קיצור

מנורת המאור

וראשית חכמה

דאס ספר לערנט דעם מענש ער זאל גיין
אין גאטס וועג · און עס שטייט אין דעם
ספר אסך דינים און משלים און מעשיות
פון דער הייליגער גמרא און פון מדרשים ·

ווייל מיר האבן געזעהן אז דער מנורת המאור אויף עברי טייטש איז זייער באריכות · און עס איז דא אסך זאכן וואס מען פארשטייט עס נישט · איבער דעם האבן מיר עס געמאכט בקיצור און מיר האבן אסך זאכן פון דעם ראשית חכמה אריין געשטעלט :

חלק ראשון וחלק שני

EMUNA PUBLISHING
142 Rodney Street
Brooklyn, N.Y. 11211
388-8812 — 384-0002

כל הזכויות שמורות אצל
הוצאת אמונה
© Copyright 1969 by
M. G. & J. G.

קיצור מנורת המאור פרק א   א

הכלל הראשון הקנאה

(דין האמת) גאט איז איין אמתר דיין אונ איז דן דעם מענשון נאך זיינו מעשים נאך אונ שטראפט אום מדה כנגד מדה אזו וויא מיר לערנן אונ דר מסכתא סוטה מיט דר מאס וואס דער מענש מעסט מיט איר מעסט מען צו אים · זאגט רב יוסף האטשו די מאס וואס דר מענש פר שולדיגט איז בטל גווארין ער זאל גושטראפט ווערין מיט איר ווערט ער אבר דאך גשטראפט מיט אזו איין גלייכנוש וויא די מאס איז · אונ אזו אוך הט רבי חייא גלערונט · פון דעם טאג אן וואס דאס בית המקדש איז חרוב גווארין האטשו די סנהדרין זענין בטל גווארין זיי זאלון דן זיין דעם פר שולדיגטן מיט ארבע מיתות בית דין אבר דר דין פון די ארבע מיתות איז נוט בטל גווארין נייערט גאט שטראפט דעם פר שולדיגטון מיט אזו איין גלייכעניש וויא די ארבע מיתות דהיינו דר וואס איז חייב סקילה אדר ער פאלט אראפ פון אדאך · אונ ווערט גהרגית דען אזו הט מען גוטון צו דעם וואס איז חייב גווארין סקילה הט מען אים אראפ גווארפון פון אהוך ארט וואס איז גוועזן צוויי מאן די הויך · אדר גאט שוקט אויף אים איין חיה אונ זי צו טרעט, אים אונ דאס איז גלייך וויא מען הט שטיינר אויף אים גווארפון · אונ ווער עס איז חייב שריפה אדר ער פאלט אין פייער ארין אונ ווערט פר ברענט אדר איין שלאנג טוט אים איין ביס אונ דר גופט פר ברענט אים · אונ ווער עס איז חייב הרג אזו ווערט ער אובר געענפרט צום מלכות אונ ווערט גקעפט אדר גזלנים קומון אויף אים אונ שניידון אים אפ זיין קאפ אונ ווער עס איז חייב חנק ווערט ער דר טרענקט אין איין טייך אדר ער שטארבט דורך דר חולשה אספרה איז אזו איין שלאפקייט וואס ער ווערט דר ווארגון דורך איר אונ זיין האלז · אונ מיר האבון אויך גולערנט רבי מאיר זאגט פון וואנין ווייסן מיר דאס גאט שטראפט דעם מענשון מדה כנגד מדה דען אזו שטייט (בסאסאה בשלחה תריבנה) דאס גאט הט גשטראפט די מצרים מיט דר מאס וואס זיי האבון גושטראפט די ישראל דען זיי האבון די קינדר פון די ישראל אונ וואסר דר טרענקט דרום זענון זיי דר טרענקט גווארון אונ וואסר אונ אזו טוט גאט צום מענשון ביי אלו עבירות סיי קליין אדר גרוס · אונ מיר לערנן אויך אפ פון דעם פסוק (אחת לאחת למצוא חשבון) דאס אלו קליינו עבירות ווערון צו אנאנדר גרעכונט ביז עס ווערט פון זיי אגרוסר חשבון פון עבירות:

(וגרסינן) אונ מיר לערנון אויך אונ דר גמרא שמשון איז גוגאנגון נאך דעם גליסטוקייט פון זיינו אויגון דרום האבון אים די פלשתים אויס גשטאכן זיינו אויגון אבשלום הט גאוה גהאט מיט זיינו האר דרום איז ער גבליבן הענגן

ביי

קיצור מנורת המאור פ"א

ביי זיינו האר׳ אונ וייל ער איז גו ע ן די צעהן קעפס ווייבר פון
זיין פאטר דרום איז אריין גושטאכון גווארון אונ אום צעהן שפיזון ׳ דען
איז שטייט דם די צעהן יונגון די גווער טרעגר פון יואב האבון גרונגולט
ארום אבשלום אונ האבון אום גשלאגון אונ גוטייט ׳ אונ וייל ער הט גגנבת
דרייא גנבות דם הארץ פון זיין פאטר אונ דם הארץ פון די סנהדרין דען
ער הט גזאגט צו זיין פאטר דם ער וויל גיין קיין חברון צו בצאלון דארטן
זיינו נדרים וואס ער הט מנדר גוועזן צו מקריב זיין קרבנות פר גאט דען
דארטן זענון גוועזן פעטו שאף דרום זאל ער אום געבון אגשריפטם ווילכו
צווייא מענשון ער וועט וועלון נעמון מוט זיך זאלון זיי גיין מוט אום ׳ הט
אים דר פאטר געגעבון אזו איין גשריפטם הט ער גוויזון דם גשריפטם צו צוויי
מענשון פון די סנהדרין זענון זיי גגאנגון מוט אום אונ דר נאך הט ער
דם גוויזון צו אנדרו צוויי מענשון זענון זיי אוך גגאנגן מוט אום אונ דר נאך
ווידר צו אנדרו בוז ער הט איין גזאמלט מוט זיך צוויי הונדרט מאן חשובו
לייט ראשי סנהדראות כדי ער זאל קענון מורד זיין אונ זיין פאטר : נוא הט
ער דר מוט גגנבת אונ מרמה גוועזן דם הארץ פון זיין פאטר אונ דם הארץ
פון די סנהדרין אונ נאך הט ער גגנבת אונ מרמה גוועזן דם הארץ פון כל
ישראל אונ הט זיי איין גורעט מוט גוטו רייד זיי זאלון אום וועלון מאכן
פר איין מלך דען אזו שטייט אונ פסוק דם אבשלום הט גגנבת דם הארץ פון
כל ישראל ׳ אונ דרום זענון אריין גשטאכון גווארון אונ אום דריי אייזרנו
ריטר דען אזו שטייט אונ פסוק דם יואב הט גנומון דריי אייזרנו רוטר אונ
זיין האנד אונ הט זו אריין גשטעקט אונ הארץ פון אבשלום אונ ער הט
נאך גלעבט (תנו רבנן) די רבנים האבון גלערנט שמשון הט מוט זיינו אוגון
מורד גוועזן אונ גאט דען ער הט גזאגט צו זיין פאטר נעם מיר די טאכטר
פון די פלשתים פר איין ווייב ווארום זו איז מיר וואל גפעלון אונ מיינו אוגון
דרום האבון די פלשתים אום אויס גושטאכון זיינו אוגון אונ אזו שטייט
אונ פסוק דם די פלשתים האבון אום גוחאפט אונ האבון אום אום גשטאכן
זיינו אוגון אונ נאך האבון די רבנים גלערנט פונוף מענשון זענון בשאפן
גווארון אויטליכר איז גוועזן חשובר אונ איין זאך מיין פון אנדערו מענשון אונ
וייל זיי האבון זיך גרוס גהאלטן דרום זענון זיי גשטראפט גווארון מוט די
איינגונו זאכון ׳ שמשון הט גהאט מיין כח פון אנדרו מענשון אונ וייל ער
הט גזונדיגט שטייט אונ פסוק דם זיין ווייב דלילה הט אום אפ גגאלט זיינו
האר אונ זיין כח איז ווארון אפ גוטון פון אום׳ שאול איז מוט זיין האלז
העכר גוועזן מיין פון אנדרו מענשון איז ער מוט אשווערד גשלאגן גווארן

אוף

אויף זיין האלז ׃ אבשלום הט גהאט שיינו האר אוז ער געבליבן העגגן ביי זיינו האר אוף איין בוים ׳ צדקיה הט גהאט שיינו אויגן שטייט אונ פסוקן דם נבוכדנצר הט אים בלינד גמאכט זיינו אויגן ׳ אסא אוז בשאפן גוואורן מיט שעגערו פוס מיין פון אנדרו מענשן אוז ער אויף זיין עלטר קראנק גוואורן אוף זיינו פוס אונ הט גהאט דם שלאפקייט פודגרא ׳ מר זוטרא הט גזאגט צו רב נחמן וויא אזו אוז דם ווייאגוש פון דעם שלאפקייט פודגרא ׳ הט אים רב נחמן גזאגט אזו גלייך וויא מען שטעכט מיט איין נאדול אונ איין לעבדוגן מענשונם פלייש ׳ פרעגט דו גמרא פון וואנן האט עס רב נחמן גוויסט זאגן איין טייל דם ער הט גהאט דם שלאפקייט דרום הט ער גוויסט דם ווייאגוש פון דעם ׳ אונ אטייל זאגן ער הט עס פון זיין שכל גוויסט דען עס שטייט (סוד ה׳ ליראיו) גאט אוז מודיע זיין סוד צו זיינו פארכטוגו לייט רבא דרשת דם דר מלך אסא הט זוך פר זונדוגט ווס ער אוז קראנק גוועזן אוף זיינו פוס וויל ער הט גארבוט מיט תלמידי חכמים דען אזו שטייט דאס דר מלך אסא הט איין גזאמלט גאנץ יהודה אז מען הט גובויעט איין בלעגרונג אוף ירושלים ׳ עס אוז קיינר נוט ריין גוועזן דר פון אונ הט זיי גהייסן אוועק טראגן דו שטיינר פון דעם בלעגרונג אונ הט מיט זיי גובויעט שטעט אפילו איין חתן הט גמוזט גיין פון זיין קאמור אונ איין כלה פון אור חופה מכל שכן דם דו תלמידי חכמים זענון גגאנגן צו דר ארבוט דרום אוז ער גשטראפט גוואורן מיט דר קרענק אוף זיינו פוס ׃ (וגם) אונ מור גפונון אוך ביי יששכר דר האר פון דעם דארף ברקאי ער אוז גוועזן אכהן גדול אונ אוז גשטראפט גוואורן מדה כנגד מדה אזו וויא מור לערנון אונ דר גמרא פסחים דם מור גשריי הט גשרואון דו עזרה דם ערשטו גשריי אוז גוועזן גייט ארוס פון דאגן אור קונדר פון עלי דם אור הט מטמא גוועזן גאטס היכל אזו ווי עס שטייט (אשר ישכבון את הנשים) דם אנדרו גשריי אוז גוועזן גייא ארוס פון דאנון יששכר דר האר פון דעם דארף ברקאי ווס ער אוז זוך מכבד אונ פר שוועכט גאטס קרבנות דען ווען ער הט גוטון דו עבודה הט ער אן גוטון זיידענע העגטשקוס אוף זיינו הענד אונ הט דו קרבנות נוט גוואלט אן רורן מיט זיינו בלוזו הענד אונ דם אוז איין בזיון פר דו קרבנות אונ ווידר מור לערנן אפ פון דר תורה דם דר כהן הט גדארפט טון דו עבודה מיט זיינו בלוזו הענד דאס דריטו גשריי הט דו עזרה גשרוגן עפינט אייך אור טוערן פון דעם בית המקדש אונ לאז אריין גיין ישמעאל בן פאבי איין תלמיד פון פנחס אונ זאל דונון פר איין כהן גדול דם פערדו גשריי הט דו עזרה גשריגען עפינט אייך אור טוערן פון דעם בית המקדש אונ לאז אריין גיין יוחנן בן

נרבאי

קיצור מנורת המאור פ"א

נרבאי אונ זאל אן פולן זיין בויך פון גאטס קרבנות אונזערי חכמים האבן גזאגט אוף יוחנן בן נרבאי דס ער פלעגט אוף עסן אונ זיין סעודה דריא הונדרט קעלבר אונ פלעגט אוס טרונקן דריי הונדרט פעסר וויין אונ פלעגט אוף עסן פיר הונדרט טויבן אונ איין קינוח סעודה ווארום ער הט זייער פיל כהנים מגדל גוועזן ביי זיך אונ הויז דרום האט ער אזו פיל גדארפט אונזרי חכמים זאגן כל זמן דר יוחנן הט גלעבט אוז קיין פלייש פון איין קרבן נוט איבר גבליבן מיין פון זיין צייט ווס אונ דר תורה שטייט נייערט מען הט אליץ אוף געגסן אונ זיין צייט זאגט די גמרא וואס פר איין עונש הט דר יששכר גהאט דר פר וואס ער הט גוטין די עבודה מיט הענטשקוס אונ הט נוט גוואלט איין שמורין זיינו הענד אוז אום דם אום גגאנגן דם איין מאל אוז גוועסן דר מלך פון דעם הויז גהונר פון חשמונאי מיט דער מלכה דר מלך הט גזאגט דם פלייש פון איין ציקלי אוז בעסר צו עסן וויא פון איין שאף אונ די מלכה הט גזאגט דם פלייש פון איין שאף איז בעסר האבן זיי גזאגט ווער ווערט אונז זאגן ווער עס האט רעכט מיר וועלן פרעגן דעם כהן גדול ער ברענגט אוף אלע טאג קרבנות אוף דעם מזבח ווייסט ער געווים וואל וועלכם אוז בעסר אוז ער גקומן אונ הט גפעכט מיט זיין האנד אקעגן דעם מלך אוף גשפעט אונ הט גזאגט ווען איין ציקעלי זאל בעסר זיין וואלטן דאך דם גבראכט אלו טאג פר איין קרבן תמיד אונ מיר ברענגן דאך איין שאף פר איין קרבן תמיד מוז דאך זיין דם איין שאף אוז בעסר הט דער מלך גזאגט ווייל ער הט פר מיר קיין מורא נוט גהאט דען נוט געגוג ווס ער הט ניט גזאגט דם אוך האב רעכט הט ער נאך גפעכט מיט זיין האנד אוף גשפעט דרום זאל מען אום אפ האקן זיין רעכטו האנט הט ער געגעבן שוחד הט מען אום אפ גהאקט זיין לונקי האנד הט עס דר מלך דר הערט הט ער אום גהייסן זיין רעכטו האנד אוך אפ האקן זאגט רב יוסף גלויבט אוז גאט וואס ער אוז בצאלט גווארן פון דעם יששכר כהן גדול אוף דר וועלט מדה כנגד מדה דר פר וואס ער הט זיינו הענד צו חשוב גהאלטן פון צו טון מיט זיי די עבודה דרוף זענן זיי אום ווארן אפ גהאקט זאגט רב אשי דר יששכר איש בני ברקאי הט נוט גלערנט קיין גמרא דרום הט ער גזאגט דם איין שאף אוז בעסר דען אונ דער גמרא שטייט דם רבי שמעון זאגט דם איין שאף מיט איין ציג זענן ביידו גליך רבינא זאגט ער הט קיין פסוק אוך נוט גלערנט דען אונ דר תורה שטייט בשיידליך דם זיי זענן ביידו גליך גוט (וכמו) אונ אזו וואל זיא מיר גפונן דאס גאט בצאלט ביין מדה כנגד מדה אזו בצאלט ער אוך גוטס מדה כנגד מדה אונ ביי גוטם בצאלט גאט

מיין

מיין וויא דר מענש טוט אונ מור לערנן אוך אונ דר גמרא תענית אונ דר שטאט סוריא איז גוועזן דבר אונ אין דר גאס וויא רב הט גוואנט איז נוט גוועזן קיין דבר האבן די לייט גמיינט דס איז דורך רבס זכות האבן זיי גזעהן אונ חלום דס דס איז נוט פון רבס זכות וועגין דען רבס זכות איז פול גרעסר דס גרעסערי ניסים זאלון גשעהן דורך אים אונ דר נס איז גאר איין קליינו זאך פר רב נאר ווייל איין מאן וואנט אונ דר גאס אונ ער לייט אהאק צו גראבון קברים דרום הט אים גאט בצאלט מדה כנגד מדה דס די לייט ווס וואנון אונ זיין גאס זענון נוט גשטארבן אונ דר שטאט דרוקתא איז גוועזן אשריפה אונ אין דר גאס וויא רב הונא הט גוואנט איז נוט גוועזן קיין שריפה האבון די לייט גמיינט דס דס איז דורך דעם זכות פון רב הונא האבון זיי גזעהן אונ חלום דס דס איז נוט פון רב הונא זכות וועגין דען רב הונא זכות איז פיל גרעסר דס גרעסרו נסים זאלון גשעהן דורך אים אונ דס איז גאך אקליינו זאך פר רב הונא · נייערט דס איז דורך דעם זכות פון איין אשה ווס זו וואנט אונ דר גאס אונ הייצט אלו ערב שבת אור אובון אונ לאזט די ארונגי לייט ווס וואנון אונ אור גאס צו קאכון אונ באקון אונ אום · דרום איז אור אוך איין נס גשעהן מוט פייאר פון דאנון לערנון מור אפ דס גאט בצאלט צום מענשון מדה כנגד·מדה צו ביזון אונ צו גוטון :

פרק שני

ג (יש) עס זענון דא אנדרו לייט וואס זיי ווערון גשטראפט מדה כנגד מדה דורך גאט אליין אזו וויא מור לערנן אונ דר גמרא סנהדרין אונ פרק חלק · די רבנים האבון גלערנט דס דור המבול האבון זוך איבר גנומן דורך דעם פול גוטס וואס גאט האט זיי גגעבון אזו וויא אונ פסוק שטייט · זייערו הייזער זענון גוועזן שלום אן איין שום מורא אונ נאטס שטראף איז נוט גוועזן אויף זייא דען וויא באלד זייערו קונדר זענון גובורון גוואורון האבון זייא גקענט גיין אונ זיי האבון קיין טרחה נוט גהאט צו דער צוהן זייערו קונדר אונ זייערי קליינו קינדר זענון גשפרונגן באלד וויא זיי זענון גובורון גווארן אונ די מוטר הט גשיקט דס קונד צו ברענגן אור איין שער צו אפ שניידן אום זיין נפול אונ צו אנצינדן אור אליכט אונ ווען אשד הט דס קינד בגעגינט הט דס קינד גקענט מלחמה האלטן אקעגון דעם שד זייא האבון זייערי טעג אויס גבראכט מוט שמחה אונ האבון זייערו יארון אום גלעבט אונ גוטס אונ זענן גשטארבן אונ איין רגע אן קרענק אונ אן יסורים אונ זיי האבון גזאגט צו גאט טוא דוך אפ פון אונז אונ דס וויסון שאפט פון דיינו וועגון ווילון מור נוט

וואס

קיצור מנורת המאור פ״ב

וואס איז דער אלמעכטיגר גאט דס מיר זאלין אים דינן אונ ווס ווילן מיר
געהאלפן ווערן אז מיר וועלן אים בעטן מיר דארפן מיין נוט צו אים גאר
פון וועגן דעם רעגון מעג ער דס אוך אוף האלטן ווארום מיר האבן טייכן
אונ קוואלן וואס מיר קענן נוצון פון זיי הט גאט גזאגט מיט דעם גוטס פון
דעם וואסר וואס איך האב איך געבן טוט איר מיך דער צערנן וועל איך
איך שטראפן מיט וואסר אונ איך וועל ברענגן איין פר פלייצונג פון וואסר
אויף דר ערד · (וגרסינן נמי) אונ מיר לערנן אוך אונ דר מסכת שבת פון
וועגן דרייא עבירות שטארבן וייבר ווען זיי דארפן געווינן זייערו קינדר
ווייל זיי זענן נוט נזהר אונ מצות נדה אונ חלה אונ הדלקת הנר דען ווען
זו האלט נוט רעכט נדה הט זו גזינדיגט מיט דעם בלוט וואס גייט ארום פון
דו חדרים פון איר דרום ווערט זו אוך געשטראפט דס דס קינד קען נוט
ארום גיין פון דו חדרים פון איר · פרעגט דוא גמרא דער טעם איז
רעכט דס זו ווערט געשטראפט ווייל זו האלט נוט רעכט נדה ווארום ווערט זו
אבר געשטראפט ווען זו האלט נוט חלה אונ הדלקת הנר זאגט דו גמרא
עס הט גדרשת. איינר פון דעם לאנד גליל פר רב חסדא גאט זאגט איך האב
געגעבן אונ איך ארביעית דם וואס דעם מענשנס לעבן הענגט אונ דעם
האב איך איך געגעבן איין מצוה פון דם דאס איז דם נדה איך האב איך
ישראל גרופן ראשית דם איר זענט דס ערשטו פון אלו אומות האב איך איך
אוך געגעבן איין מצוה פון ראשית דס איר זאלט דס ערשטו פון אייער טייג
אפ שיידון חלה אוך האב איך געגעבן אנשמה זו ווערט אן גרופן נר דען
איז שטייט (נר ה׳ נשמת אדם) גאטס לוכט איז דו נשמה פון דעם מענשן
האב איך איך געגעבן איין מצוה הדלקת הנר אוב איר וועט היטן דו דרייא
מצות איז גוט אונ אוב נוט וועל איך צו נעמן אייער נשמה דען וועט אייער
ליכט פר לאשן ווערן אונ אייער נאמן ראשית וועט בטל ווערן אונ
אייער בלוט וועט פר לורן ווערן דאס איז מדה בנגד מדה אונ דווקא דו
וייבר זענען דרוף געשאפט גווארן אזו וויא אונ מדרש רבה שטייט ווייל דו
אשה הט גמאכט פר לורן אדם הראשון וואס ער איז ווארן. אפ געשייד איז
וויא חלה אונ הט פר לאשן זיין לוכט אונ הט פר גאסן זיין בלוט מיט דעם
וואס זו הט אים געגעבן עסן פון דעם עץ הדעת דרום. איז זו געשאפט גווארן
אוף דו דריי מצות דם נדה אונ חלה אונ הדלקת הנר אונ ווידר אלו זאכן
פון דעם הויז ווערן גוטן דורך דר אשה דרום זענן דו צוויי מצות חלה אונ
הדלקת הנר אויך גווארפן אוף דר אשה · פרעגט דו גמרא אונ ווארום ווערן
דו וייבר געשטראפט גראד ווען זיי דארפן געווינן זאגט רבא מען זאגט איין

שפריך

שפריך ווארט ווען דר אוקם איז גפאלן אזו שארף געשווינד דעם מעשר צו קולן אום איי ער וועט אוף שטיין דען וועט מען מוזן טרחה האבן צו אנידר לייגון אום אזו איך דר מענש אז ער איז געזונד איז זיין מזל ממליץ פר אים אונ לאזט צו אים קיין בייז נוט אבר אז דר מענש איז אונ איין סכנה ווערט זיין מזל שלאברוג פון צו ממליץ אונ צו מגין זיין אוף אים אזו זוכט מען שון נאך אונ זיינו מעשים אוב ער איז ווערט מען זאל אים מציל זיין פון דר סכנה דרום אוך איין אשה אז זו דארף געווינן איז זו אונ איין סכנה דרום זיכט מען נאך אונ אורו מעשים אונ אוב זו הט גזינדיגט ווערט זו דענסמאל געשטראפט • (וגרסינן נמי) אונ מיר לערנן אוך אונ דר גמרא אונ פרק במה אשה הט גדרשת רב עולא דער זון פון • רב עולאי דם וואס עס שטייט אונ פסוק דם גאט איז ברוגז גוועזן אוף די טעכטר פון ציון אונ הט גזאגט (יען כי גבהו בנות ציון) דם מיינט ער דאס די טעכטר פון ציון זענן גאנץ אויף ריכטיג גגאנגן (ותלכנה נטויות גרון) אונ זיי זענן גגאנגן מיט אום געשטרעקטע העלזער אונ וויל זיי האבן גהאלטן זייערו קעפ גאנץ אונ דער הויך דרום האבן זייא געמוזט גיין במילך איין פוס ביי דער אנדערר דען זיי האבן נוט געקענט קוקון אוף דעם וועג וויא אזו צו גיין אונ דם האבן זיי אלץ גוטון כדי מען זאל קוקון אוף זיי (ומשקרות עינים) אונ זיי האבן זיך גפארבט זייערע אוגון מיט פארב כדי זיי זאלון שיין אן גזעהן ווערן אונ זיי האבן גווינקן צו די נואפים זיי זאלון קומון צו זייא • פרעגט די גמרא וואס פר איין שטראף האבן זיי דרוף בקומון זאגט די גמרא אזו וויא רבה בר עולא האט גדרשת דעם פסוק (והיה תחת בושם מק יהיה) דם מיינט מען אוף דעם אורט וויא זיי האבן זיך גווערצט מיט בשמים וועט דארטן זיין איין אום פאלונג פון פלייש אונ אויף דעם אורט וויא זיי האבן זיך גגארטילט מיט אשיינום גארטל וועט דארטן זיין איין פר שניידונג פון פלייש פון ווינדן אונ באלון אונ אוף דעם אורט וויא זוא האבן זייער קאפ געצירט וועט זיין אום גופליקט די האר פון מכות • אונ אוף דעם אורט וויא זיי האבן דעם נואף דר פרייט מוט זנות וועלון זיי זיך דארטן אן גירטון איין זאק פר צער אונ צרות • דען דאס אלץ וועט דור קומון פר דיין שיינקייט וואס די האסט דיך געצירט דער מוט אקעגן די נואפים • זאגט רב דם איז דם שפריך ווארט וואס לייט זאגון אוף דעם אורט פון שיינקייט קומן בלאטערן אונ אייטר • (וגרסינן) אונ מיר לערנן אויך אונ דר מסכת כלה רבי נהוראי זאגט דר וואס איז מבייש זיין חבר ווערט ער צום סוף מבויש • אונ נאך מיין דר פון דם די מלאכים שטוסון אים אונ ווייזון זיין שאנד פר אלו מענשן פון דר וועלט אונ נאך איין אנדערי זאך
געפונן

גפונגן מור ווען דר מענש טוט די עבירה אליין אזו שטראפט אים גאט אליין · אזו וויא רבי יהושע בן קרחה הט גזאגט פרעה הט אליין געשענד גאט אונ הט גזאגט ווער איז גאט וואס איך זאל הערין אונ זיין קול · דרום האט אים גאט אליין בצאלט אזו וויא עם שטייט אונ פסוק אונ גאט האט אים גשטארצט די מצרים אונ ים · סנחרב הט געשענד גאט דורך איין שליח אזו וויא עם שטייט אונ פסוק דורך דיינו שלוחים האסטו געשענד גאט אונ האסט גזאגט מיט מיינו פיל רייט וועגין וועל איך קומן קיין ירושלים איך האט ער גזאגט איך האב גגראבן אונ האב גטרונקן וואסר אונ האב טריקן גמאכט מיט די טריט פון די פוס פון מיינו היילות אלי טייכן פון די בלעגערונג · הט אים גאט אויך בצאלט דורך איין שליח דען אזו שטייט אונ פסוק אונ עם אוז ארויס גגאנגן איין מלאך פון גאט אונ הט גשלאגן אונ דער מחנה פון אשור הונדרט אונ פינף אונ אכציג טויזענד מאן ניא לערנן מיר פון דאגן אפ דם גאט בצאלט דעם מענש מדה כנגד מדה :

פרק שלישי

ד (יש) עם אוז דא אנדרי עבירות וואס דר מענש ווערט אויף זיי גשטראפט מיט גזעצטי יסורים אונ אונזערי חכמים האבן עם אפ גלערנט פון דעם פסוק אזו וויא מור לערנן אונ דער גמרא שבת רבי נתן זאגט ווען איינר טוט איין נדר אונ האלט אים ניט שטארבט אים זיין וויב דען אזו שטייט אונ פסוק ווען די האסט ניט צו בצאלן דיינו נדרים וועט מען דיין גלעגר פון אונטר דיר צו נעמן רבי זאגט איבר דעם עון פון נדרים שטארבן דעם מענשנם קונדר קליינרהייט דען אזו שטייט אונ פסוק די זאלסט ניט געבן דיין מויל אונ נדרים צו פר זונדיגן דיין פלייש אונ די זאלסט ניט זאגן פר דעם גבאי פון צדקה די האסט עם אום גערון גרעט דען ווארום זאל גאט צערנן איבר דיין קול אונ ער וועט פר דארבן די מעשה פון דיינו הענד דם מיינט מען דעם מענשנם קונדר די רבנים האבן אויך אזו גלערנט רבי אלעזר ברבי שמעון זאגט דם איבר דעם עון פון פאלשו נדרים שטארבן דען מענשנם קליינו קונדר רבי יהודה הנשיא זאגט אובר דעם עון פון ביטול תורה שטארבן אים זיינו קונדר דען אזו שטייט אונ פסוק האב איך דען אומזוסט גשלאגן אייערו קונדר דם אוז געווים ווייל די פאטר האבן די תורה ניט גלערנט רב נחמן בר יצחק זאגט דער וואס זאגט דאס אובר דעם עון פון נדרים שטארבן דעם מענשנם קונדר לערנט ער איך אפ פון דעם פסוק דען דר פסוק זאגט איבר דעם וואס איר האט גיטון פאלשו נדרים דרום האב איך גשלאגן אייערו

קינדר · אונ דער זאך קרוגון רבי מאיר אונ רבי יהודה איינר זאגט דעם
מענשנם קונדר שטארבן אובר דעם עון פון מזוזה אזו וויא פון דעם פסוק
למען ירבו אוז גדרונגן אונ איינר זאגט אובר דעם עון פון ציצית שטארבן
זיי דען אזו שטייט אונ פסוק (גם בכנפיך וגו׳) אוך פון וועגון די עקון פון
דיינו קליידר וואס דוא האסט דארטן קיין ציצית נוט אן גמאכט דרום איז
גפונון גוואורן אוף דור דר חוב פון דעם בלוט פון די ריינו קינדר ווס איז
פר גאסון גוואורן איבר דעם דס זענון די קליינו קינדר · רב נחמן זאגט פון
דעם פסוק איז אויך אפ גלערנט דס איבר דעם עון פון מזוזה שטארבן די
קינדר דען דר פסוק זאגט וייל אוך האב איך נוט גפונון גאנץ אונ מיינע
מצות וואס אוך האב איך גשאפט אונ די לעבר פון איירע טורון דען אור
הט דארטן נוט קיין מזוזה דרום האב אוך גשלאגן אונ גמייט איירו קונדיר :
(ואמרינן) אונ מור זאגון אוך אונ דר גמרא רבי נחמיה זאגט פון וועגן דער
עבירה פון שנאת חנם דס איין מענש הט זיין חבר פיינט אום זוסט מערט זוך
קרוג אונ דעם מענשנם הויז אונ זיין וייב איז מפיל נפלים אונ זיינו זון אונ
זיינו טעכטר שטארבן קליינרהייט · רבי אלעזר בן יהודה זאגט פון דעם
עון וואס מען גוט נוט קיין חלה קומט נוט די ברכה אונ די איין גזאמלטו
אוצרות פון תבואה אונ ויין אונ בוימל · אונ איין קללה ווערט גשיקט אונ
דיא מקחים דס אלין ווערט טייער פר קופט אונ ווען מען זיאוט תבואה קומן
פרעמדע פעלקער אונ עסן עס אוף · אונ ווען מען גוט יוא חלה קומט דוא
ברכה : איבר דר זינד פון גזל גייט אוף דר היישרוק אונ עס ווערט איין
הינגר אונ מענשן עסון דס פלייש פון דיערו זון אונ טעכטר פר הונגער
דען אזו שטייט אונ פסוק הערט צו די דאזוגו זאך אור קוא פון דעם לאנד
בשן דס מיינט ער די וייבר פון די הארון פון די ישראל וואס זענן אויף
דעם בארג שומרון וואס זיי ברובון די ארומו לייט אונ צו שטוסן די אביונים
וואס זיי זאגון צו זייערי הארון כלומר צו זייערי מאנן ברענגט אונז אונ מור
וועלון טרונקן · זאגט רבא דס מיינט מען אזו איין גלייכנש וויא די וייבר
פון מחוזא דאס זיי עסון אונ וילון נוט טון קיין ארבייט · אונ עס שטייט
ווידר אונ פסוק אוך האב איך גשלאגן מוט אוים קלאפינג פון אייערע
תבואות אונ מוט גדנקייט דס קיין גוטע תבואה איז נוט גוועז אונ די זאגן
איבר דר זינד פון שבועת שוא אונ שבועת שקר · שבועת שוא הייסט דס
לייט ויסון באלד דס ער שווערט פאלש דהיינו ער שווערט אוף האלץ אז
דס איז שטיין אודר נאך אזעלכע שבועות די הייסון שבועת שוא אונ שבועת
שקר הייסט דאס לייט ויסון נוט באלד אוב ער שווערט לוגון דהיינו ער
איז

איז שולדיג געלד איינעם אונ שווערט דם ער איז נוט שולדיג · אונ איבר
הילול השם דאס איז ווען איין אדם חשוב טוט וואס ניט רעכט איז זו טון
לערנן דאך זיך די קלענערי מענשן אפ פון אים אונ זאגן ווען ער טוט
אזו מעגן מיר אוך אזו טון דם איז איין חילול השם אונ איבר חילול שבת
מערין זיך · חיות רעות צו קומן צווישן מענשן אונ דוא בהמות ווערין פר
לענט אונ דוא מענשן ווערן גמונרט אונ די וועגון פר וויסט דען אזו שטייט
אונ פסוק ווען איר וועט פארש שווערן וועל איך אן רייצון אונ איך די חיות
פון דעם פעלד · איבער דער זונד פון ניבול פה קומן פול צרות אונ בייזע
גזרות בנייאון זיך צו קומן אונ דוא יונגו לייט פון דוא
ישראל שטארבן אונ יתומים אונ אלמנות שרייאן אונ
ווערן נוט געענפרט דען אזו שטייט אונ פסוק אובר דעם טוט זיך גאט נוט
פרייאן אויף די יונגע לייט פון די ישראל אונ די יתומים אונ אלמנות וועט
ער נוט דר בארמן דען אלע ישראל טואן חנפנן אונ איטלכם מויל טוט ריידן
ניבול פה רב חנן הט גזאגט פון וועגן רבא אלע לייט ווייסן וואורום אכלה גייט
אונטר דר חופה אונ דר וואס מאכט מיאוס זיין מויל אונ ציהט אום שענדליכע
רייד פון זיין מול אפילו ווען מען הט אן גחתמית אויף אים איין גזר דין צו
גוטן פון זיבציג יאר אן · פר קערט מען עס אויף אים צו בייזן דען דער
פסוק זאגט (ועוד ידי נטויה) מיינט ער אונ נאך צייט דעם מענשנט יארן
זענן דהיינו זיבציג יאר אוז גאטס האנד גנייגט צו פר קערן אויף אים די גוטו
גזירה צו בייזן · רב חסדא זאגט דר וואס רעד ניבול פה מאכט מען אים טוף
דעם גיהנם · דען אזו שטייט אונ פסוק איין טופר גרוב איז גמאכט צו דעם
מויל וואס רעט פרעמדע רייד דם מיינט מען ניבול פה רב נחמן בר יצחק
זאגט דר וואס הערט עס אונ שווייגט דר איז אויך אונ דעם עונש · זאגט
רב אושעיא דר וואס רייניגט זיך אפ פון אנדרע עסקים צו עוסק זיין אונ
עבירות פון זנות גייאן אוף אים ארוס בייזן אונ וואונדן דען אזו שטייט אונ
פסוק בייזן אונ וואונדן קומן צו דעם וואס רייניגט זיך אפ צו טון בייז
אונ נאך מיין ער ווערט גשטראפט מוט דר חולי הדריקן דם איז גשווילעכץ
דען אזו שטייט ער ווערט גשלאגן אונ די חדרים פון זיין בויך דם מיינט מען
דאס זיין בויך ווערט אום גשוואלון · אונ נאך איינס הט רב נחמן בר יצחק
גזאגט דאס דאס גשווילעכץ איז איין סימן דאס דער מענש איז איין בעל
עבירה · דרום גהער איין מענש ממאס זיין אונ בייז אונ אום דער ווילן אונ
גוטס :

פרק רביעי

ה (יש) עס זענן דא אנדערע שטראף וואס זיי קומון אוף גרויסע עבירות אזו וויא אונזערע חכמים האבון גזאגט אין מסכת אבות אין פרק בעשרה מאמרות · זיבין ארליא שטראף קומון אויף דער וועלט איבר זיבון ארליא עבירות · דהיינו ווען מען האלט אוף דעם דין נאך דעם אז מען הט אים שון אום גקלערט און מען זאגט אום דאך נוט אום און אוך ווען מען פר קרימט דעם דין דהיינו דו דיינים האבון זוך נוט גוט מיישב גוועזן אין דעם דין און דרום ווערט דר דין קרום גפאסקית און אוך ווען מען פאסקית אין דר תורה נוט וויא דו הלכה בלייבט · איין חיה רעה קומט אויף דער וועלט ווען מען שווערט אומזוסט און איבר חילול השם גלות קומט אויף דר וועלט איבר עבודת כוכבים ומזלות און איבר זנות און איבר רציחות און וויל מען האלט נוט קיין שמיטה מען זאל נוט אקערן און זייאן אין שמיטה אזו וויא אין דר תורה שטייט. אויך לערנן מיר אין דר גמרא שבת איבר דריי עבירות נדה און חלה און הדלקת הנר שטארבן דו ווייבר ווען זיי דארפן גוויננ רבי אליעזר זאגט איבר דו דריי עבירות שטארבן זיי יונגר הייט אפילו נוט בשעת געווינן רבי אחא זאגט דו ווייבר שטארבן יונגרהייט וויל זיי וואשון אפ דו צואה פון זייערע קינדר אום שבת און איין טייל זאגן וויל זיי רופן דעם ארון הקודש קאסטן בלשון בזיון דרום שטארבן זייא יונגרהייט רבי ישמעאל בן אלעזר זאגט איבר צווייא עבירות שטארבן דוא עמי הארצים פר זייער צייט וויל זיי רופן צו איין שול קהלם הויז און צום ארון הקודש רופן זיי קאסטן און אויך און דר מסכת סוכה האבן דו רבנים גלערנט איבר פור זאכון ווערט דו זון גשלאגן ווען איין אב בית דין איז גשטארבן און איז נוט ווארן בקלאגט וויא רעכט איז און ווען מען הט איין נערה המאורסה מאנס גוועזן אין שטאט און זי הט גשריגן און קיינר הט איר נוט גהאלפן און איבר משכב זכור און איבר צווייא ברידר וואס זיי זענן ביידע און איין מאל גהרגת גווארן און איבר פור זאכון ווערט דו לבנה און דו שטערן גשלאגן וויל מען שרייבט פאלשע בריב און וויל מען זאגט פאלש עדות און וויל מען איז מגדל שאף און צוגון און ארץ ישראל דען זיי מאכן חרוב ארץ ישראל און מען קען זיי נוט איין הוטון זייא זאלן זוך ניט פאסון און פרעמדע פעלדר און וויל מען האקט אפ גוטע ביימר וואס טראגן פירות דען עס ווייזט אום דאס עס איז ביי אום נוט חשוב גאטס גוטס וואס ער הט אום גגעבן דו גוטע ביימר און איבר פור זאכון ווערן דוא

גיטר

גיטר פון די בעלי בתים אוועק גנומען פון זייא ווייל זייא זאמלן בייא זיך
געצאלטע שטרות כדי זיי זאלין נאך אמאל גובה זיין מיט זיי אונ ווייל זיי לייאן
אויף רוחים אונ ווייל זיי קענין פר הערן אונ די וואס טואן עבירות אונ
פר הערן ניט אונ ווייל זיי זאגין צו ברבים צו געבן צדקה אונ געבן ניט אונ
נאך איבר פור זאבין ווערן די בעלי בתים אן זייער געלד ווייל זיי האלטן
אויף דעם שכר פון דעם גדינגענם אונ ווייל זיי צאלן גאר ניט דעם גדינגענם
אונ ווייל זיי ווארפן אראפ פון זיך דעם יאך וואס זיי דארפן געבן צו קהל
אודר צום שררה אונ לייגן דאס ארוף אויף אנדרע לייט אונ גאוה איז איבר
אלע דם וואס זיי האלטן זיך גרוס אונ הערשן איבר אנדערע פון וועגן זייער
רייכקייט דם איז זיי גורם דאס זיי ווערן אן זייער רייכקייט מיין פון די אלע
דרייא זאכן · אונ מיר לערנן אויך אונ דער גמרא יומא רבי יוחנן זאגט עס
שטייט אונ פסוק גאטס פארכט מערט טעג אונ די יארין פון די רשעים ווערין
גקירצט דאס מיינט מען דר ערשטר בית המקדש איז גשטאנן פיר הונדרט
אונ צעהן יארן אונ עס האבן אונ אום געדינט נאר אכטצעהן כהנים גדולים
ווייל זיי זענן גוועזן גאטס פארכטיגע · אונ דער אנדערר בית המקדש איז
גשטאנן פיר הונדרט אונ צוואנציג יאר אונ עס האבן אונ אום געדינט מיין
פון דרייא הונדרט כהנים גדולים · רעכן אפ דר פון פערציג יאר וואס שמעון
הצדיק איז גוועזן כהן גדול אונ אכציג יאר וואס יוחנן איז גוועזן כהן גדול אונ
צעהן יאר וואס ישמעאל בן פאבי איז גוועזן כהן גדול אונ אטייל זאגן נאך
עלף יאר וואס אלעזר בן חרסום איז גוועזן כהן גדול אונ ווייטר די איבריגע
כהנים גדולים הט קיינר קיין יאר ניט אויס גלעבט ווייל זיי זענען ניט פרום
גוועזן נייארט זיי האבין די כהונה גדולה גוקויפט פר געלד דען רבי אסי האט
גזאגט דרייא קבים רענדלך דאט מרתא בת בייתוס ארין גבראכט צו ינאי
המלך דם ער זאל מאכין איר מאן יהושע בן גמלא פר איין כהן גדול · דר
פון לערנן מיר אפ דם די רשעים ווערין גשטראפט אויף זייער בייז אונ דיא
וואס האבין מורא פר גאט ווערט דר לענגרט זייערע טעג :

פרק חמישי

ו (יש) עס זענין דא אזעלכע עבירות וואס זיי זענין געגעבן גווארן דם
דם בית דין של מטה זאלין שטראפן אויף זיי דהיינו חייבי מיתות אונ
מלקות איז וויא זיי שטייאין ארוס בשיידלך אונ די ספרים פון אונזערע
חכמים אונ אויך הט דם בית דין רשות צו שטראפן לייט אונ צו שלאגן
זיי ווען די צייט ברענגט עס מיט דהיינו ווען זיי זעהן דם דם דור איז אום

גבראכן

גבראכן צו טון עבירות אזו וויא מיר לערנן אין דר מסכת סנהדרין אונ
אין יבמות רבי אליעזר בן יעקב זאגט איך האב געהערט דס דס בית דין מעגן
לייטן שלאגן אונ שטראפן אפילו ווען עס קומט ניא נוט מן התורה אונ
ניט דס דס בית דין מעג עובר זיין אויף דר תורה נייערט זיי טון עס כדי
צו מאכן דר מוט איין צוים צו דר תורה עס הט זוך גטראפן איין מעשה
ביי איין מענשן דס ער הט גריטן אויף איין פערד אים שבת אונ די צייטן
פון די יהירים האט מען אים גבראכט צום בית דין אונ מען האט אים פר
שטיינט אונ נוט דס ער איז ראוי גוועזן דר צו על פי תורה נייערט ווייל די
צייט הט עס מוט גבראכט דען די יהירים האבן גוזר גוועזן גזירות אויף די
ישראל דס די ישראל זאלן אוועק לאזן זייער אמונה אונ דרום איז דער
דור גוועזן אוסגבראכן צו טון עבירות דרום הט מען אים גהרגת כדי מען
דורך דעם די לייט אונ צוים האלטן זיי זאלן ניט ארויס גיין פון דת יהודי
אונ נאך הט זוך גטראפן אמעשה ביי אמענש דס ער איז גלעגן מיט זיין
וייב בפרהסיא אונטר אפייגן בוים הט מען אים גבראכט צום בית דין אונ
מען הט אים מלקות גשלאגן אונ נוט דס ער איז ראוי גוועזן דר צו על פי
תורה נייערט ווייל די צייט הט עס מוט גבראכט דען דר דור איז דענסמאל
גוועזן זייער בחציפות דרום הט מען עס גוטין כדי מען זאל דורך דעם די
לייט אונ צוים האלטן אויך האט דאס בית דין גהאט רשות מנדה אונ
מחרים צו זיין לייטן אונ צו מאכן הפקר זייער געלד אונ צו בינדן הענט
אונ פוס אונ צו נעמן תפוס אונ צו שטראפן מיט אלערליי שטראף ווס עס
מיט זיי געפעלן נאך דעם זעהן פון זייערע אוגן ווען די לייט זענגן ראוי דער
צו אזו וויא מיר לערנן אין דער מסכת מועד קטן דס דס בית דין האט
גמעגט איינם מחרים זיין מיט לשון ארור אונ דר וואס עסט אונ טרונקט
מיט דעם וואס איז אונ חרם אונ זיינע פיר איילן דר איז אויך
אין חרם · אויך · לערנן מיר אפ פון עזרא דס איין בית דין מעג הפקר מאכן
לייטן זייער געלט אזו וויא עזרא הט גלאזט אוס רופן דר וואס ווערט ניט
קומן אונ סוף דרייא טעג אזו וויא די הארין האבן גהייסן זאל ווערן פר
וויסט גאר זיין גוטס אויך לערנן מיר אפ פון עזרא דס בית דין מעג לייטן
לאזן בינדן אונ תפוס נעמן אונ מנדה אונ מחרים זיין דען אזו שטייט
ביי עזרא דאס ער הט גמעגט לייטן לאזן ממית זיין אדר געלד צו קנסן
אונ תפוס צו נעמן · זאגט רב יהודה מען איז אים מנדה תיכף אונ ווידר
נאך דרייסיג טעג אונ נאך זעכציג טעג איז מען אים מחרים ווען ער פאלגט
גיט דס בית דין זאגט רב הונא אזו הט רב חסדא גזאגט מען גוט אים נאר

צייט שני וחמישי ושני אונ דו צייט גוט מען אום נאר צו געלד זאכן דען
מאמר הט ער נאך נוט קיין געלד אבר ווען ער הט מבזה גוועזן איין תלמיד
חכם אוז מען אום תיכף מחרים · אויך לערנן מיר אונ דר מסכת סנהדרין
ריש לקיש זאגט דער וואס הייבט אויף זיין האנט אויף זיין חבר צו שלאגן
אום ווען אפילו ער הט אום נוט גשלאגן ווערט ער דאך אן גרופן איין רשע
אזו וויא אונ פסוק שטייט משה רבינו האט גזאגט צום רשע ווארום ווילסטו
שלאגן דיין חבר אונ ער הט אום דאך נאך נוט גשלאגן נאר וייל ער האט
אים גוואלט שלאגן רופט אום שוין דר פסוק אן רשע · זעירי זאגט פון וועגן
רבי חנינא דר וואס וויל זיין חבר שלאגן ווערט אן גרופן איין חוטא דען אזו
שטייט ביי די קינדר פון עלי דם זיי האבן זייער חלק פון קרבנות גנומען
מיט שטארקייט דהיינו ווער עס הט זיי נוט גוואלט געבון האבון זייא אום
גוואלט שלאגן · אונ עס שטייט ביי זיי גשריבן דם לשון חטאת (ותהי חטאת
הנערים גדולה מאוד את פני ה׳) רב הונא זאגט אזו איין האנט זאל ווערן
אפ גהאקט דען אזו שטייט אונ פסוק דו ארום וואס זו אוז גוויינט צו ווערן
אויף גהובון צו שלאגן לייטן דו זאל ווערן צו בראכן רב הונא הט גהייסן
איינם אפ האקן זיין האנט וייל ער אוז גוועזן גוויינט צו שלאגן לייטן ·

פרק שביעי

(ויש) אונ עס זענן דא מענשן וואס זיי ווערן אן גנומן אונ גשטראפט
פון וועגן די זינד פון אנדערע לייט ווען זייא קענון זייא פר ווערן
פון צו זינדיגן אונ פר ווערן זייא נוט אזו וויא מיר לערנן אונ דער מסכת
סנהדרין רב יהודה זאגט פון וועגן רבי אבנר אוז דרום גהרגת גווארן וייל
ער האט גקערט פר ווערן צו שאול ער זאל נוט הרגנן נוב עיר הכהנים אונ
הט אום נוט גווערט אונ מיר לערנן אויך אונ דר מסכת שבת ווער עס קען
ווערן אונ זיין הויז געזינד זייא זאלן נוט זינדיגן אונ ווערט זיי נוט ווערט ער
גשטראפט איבר די זינד פון זיין הויז געזינד אונ ווער עס קען ווערן אונ זיינע
שטעט לייט אונ ווערט נוט ווערט ער גשטראפט איבר דיא זינד פון זיינע
שטעט לייט אונ ווער עס קען ווערן אונ דר גאנצר וועלט דהיינו איין מלך

קיצור מנורת המאור פ"ז

אדר איין נשיא אונ ער ווערט נוט ווערט ער געשטראפט איבר די זינד פון דער גאנצר וועלט זאגט רב פפא אונ די לייט וואס זענן ביי דעם ראש וואס איז געזעצט איבר די ישראל וואס זענון אונ גלות דוא ווערון געשטראפט איבר די זונד פון דער גאנצר וועלט ווייל זיי קענון די גאנצע וועלט פר ווערון אונ פר ווערון נוט · (אמר) רבי זירא האט גזאגט צו רבי סימון שטראפט די לייט פון דעם ריש גלותא הט רבי סימון גזאגט איך ווייס זיי וועלון נית מקבל זיין פון מיר מיין שטראף האט רבי זירא גזאגט צו רבי סימון חאטשו זיי וועלון נוט מקבל זיין דיין שטראף פון דעסטוועגן טוא דאס דייניגע אונ שטראף זייא דען רב אחא בר חנינא הט גזאגט דאס פון אייביג אן איז נוט ארויס גגאנגן פון גאטס מויל אגוט ווארט אונ ער זאל חרטה האבון פון דעם צו בייזען נאר ווייל זיי האבון איינם דם אנדרע נוט געשטראפט דרום הט גאט חרטה גהאט פון גוטען צו בייזען דען אזו שטייט אין יחזקאל דאס גאט הט גזאגט צום מלאך גבריאל פאר דורך אונ מיטון דער שטאט ירושלים אונ זאלסט צייכנן איין תיו אויף די שטערן פון דוא מאנן וואס זיפצן אונ שרייאן אויף דעם בייז וואס עס ווערט גיטון אונ ירושלים זאלסטו אויף זיי אן צייכנן איין תיו פון טונט כדי די מלאכי חבלה זאלן נית געוועלטיגן אונ זיי אונ אויף די שטערן פון די רשעים זאלסטו צו צייכנן איין תיו פון בלוט כדי די מלאכי חבלה זאלן יוא געוועלטיגן אונ זייא האט דער מדת הדין גזאגט פר גאט רבונו של עולם פר וואס זענון פר ענדרט דיא דאזיגע פון די דאזיגע · האט גאט גזאגט דוא דאזיגע זענון רעכטע צדיקים דרום דארפן זייא לעבן בלייבן אונ די דאזיגע זענן רעכטע רשעים דרום דארפן זיי אום קומון הט דער מדת הדין גזאגט די צדיקים וואלטן דאך גהערט שטראפן די רשעים אונ זיי האבן זיי נוט געשטראפט הט גאט גזאגט צום מדת הדין עס איז אנטפלעקט אונ גוויסט פר מיר דם ווען זיי וואלטן זיי געשטראפט וואלטן זייא נוט אן גנומון זייער שטראף הט ווידר דער מדת הדין גזאגט רבונו של עולם ווען די ווייסט עס זייא האבון עס דאך נוט גוויסט אז מען וועט פון זיי נוט מקבל זיין די שטראף דרום וואלטן זייא דאך זייא גהערט צו שטראפן דרום האט גאט גגעבן רשות מען זאל די פרומע לייט אויך אום ברענגן אונ דרום שטייט פריר אונ פסוק מען זאל אלט אונ יונג בחור אונ בתולה ווייבר אונ קליינע קינדר זאל מען הארגנן אונ צו די פרומע לייט וואס אויף זייא איז דער צייכן די תיו זאל מען נוט גנעהנן אונ באלד דער נאך שטייט אונ פון מיינע היילינע זאלט איר אן הייבן אונ עס שטייט דאס זייא האבון אן גהובון צו דער שלאגן אונ די אלטע לייט וואס זענגן

גשטאנן

געשאנן פר דעם בית המקדש · פרעגט די גמרא אונ ווארום הט מען דווקא אויף געשריבן איין תיו אויף די שטערן פון די מאנן מיין פון אלע אותיות זאגט רב די תיו מאכט תחיה אונ תמו׳ אויף די צדיקים איז זוא געוועזן איין סימן זייא זאלן בלייבן לעבן · אונ אויף די רשעים איז זו געוועזן אסימן זיי זאלן שטארבן אונ שמואל זאגט דיא תיו האט גמאכט (תמה זכות אבות) עס הט זיך אויס גלאזט זכות אבות · אונ רבי יוחנן זאגט די תיו הט גמאכט (תחון זכות אבות) עס זאל גלייט זעליגט ווערן אונ דער מאנט ווערן דער זכות אבות · אונ רבי שמעון בן לוי זאגט די תיו איז דער סוף פון גאטס חותם דען רבי חנינא הט גזאגט גאטס חותם איז אמת דיא אלף איז דאס ערשטע אות פון דעם אלף בית אונ די מ׳ איז דאס מיטעלסטע אות אונ די תיו איז דאס הינטערשטע אות דאס ווייזט דאס גאט איז דער ערשטער אונ דער הינטערשטר אונ איז אלע צייט · רבי שמואל בר נחמני זאגט דיא תיו הט בטייט דאס דא זענן אים געקומן אזעלכע צדיקים וואס האבן מקיים געוועזן די גאנצע תורה פון אלף אונ ביז תיו כלומר פון אן הייב אונ ביז סוף · (ונרסינן) אונ מיר לערנן אויך אין דער מסכת עבודה זרה דם רבי אבא בר כהנא האט גדרשת · עס שטייט אין פסוק דאס אברהם האט גזאגט צו גאט עס זאל זיין פר מוטן צו דיר פון צו טין אזו וויא די דאזיגע זאך צו טייטן דעם צדיק מיט דעם רשע · פרעגט די גמרא מיר געפינן דאך אין ספר יחזקאל דאס גאט האט גזאגט איך וועל פר שנידן פון דיר דעם צדיק אונ דעם רשע · ענפרט דיא גמרא דארטן מיינט מען ווען ער איז ניט ארעכטר צדיק · פרעגט די גמרא ווידר מיר געפונן עס דאך בייא איין רעכטן צדיק אויך אזו וויא אובן שטייט דאס גאט הט געהייסן אן הויבן צו אים ברענגן פון די גאנצע הייליגע מענשן דהיינו פון די וואס האבן מקיים געוועזן די גאנצע תורה פון אלף אונ ביז תיו כלומר פון אן הויב ביז אונ סוף ענפרט די גמרא דארטן איז אויך ווייל זיי האבן געקענט ווערן אונ די מענשן וואס האבן געזינדיגט אונ האבן זייא נוט געווערט הייסן זייא דרום גוטו קיין רעכטע צדיקים אונ מיר לערנן אויך אונ דער מסכת סוכה איבר פיר זאכן ווערן דיא גימר פון בעלי בתים איבר געענפרט צום מלכות · איז איינס פון זיי ווייל זייא האבן געקענט לייטן פר ווערן פון צו זינדיגן אונ האבן זייא ניט געווערט אונ אפילו דער וואס הט נוט אונ זיין מאכט צו פר ווערן זינדיגן איז ער דאך מחויב צו שטראפן דיין חבר ווען ער זעהט אונ אום איין נישטע זאך · אזו וויא מיר לערנן אונ דער מסכת ערכין עס שטייט אונ דער גמרא דו זאלסט דיין ברודר נוט פיינט האבן וועכטו מיינען די דארפסט אום

קיין

קיין פאטש נוט טון אודר שלאגן אודר שעלטן צו שטראפן אום ווען ער טוט נוט רעכט · זאגט דער פסוק ווייטר עס איז דיר אליין נוט פר באטן ווען דו טוסט עס צו שטראפן אום דער מ״ט · נייארט אין הארצן זאלסטו דיין ברודר נוט פיינט האבון איך אוז פון דעם פסוק געדרונגן ווען ער זעהט אונ זיין חבר איין מיאוסה זאך דאס ער מוז אום שטראפן דען עס שטייט (הוכח) אונ ווען ער הט אום גשטראפט אונ ער הט נוט אן גענומן פון אום דו שטראף מוז ער אום נאך איין מאל שטראפן דען עס שטייט אכפל לשון (הוכח תוכיח) שטרפן זלסטו שטרפן דיין חבר ·ועסטו מיינן אפילו ווען דיין חברס פנים ווערט פר ענדערט איבר בושה זאלסטו אום דאך שטראפן דרום שטייט (ולא תשא עליו חטא) דוא זאלסט נוט ליידון איבר דיין חבר איין זינד דהיינו דו זאלסט אום נוט שטראפן פר לייטן דאס ער זאל מבויש ווערון דדיבר דען וועסטו איין זונד האבון דער פר · (תניא) מיר האבון גלערנט רבי טרפון זאגט אוך פר וואונדר מוך אוב אונ דעם דאזיגן דור אוז דא ווער עס זאל קענון שטראפן דען ווען איינר שטראפט דעם אנדערן אונ זאגט אום נעם ארוס איין שפענדל פון צווישון דיינע ציין · כלומר דו האסט איין קליינע עבירה גוטון · זאגט ער צו אום נעם דו ארוס איין באלקן פון צווישון דיינו אוגון כלומר דו האסט דאך אגרעסרע עבירה גוטון רבי אלעזר בן עזריה זאגט אוך וויגדר מוך אוב אונ דעם דאזיגן דור איז דא ווער עס ווייסט צו שטראפן דאס ער זאל זיין חבר נוט מבייש זיין רבי עקיבא זאגט אוך ווינדר מוך אויב אונ דעם דאזיגן דור אוז דא ווער עס זאל צו נעמון שטראף רבי יוחנן בן נורי זאגט אוך נעם הומעל אונ ערד מיר צו עדות דאס פול מאל אוז עקיבא בן יוסף גשלאגען גווארון דורך מיר ווייל איך האב גקלאגט אוף אום פר רבן גמליאל ווען ער הט עפיס אים רעכט גוטון אונ ער האט נאך דורך דעם גמערט צו לוב האבן מוך אזו וויא אונ פסוק שטייט (הוכח לחכם ויאהבך) שטראף צו אחכם וועט ער דוך לוב האבון · אונ אתלמיד חכם זאל זוך נוט פאר מיידן פון זנו שטראפן צו זיינע שטאט לייט דאס זיי זאלן אום נוט פיינט האבון דען עס איז בעסר פיינדשאפט מוט שטראף אן ליבשאפט פון שטראף אזו וויא מיר לערנן אונ דער מסכת כתובות אביי זאגט דער תלמיד חכם וואס זיינע שטאט לייט האבן אום לוב אוז נוט ווייל ער אוז פרום נייערט ווייל ער שטראפט זיי נוט אונ געטליכע זאכון דרום דער וואס הט מורא פר גאט זאל זוך נוט פר מיידן פון צו שטראפן דו רשעים ווייל זיי ווען אום פיינד האבן דען עס אוז בעסר צו זיין גליבט ביי גאט וויא צו זיין גליבט ביי דו רשעים

רשעים אונ ער איז איך מחייב צו פיינט האבן גאטס פיינט דען אזו האט
גזאגט דוד המלך דעם פיינט פון גאט האב איך אויך פיינט :

פרק שמיני

(גודל) דאס גרויסקייט פון דער שטראף וואס די רעכטע רשעים האבן נאך דעם טויט איז קיין עק ניט דער צו דען גאט קומט צו גויף רעכנן איוף זייא אלע זייערע מחשבות אונ זייערע בייזי מעשים אונ ווערין גמשפט איוף זייא אזו וויא מיר לערנן אינ דער מסכת ראש השנה די בית שמאי זאגין דרייא כיתות וועלין זיין ליום הדין אז תחית המתים וועט זיין איין כת פון צדיקים גמורים וואס האבן מער מצות וויא עבירות איז איין כת פון רשעים גמורים וואס האבן מער עבירות וויא מצות אונ איין כת פון בינונים וואס זייערע מצות אונ עבירות זענין גליך די צדיקים גמורים וועלן תיכף געשריבן אונ גחתמת ווערין צום לעבן פון עולם הבא · די רשעים גמורים וועלין תיכף גשריבן אונ גחתמת ווערין צום גהינם דען אזו שטייט אין פסוק אונ פיל פון די וואס שלאפן אונ דער ערד וועלן זיך אויף וואכן אטייל צום אייביגען לעבון דס זענין די צדיקים אונ אטייל צו פר שעמונג אונ צו איין אייביגע שאנד · דאס זענין די רשעים · אונ די בינונים וועלן נידערן אינ גיהנם אונ וועלין דארטן שרייאון אונ וויינן איין קליינע ווילע פון וועגן יסורים אונ וועלין ווידר ארוס גיין פון דארטן דען אזו שטייט אונ פסוק אונ איך וועל איך ברענגן דס דריטע חלק אונ פייאר דאס זענון די בינונים אונ איך וועל זיי לייטרן אזו וויא מען לייטרט זילבר אונ וועל זיי פרובון אזו וויא מען פריבט גאלד · ער וועט רופן אונ מיין נאמן אונ איך וועל אום ענפרין · איך וועל זאגן ער איז מיין פאלק אונ ער וועט זאגן די גאט בישט מיין גאט אונ אוף זיי הט חנה גזאגט גאט טייט אונ מאכט ווידר לעבידיג ער נידערט דעם מענש אונ דעם גרוב פון דעם גיהנם אונ ברענגט אום ווידר אויף אונ די בית הלל זאגן די בינונים קומן גאר ניט אין גיהנם דען גאט וואס ער הייסט רב חסד ער טוט מוט דעם מענשן פול חסד נייגט ער אראפ די וואג שאל צו דער זייט פון חסד כלומר ער נעמט ארוס איין עבירה פון דער וואג שאל פון עבירות כדי די וואג שאל פון מצות זאלין איבר וועגן די עבירות אונ אוף זייא הט דוד המלך גזאגט איך האב דיך גאט ליב דען דו האסט צו געהערט דאס קול פון מיין גבעט אונ האסט מיר די וואג שאל מוט מצות איבר גנייגט אונ אויך דם גאנצע קפיטיל האט ער גזאגט אויף זיי (דלותי ולי יהושיע) די גאט האסט אוך

גרובון

גהובן דו וואג שאל מוט עבירות אונ האסט מור דר מוט גהאלפן דו וואג שאל מוט מצות זאל איבר וועגן אבר דו וואס זענון פושעי ישראל מוט זייער גוף אונ אויך דו וואס זענון פושעי אומות העולם מוט זייער גוף דו נידערן אין גיהנם אונ ווערן גמשפט אונ אום צוועלף חדשים אונ נאך צוועלף חדשים ווערט זייער גוף פר לענט אונ זייער נשמה ווערט פר ברענט אונ איין ווינט פר שפרייט זיי אונ זיי ווערן אש אונטר דו טריט פון דו פוס פון דו צדיקים דען אזו שטייט אונ פסוק אונ אור וועט צו טרעטן דו רשעים דען זיי וועלון זיין אש אונטר דו טריט פון אייערע פוס אבר דו מינים דהיינו דוא וואס לייגן אום דו תורה צו בייזן אונ דו מוסרים אונ דו אפיקורסים דהיינו דו וואס זענון מבזה איין תלמיד חכם אונ דו וואס לייקענן דאס דו תורה איז ווארון גגעבן פון דעם הימל אונ דו וואס לייקנן אונ תחית המתים אונ דיא וואס שיידון זוך אפ פון קהל אונ דו וואס ווארפן איין מורא אויף דו ישראל וואס זיי ווערון אן גרופון ארץ החיים אונ דו וואס זינדיגן אונ מאכן נאך אנדערע לייט זינדיגן אזו וויא ירבעם בן נבט אונ זיינע חבירים האבן גוטון דיא אלע נידערן אונ גיהנם אונ ווערון דארטן גמשפט אייביג · (דרש רבא) רבא הט גדרשת וואס מיינט דר פסוק (אהבתי כי ישמע ה׳ את קולי תחנוני) דאס זאגן דו ישראל פר גאט רבונו של עולם ווען בון איך גליבט פר דויר אין דער צייט אז דו הערסט צו דאס קול פון מיין גבעט (דלותי ולי יהושיע) אפילו ווען איך בון ארים פון מצות איז דאך שיין דוא זאלסט מור העלפון אונ זאלסט מיין וואג שאל מוט מצות אראפ בייגן · פרעגט דו גמרא ווער הייסט איין פושעי ישראל מוט זיין גוף זאגט רבי ישמעאל דאס איז דער וואס לייגט קיין תפילין נוט ווייל דו מצוה איז מבוזה אויף אום דאס דוא רצועות פון תפילין זאלן לוגון אויף זיין קאפ · זאגט רב יהודה פון רבם וועגן דער פרנס וואס ווארפט צו פול מורא אויף קהל דער איז נוט זוכה זנו האבן איין זון איין תלמיד חכם · אונ דו רשעים מאכן גרעכט אויף זוך דעם דין אונ דעם יום דין אזו וויא מור לערנן אונ דער מסכתא עירובין אונ זאגן פר אום רבונו של עולם דו האסט גוט דן גוועון אונ האסט גוט מזכה גוועון דעם צדיק אונ האסט מחייב גוועון דעם רשע · דו האסט רייכט אן גברייט דעם גן עדן צו דו צדיקים אונ דעם גיהנם צו דו רשעים פרעגט דו גמרא וויא זאגסטו דאס דו רשעים מאכן אויף זוך גרעכט נאטם דין ריש לקיש הט דאך גזאגט דו רשעים אפילו זיי זענון אויף דער טור פון דעם גיהנם טון זיי דאך קיין תשובה נוט דען אזו שטייט אונ פסוק זיי וועלון ארום גיין אונ וועלן ווערן אונ דו טומע מענשן וואס זענן אונ גיהנם אונ זענן נאך מורד אונ מור

ענפרט דו גמרא דר פסוק שמיסט פון פושעי עובדי כוכבים ומזלות · אובר
דיא פושעי ישראל דו מאכן גרעכט אויף זיך גאמט דין אונ לויבן אים נאך
פר דו יסורים פון דעם ניהנם : (ולמדנו ג״כ עונשי הרשע) אונ מיר לערנן
אויך אפ דו שטראף פון דו רשעים פון דו מעשים וואס שטייאן אונ אגדות
אזו וויא מיר לערנען אונ דער מסכת גיטין אונקלוס בר קלוניקוס איז גוועזן
טיטוס שוועסטערס זון האט ער זיך גוואלט מגייר זיין האט ער אויף גבראכט
צו טיטוס מיט כישוף אונ האט אים גפרעגט ווער איז חשיב אויף יענער
וועלט האט ער אים גענפרט דו ישראל האט אים אונקלוס גפרעגט זאל איך
מיך בהעפטן אונ זיי אונ זאל מיך מגייר זיין האט אים טיטוס גענפערט וויא
האבן פיל מצות אונ דו וועסט זיי נוט קענן האלטן נייארט רייצט דיך (מיט
זיי אונ בליידיג זייא וועסטו ווערן איין עלצטר איבר זייא דען אזו שטייט אונ
פסוק זייערע בליידיגר זענון גווארן צו עלצטע איבר זייא האט אים אונקלוס
גפרעגט מיט וואס איז מען דיך דן אויף יענער וועלט האט טיטוס אים גענפרט
מיט דעם פסק וואס איך אליין האב אויס גגעבן אויף מיר דהיינו אלע טאג
זאמלט מען איין מיין אש אונ מען בשאפט מיך אונ מען משפט מיך אונ מען
פר ברענט מיך ווידר אויף אש אונ מען פר שפרייט מיין אש אויף זיבן ימים דר
נאך האט אונקלוס אויך גבראכט צו בלעם מיט כישוף אונ הט אים גפרעגט
ווער איז חשוב אויף יענר וועלט הט אים בלעם גענפרט דו ישראל האט ער
אים גפרעגט זאל איך מיך בהעפטן מיט זיי האט ער אים גענפרט דו זאלסט
נים פארשן זייער שלום אונ זייער גוטס אלע דיינע טעג בוז אייביג האט אים
אונקלוס גפרעגט מוט וואס איז מען דיך דן אויף יענר וועלט האט בלעם גזאגט
אין הייסע שכבת זרע מדה כנגד מדה וויל ער הט איין עצה גגעבן צו מואב
אונ מדין די זאלון מזנה זיין מוט דוא ישראל דרום איז מען אים אויך דן מוט
זרע · אונ נאך לערנן מיר אונ מסכת כלה רבי עקיבא איז גגאנגן אונ איין
אורט האט ער גזעהן איין מענש טראגן איין גרוסע משא אויף זיין אקסל אונ
ער הט נוט גקענט גיין איבר דער משא אונ ער הט גשריגן אונ געזיפצט הט
רבי עקיבא אים גפרעגט וואס האסטו גוטון הט ער גזאגט איך האב נוט גלאזט
איין עבירה אויף דער וועלט וואס איך האב זי נוט עובר גוועזן אונ היינט זענן
גזעצט אויף מיר ממונים אונ הוטין מיך אונ לאזן מיך נוט אפ ריאן האט רבי
עקיבא אים גפרעגט האסטו גלאזט איין זון הט ער גזאגט צו רבי עקיבא איך
בעט דיך דו זאלסט מיך נוט זיימען ווארום איך האב מורא פר דוא מלאכי
חבלה דען זייא שלאגן מיך מוט פייארדיגע ריטער אונ זאגן צו מיר ווארום
קימסטו נוט גיך הט רבי עקיבא גזאגט צו אים זאג מיר וואס האסטו גלאזט

אויף דער וועלט · האט ער גזאגט אוך האב גלאזט מיין ווייב מעוברת אונ רבי עקיבא גגאנגן אונ זיין מדינה אונ הט גפרעגט וויא איז דאס ווייב פון דעם דאזיגן מאן האבן דוא לייט גזאגט צו אים עס זאל ווערן אוים געריסן זיין גדעכטנוש פון דעם דאזיגן רשע אונ זיינע ביינר זאלן צו ריבן ווערן · הט רבי עקיבא זיי גפרעגט וואריס שעלט איר אים אזו האבן זייא אים גזאגט ער איז גוועזן איין גזלן אונ פלעגט בגזלענן מענשן אונ מצער זיין בשעפניש אונ נאך מיין ער איין נערה המאורסה אים יום כיפור איז רבי עקיבא גגאנגן אונ דעם הויז פון דעם דאזיגן רשע אונ האט געפינן זיין ווייב מעוברת האט ער גווארט ביז זי האט געוויגן איין זון אונ האט אים מלי גוועזן אונ אז דער זון איז גרוס גווארן האט רבי עקיבא גלערנט מיט אים אונ הט אים גבראכט אין שול ארין ער זאל זאגן קדיש אונ ברכו בציבור · אונ איין צייט ארום איז רבי עקיבא ווידר גגאנגן אונ דעם דא יגן אורט הט זיך דער מת געוויזן צו אים אונ האט אים גזאגט דיין דיעה זאל רואן דר פר וואס די האסט גמאכט מיין דיעה רואן : (ומצינו) אונ מיר געפונן די מעשה גשריבן מיין באריכות אונ מדרש רבי תנחומא אונ פרשה תולדות עס האט זיך גטראפן א מעשה בייא רבי עקיבא דאס ער איז גנאנגן אויף איין בית הקברות אונ האט בגעגנט א מענש וואס זיין פנים איז גוועזן שווארץ וויא איין קול אונ ער הט גטראגן פיל האלץ אויף זיין אקסול אונ איז דר מוט גלאפן אזו וויא איין פערד הט רבי עקיבא גוזר גיוועזן אויף אים אונ האט אים גמאכט שטיין אונ האט גזאגט צו אים מיין זון וואריס טוסטו אזו איין שווערע ארבוט ביסטו אנדרש איין קנעכט אונ דיין האר גוינט אויף דיר אזו איין שווערע ארביט וועל איך דיך אוים לייזען פון אים אונ וועל דיך מאכן פרייא אונ אויב דוא טיסט דאס איבר ארימקייט וועל איך דיך רייך מאכן האט דער מאן גיענפרט צו רבי עקיבא לאז מיך גיין מיין האר דען איך קען נוט בלייבן שטיין האט רבי עקיבא גזאגט צו אים ביסטו פון מענשן אודר פון מזיקין ביסטו האט ער גזאגט צו אים איך בין איין מת אונ אלע טאג מוז איך האקן האלץ אונ מען פר ברענט מיך דער מיט האט רבי עקיבא גזאגט צו אים וואס איז גוועזן דיין מלאכה בייא דיין לעבן האט דער מת גזאגט איך בין גוועזן איין ממונה צו גובה זיין מס פלעג איך דוא עשירים חנפענן אונ פר זעהן אונ די ארימע לייט פלעג איך הארגן אונ נאך מיין איך איין נערה מאורסה אים יום כיפור האט רבי עקיבא גזאגט צו אים מיין זון האסטו נוט געהערט פון די מלאכים וואס זיינן ממונים איבר דיר אוב עס איז דא צו דיר איין תקנה האט דער מת גזאגט

האלט

האלט מיך נוט אויף דעי טאמר וועלן צערנן אוף מיר דיא בייזע מלאכים וואס זענן גזעצט איבר מיר אונ איך האב נוט קיין תקנה אונ איך האב ניט געהערט קיין שום אום לייזונג צו מיר נייערט איך האב געהערט פון דיא מלאכים דאס זייא האבן מיר גזאגט ווען דו זאלסט האבן איין זון אונ ער זאל שטיין בציבור אונ זאל זאגן (ברכו את ה׳ המבורך) וואלט מען דיך לוז גלאזט פון די יסורים׳ אונ איך האב נוט גלאזט קיין זון נייארט איך האב גלאזט מיין ווייב מעוברת אונ איך ווייס נוט אוב זיא הט געווינן איין זכר אודר אנקבה אונ אפילו ווען זו האט געווינן אזכר ווער וועט אים לערנען תורה הט אים רבי עקיבא גפרעגט וויא אזו איז דיין נאמן הט ער גזאגט עקיבא אונ וויא אזו איז דיין ווייבס נאמין הט ער גזאגט שושמירה אונ וויא אזו איז דר נאמן פון דיין שטאט׳ האט ער גזאגט אלדוקא האט זיך רבי עקיבא מצער גוועזן אויף אום אונ איז גגאנגן פון שטאט צו שטאט ביז ער איז גקומן צו דיין שטאט אונ הט גפרעגט וויא איז דער מאן אונ זיין הויז׳ האבן די לייט גזאגט זיינע ביינר זאלן צו מאלן ווערין אונ גיהנם׳ הט ער גפרעגט אויף זיין ווייב׳ האבן זיי גזאגט איר נאמן אונ איר גדעכניש זאל ווערין אויס גמעקט פון דער וועלט׳ הט ער גפרעגט אויף זיין זון׳ האבן זייא גזאגט ער איז נאך איין ערל אונ האט זיך נאך ניט מל גוועזן אזו האט רבי עקיבא באלד גנומן דעם זון אונ האט אים גזעצט פר זיך צו מאכן אים לערנען תורה׳ הט ער אבר נוט גקענט מקבל זיין דאס לערנן ביז רבי עקיבא הט גפאסט פון זיינעט וועגן פערציג טעג׳ איז ארוס גגאנגן איין בת קול פון דעם הימל אונ הט גזאגט אויף דעם דאזיגן פאסטן׳ הט רבי עקיבא גזאגט יא׳ האט ער מקבל גוועזן דעם אלף בית׳ אונ רבי עקיבא האט אים גפירט צו זיין הויז אונ הט אים גלערנט בענשן אונ קריאת שמע אונ שמונה עשרה אונ הט אום גשטעלט אונ ער הט גדאווינט בציבור פר דעם עמוד אונ הט גזאגט (ברכו את ה׳ המבורך לעולם ועד) אונ דער שעה הט מען דעם מת לוז גלאזט פון די יסורים אונ ער איז גקומן צו חלום צו רבי עקיבא אונ הט גזאגט צו אים דיין דעה זאל רוען אין גן עדן דער פאר וואס דו האסט מיך מציל גוועזן פון דעם דין פון דעם גיהנם:

(והנשמה) אונ די נשמה איז זיך נאך דעם טוט משתתף מיט דעם גוף צו מקבל זיין די שטראף אזו וויא מיר לערנען אין פרק חלק אנטונינוס האט גזאגט צו רבי דר גוף אונ דיא נשמה קענון זיך נאך דעם טוט פטערן פון דעם דין׳ דער גוף קען זאגן די נשמה הט געזינדיגט דען פון דעם טאג אן וואס זו הט זיך אפ גשייד פון מיר ליג איך אונ קבר אזו וויא איין שטיין ווס

שווייגט

שוויגט אונ רירט זיך נוט אונ דיא נשמה זאגט דער גוף האט געזינדיגט דען פון דעם טאג אן וואס אוך האב מוך אפ געשייד פון דעם גוף פליה אוך אין דער לופטן אזו וויא איין פוגול אונ זינדיג נוט . האט רבי גזאגט צו אנטוניגוס אוך וועל דור זאגן איין משל דו זאך אוז גלייך צו איין מלך וואס האט גהאט איין שייגעם וויין גארטן אונ האט גהאט אין דעם וויין גארטן שיינע צייטיגע פירות אונ האט גזעצט אונ אום צוויי שומרים איין הינקדיגן אונ איין בלינדן האט דער הינקעדיגר גזאגט צום בלינדן אוך זעה שיינע צייטיגע פירות אונ דעם וויין גארטן קום אונ מאך מוך רייטן . אוף דור אונ מיר וועלן ברענגן דו פירות צו אויף עסן זיי האבן זייא אזו גטאן אונ איין צייט ארום אוז גקומן דער מלך דער האר פון דעם וויין גארטן ׳ אונ הט גזאגט צו זייא וויא זענן דו שיינע צייטיגע פירות ׳ הט דער בלינדר גזאגט צו אום האב אוך דען אוגון צו זעהן דאס איך זאל זיי האבן גנומן ׳ אונ דר הינקדיגר הט גזאגט האב אוך דען פוס צו גיין מוט זייא דאס אוך זאל זייא האבון גענומן וואס האט דער מלך גוטון האט ער גמאכט רייטען דעם הינקדיגן אוף דעם בלינדן אונ האט זיי גמשפט אונ איינם ווארום ער האט צו זייא גזאגט אזו הט איר גוטון אויף עסן דו שיינע צייטיגע פירות ׳ אזו אויך ברענגט גאט דו נשמה פון דעם מענשן נאך דעם טוט אונ ווארפט זו ארייון אונ גוף אונ שטראפט זיי מוט אנאנדר דען אזו שטייט אונ פסוק גאט טוט רופן צום הומול פון אובון דס אוז דו נשמה פון דעם מענשן וואס זו קומט פון אובן פון דעם הימל אינ צו דער ערד טוט ער רופן פון זייגטן דאס איז דער גוף וואס ער קומט פון דער ערד טוט ער רופון צו זייא צו משפטן זיי מוט אנאנדר דריבם דארף דער מענש מורא האבון פר דעם דאזיגן גרוסן עונש אונ זאל נוט נאך יאגן נאך זיין גליסטיקייט וואס דס אוז זיין יצר הרע וואס ער אוז זיין שונא אונ וויל אום פר פירן :

פרק תשיעי

(מסברא נראה) פון דעם שכל קען כען זעהן דאס עס אוז דא איין עונש צו
דיא רשעים אויף יענר וועלט איבר זייערע זינד וואס זיי האבן
גטאן אויף דער וועלט דען ווען עס קומט צו איין מענשן גוטס אויף דער וועלט פון וועגן דעם שכר פון איין מצוה אודר בייז פון וועגן דעם עונש פון איין עבירה אוז דס נאר מעשה נס אונ דס אוז איין פר בארגענר נס כלומר ער אוז פר בארגן פון דעם מענש דען דער מענש טראכט זוך דס דס אוז דר מנהג פון דער וועלט אונ דער אמת איז דאס גאר לשכר אודר לעונש

אונ

אונ דרום האט דו תורה אן גשריבן (הכרת תכרת הנפש ההוא עונה בה) פר
שניטן זאל ווערן פר שניטן דאס דאזיגע נפש ווייל אור זינד איז אונ אור ·
אונ אונזערע חכמים האבן עם מפורש גוועזן זוא וועט ווערן פר שניטן פון
דער וועלט אונ וועט ווערן פר שניטן פון יענר וועלט · ווייל זו האט זיך
נוהג גוועזן פר קערט פון אור ניטן שכל אונ דאס האבן אונזערע חכמים
גמיינט וואס זייא האבן גזאגט דו צדיקים אפילו ווען זיי זענן טוט ווערן זייא
דאך אן גערופן לעבדיגע · אונ דו רשעים אפילו בייא זייער לעבן ווערן זייא
אן גרופן טוטע אזו וויא מור לערנן אין דער מסכת ברכות · רבי חייא אונ
רבי יונתן זענן גגאנגן אוף איין בית הקברות זענן גהאנגן דו ציצית פון רבי
יונתן איבר דו קברים הט רבי חייא גזאגט צו רבי יונתן הייב אוף דו ציצית
כדי דו מתים זאלן נט זאגן מארגן וועלן זייא קומן צו אונז כלומר זייא
וועלן דאך אוך אמאל שטארבן אונ היינט שענדן זיי אונז דאס זייא וויזן
דאס זיי טון מצות אונ מור מתים קענן קיין מצות נט טון · אין דאס וואס
וואס אין פסוק שטייט דו מתים וויסן גאר נוט דאס מיינט מען דוא רשעים
וואס אפילו בייא זייער לעבן ווערן זייא אן גערופן מתים דו מאכן זיך גלייך
וויא זיי וויסן נוט דם זיי וועלן שטארבן אונ טואון עבירות · אונ ווען מען
וויל קען מען עס פון דיים פסוק אויך אפ לערנן דאס איין רשע ווערט ביי
זיין לעבן אן גרופן מת דען דער פסוק זאגט דורך צוויי עדים אדער דורך
דרייא עדים זאל ווערן גטייט דער מת ער לעבט נאך אונ דר פסוק רופט
אים אן מת אוז פון דאנן אפ גלערנט דאס דו רשעים אפילו בייא זייער
לעבן ווערן זייא אן גרופן מתים אונ מכל שכן נאך דעם אז דאס נפש
ווערט אפ גשייד פון דעם גוף קערט זוך בוודאי דאס נפש אום צו אור
גוויינהייט אונ ווערט פר לורן אונ פר שניטן פון עולם הבא · אונ אויך
אזעלכע האבן אונזערע חכמים גזאגט זיי גידרן אונ גיהנם אונ ווערן דארטן
גמשפט צוועלף חדשים אונ נאך צוועלף חדשים ווערט זייער גוף פר לענט
אונ זייער נשמה ווערט פר ברענט אונ איין ווינט פר שפרייט זיי אונטר דו
טריט פון דו פוס פון דו צדיקים דם מיינט מען זייער נשמה פר זוימט זיך
אין גיהנם ווייל זייא זענון גוויינט גוועזן צו גצונון ווערן נאך דו תאוות פון
דער וועלט פר זוימן זייא זיך אונ גיהנם צו מקבל זיין זייער עונש כדי צו
גלייטערט ווערן אונ דער נאך קומן זייא אוף דער אונטרשטר טרעפ וואס
אונטר דו היילינע נשמות אוז (על כן) דרום איז בעסר צום מענש צו פייניגן
זיין גוף אונ צו מכניע זיין אום אונ צו אוים לייטרן אום אוף דער וועלט
וואס זו אוז גלייך וויא איין שאטן וואס גייט אוועק כדי ער זאל קומן מוט
שלום

קיצור מנורת המאור פ"ט

שלום אויף יענער וועלט אונ זאל זיך תענוגים אן טון אונ זאל לעבן אויף
דער אמתר אייביגר וועלט · אונ עס זענען דא אזעלכע זאכן וואס זיי זענען
אזו הארב וואס אפילו דער מענש דארף זייא האבן צו איין רפואה האבן
אונזערע חכמים אום פר באטן ער זאל נוט גהיילט ווערן מוט זייא כדי
צו דר וייטרן זיי אזו וויא מיר לערנן אונ דער מסכת פסחים רבי יוחנן זאגט
מיט אלע זאכן מעג זיך דער מענש היילן אפילו מוט אסורי הנאה אויס
גענומן מוט די זאכן פון דער עבודה זרה וואס הייסט אשרה טאר מען זיך
ניט היילן פרעגט ־וא גמרא וויא אזו שמיסט דא אוז אנדערש איין סכנה
גהער מען דאך מוט די זאכן פון איין ליגן בום אוך מעגן זיך צו היילן
צו מציל זיין דעם מענשנס לעבין אוז אנדרש נוט קיין סכנה טאר מען זיך
דאך מוט אנדערע אסורים אויך נוט היילן ענפרט די גמרא דא שמיסט אונ
אמת אז עס אוז יוא דא איין סכנה אונ פון דעסטוועגן טאר מען זיך דאך
ניט היילן מוט די זאכן פון דער עבודה זרה דען מיר האבן גלערנט רבי
אליעזר הגדול זאגט ווען עס שטייט אונ דער תורה דו זאלסט גאט ליב האבן
(בכל נפשך) מוט דיין גאנץ לייב ווארום שטייט נאך דו זאלסט אום ליב
האבין (בכל מאודך) מוט גאר דיין געלד לאז שטיין וועלכם ליבר איז מען
זאל דער מוט גאט ליב האבין וועט שון וואס נוט אזו ליב אוז איין כל
שכן זיין אוז דער תירוץ וייל עס אוז דא אזו אמענש וואס זיין לייב איז
אים ליבר פון זיין געלד אונ עס איז ווידר דא אזו אמענש וואס זיין געלד
איז אום ליבר פון זיין לייב דרום שטייט (בכל נפשך ובכל מאודך) צו ווייזן
דו זאלסט גאט ליב האבן מוט וואס דור ליבר אוז מוט דיין לייב אודר מוט
דיין געלד דרום טאר דער מענש זיך נוט היילון מוט די זאכן ווארום עס
ווייזט אום וויא ער גלייבט אונ דער עבודה זרה אשרה דאס אונ אור איז
איין ממש אונ נוט דאס אליין דאס דער מענש מוז זיך מוסר נפש זיין צו
שטארבן פון זיך זעלברט אונ זאל זיך נוט טאן איין רפואה פון דר אשירה
נייארט אפילו ווען מען וויל אום הארגנן ווען ער וועט נוט דינען דוא ע"ז
אשרה זאל ער זיך לאזן הארגנן אונ זאל נוט דינען די ע"ז אשרה אזו וויא
מיר זאגן אונ דער גמרא אז רבין איז גקומן פון ארץ ישראל הט ער גזאגט
פון וועגן רבי יוחנן מוט אלע זאכן מעג מען זיך היילן אפילו מוט אסורי
הנאה אום גענומן מוט ע"ז אשירה אונ גילוי עריות אונ שפיכות דמים טאר
מען זיך נוט היילן · אונ אן דעם אלימן איז דער שכל מחייב וויל דער
מענש מוז דאך שטארבן דרום איז דאך בעסער ער זאל פריער אביסעל
ווערן גטייט אונ זאל דורך דעם זיך קופין דם אייביגע לעבן איי ער זאל אן

ווערן

ווערן דאס איביגע לעבן פון וועגן עטליכע יארון · אונ איין מענש גיהער זיך אפ צו לערנן פון דעם וואס די צדיקים האבן גיטון אונ איטליכר צייט דאס זייא האבן זיך מוסר נפש גיוועזן צו אום קומן אויף קידוש השם אונ דרום קען קיין בריה נוט קומן אין זייער מחיצה אויף יענר וועלט אזו חשוב זענין זיי דארטן דען זיי האבין ממאס גיוועזן פון וועגן גאטס ליבשאפט דאס לעבן פון דר וועלט וואס דס איז גאר איין חיי שעה אונ זענין גישטארבן גאר גרינג אזו וויא איינר דעם אנדערן טוט איין קיש אונ זענין געבליבן לעבן אויף איביג :

פרק עשירי

(בתאוות בני אדם העושר) וויל מענשן גליסטן דם רייכקייט אונ זיי טראכטן דאס זיי וועלין עס קענן גרייכן דורך זייער שטארק נאך לויפן נאך דעם זענין זיי דרום אלע זייערע טעג עוסק דריינען וויל זיי גליסטן צו רייך ווערן אונ אויף זיי האבן אונזערע חכמים גזאגט אלע טעג פון איין ארימאן זענין בייז אונ דר וואס פרייט זיך אונ זיין חלק וואס גאט שיקט אים צו דער איז כל ימיו איין עושר אונ אויף אום איז ווארן גזאגט דר פסוק (וטוב לב משתה תמיד) דער וואס האט איין גוט הארץ איז בייא אים גלייך וויא ער איז אלע צייט אויף איין סעודה אזו וויא מיר לערנן אונ פרק במה מדליקין די רבנים האבין גלערנט וועלכר הייסט איין עושר זאגט רבי מאיר ווער עס הט נחת רוח פון זיין רייכקייט אונ עס איז נוט דא קיין גרעסר נחת רוח פון דעם וואס פרייד זיך אונ זיין חלק · אזו וויא מיר לערנן אונ מסכת אבות אונ פרק בן זומא וועלכר הייסט איין עושר דר וואס פרייד זיך מוט זיין חלק וואס גאט שיקט אים צו אונ מיר לערנן אויך אונ מדרש משלי עס שטייט אונ פסוק גאטס ברכה מאכט רייך אונ מערט נוט קיין טרויעריגג אזו איז גמיינט ווען דער מענש פרייט זיך אונ דאס וואס גאט האט אום געגעבן זוען פול אודר ווייניג אונ טוט נוט טרויערן ווען ער הט נוט מער גמזנא אזו ער כל ימיו איין עושר · אויך שטייט אונ פסוק דם גבענשטע לייב ווערט גפעט אונ דאס לייב וואס איז זאט אונ פרייט זיך אונ איר חלק דאס ווערט פעט דען דאס לייב לעבט תמיד מוט תענוגים אונ מוט פריילכקייט דרום ווערט עם פעט אונ דרום אויך דר צדיק וואס פרייט זיך אונ זיין חלק ווערט איביג גשפייזט מוט גיטס אונ איז גאר נוט געמינערט אזו וויא עס שטייט אונ פסוק אויך בון גוויין יונג אונ בון אויך אלט גווארן אונ האב נוט גזעהן איין צדיק זאל זיין פר לאזט אזו דער פירוש פון דעם פסוק אז דר צדיק איז איביג נוט הינגעריג

הינגעריג נאך גוטע זאכן נייארט ער אוז זוך מפרנס מוט דעם ביסל וואס
גאט שיקט אים צו אונ ער גליסט נוט וואס ער קען נוט גרייכן · אונ מוז
לערנן אויך אונ מדרש אלע טעג פון דעם ארימאן זענן ביין אוז גמיינט דער
וואס איז ארים אונ זיין גלובן אונ הט מורא צו אוים געבן זיין געלד צו קויפן
זיך דר פון עסן אונ קליידר דען עם דאכט זוך אים דאס ער וועט ארים ווערן
דורך דעם אויף דעם אוז וואורן גזאגט אלע טעג פון דעם ארימן זענען ביין
דען ער אוז כל ימיו אונ טרויעריקייט אונ אין ביין · אבר דר וואס האט איין
גוט הארץ איז פר אום תמיד אסעודה דס מיינט מען דער וואס פרייט זוך אונ
זיין חלק אונ גלייבט אונ גאט דאס ער וועט אים צו שיקען זיין פרנסה אונ
דר צייט וואס ער וועט זו דארפן ביי דעם מענש אוז גליך וויא איין סעודה
איז תמיד פר אום · (על כן) דרום זאל זוך דער מענש אן לעהנען אויף זיין
בשעפר אונ זאל זיך נוט פר זיכערן אונ זיין גשווינדיקייט אונ זאל אויך נוט
פר לאנגן קיין פרעמד געלט נייארט ער זאל זאט זיין מוט דעם וואס גאט דוט
אים גלייט זעליגט דען דו וואס זענון כל ימיהם נוט זאט מוט דעם וואס גאט
הט אום גלייט זעליגט דען דו וואס זענון כל ימיהם נוט זאט מוט דעם וואס
גאט שוקט זיי צו דו גלוסטן צו האבן געלט · אונ ווען זיי קענן עס נוט גרייכן
בהיתר זוכון זייא צו קריגון עם באיסור · אונ קומן צו גנבנן עם אונ פר
בארגענש דען זיי האבן פר לייטון מיין מורא וויא פר גאט · אונ דרום
הט דו תורה מחמיר גוועזן ביי דעם צאלן פון איין גנב מיין וויא ביי איין
גזלן אזו וויא מיר לערנען אונ דער מסכת בבא קמא · דו תלמידים האבן
גפרעגט רבן יוחנן בן זכאי פר וואס האט דו תורה מחמיר גוועזן ביי דעם
צאלון פון איין גנב מיין וויא ביי איין גזלן דען איין גנב מוז צאלן טאפל
אונ ווען ער הט גגאנבעט איין אוקס אונ האט אום גוקולט אודר פר קויפט
מוז ער פר אום צאלן פינף אוקסן אונ ווען ער הט גגאנבעט איין שאף אונ
האט זו גקולט אודר פר קופט מוז ער פר איר צאלון פיר שאף אבר איין
גזלן דארף נאר צאלן דו גזילה וואס עם האט גגזלת הט רבן יוחנן גזאגט
צו זיינע תלמידים דרום האט דו תורה ביי איין גזלן מיקל גוועזן אונ צאלינג
מיין וויא ביי איין גנב דען איין גזלן האט גמאכט גליך דעם כבוד פון דעם
קנעכט צום כבוד פון דעם האר כלומר ער האט פר לייטון אזו קיין מורא
ניט אזו וויא ער הט פר גאט קיין מורא נוט אונ הט גגזלת אופן וואורליך ·
אבר איין גנב הט נוט גליך גמאכט דעם כבוד פון דעם קנעכט צום כבוד
פון דעם האר דען ער הט פר לייטון מיין מורא גהאט וויא פר גאט אונ
הט גגאנבעט אונ פר בארגענש קיין לייט זאלן אום נוט זעהן אונ פר גאט

הט

דאס ער קיין מורא נוט געהאט דען ער הט גמאכט גליך וויא גאט אונ
זעהט נוט אונ גאט אויער הערט נוט · אזו וויא אין פסוק שטייט וויא
גשריבן אויף די דאזיגע וואס טופין צו פר בארגן פון גאט איין עצה אונ
זאגין ווער וועט אונז זעהן אונ פר בארגניש אונ ווער וועט אונז ווייסן ·
אויך שטייט אונ פסוק דאס די רשעים זאגן גאט זעהט אונז נוט · גאט הט
פר לאזט די ערד · (תניא) מיר האבן גלערנט רבי מאיר הט גזאגט מען
הט גזאגט אמשל פון וועגן רבן גמליאל די זאך פון אגנב אונ אגזלן אזו
גליך צו צוויי מענשן וואס האבן גוואנט אונ איין שטאט אונ האבן גמאכט
אסעודה · איינער האט גבעטן אויף זיין סעודה זיינע שטעט לייט אונ די
קינדר פון דעם מלך פון דער שטאט האט ער נוט גבעטן · אונ איינער
הט נוט גבעטן נוט די שטעט לייט אונ נוט דיא קינדער פון דעם מלך ·
נוא וועמס עונש איז גרעסר · מיז מען געווים זאגן דער דאזיגר וואס הט
זיינע שטעט לייט יוא גבעטן אויף דר סעודה אונ די קינדר פון דעם מלך
הט ער נוט גבעטן איז זיין עונש גרעסר דען ער האלט די קינדר פון דעם
מלך ערגר פון די שטעט לייט · אבר דר אנדערר וואס הט קיינעם נוט
גבעטן דער האלט אלע גליך · אזו אויך איין גזלן דער האלט מענשן נוט
חשיבר פון גאט דען ער גזלת אופן ווארליך אונ הט פר קיינום קיין מורא
נוט · נוט פר גאט אונ נוט פר לייטן אבר איין גנב דער האלט מענשן מיין
חשוב וויא גאט דען ער האט מורא פר לייטין אונ גנבת אונ פר בארגניש
דם מענשן זאלן אים נוט זעהן אונ פר גאט האט ער קיין מורא נוט אויך
לערנן מיר אונ פרק תפלת השחר · דם רבן יוחנן בן זכאי האט גזאגט צו
זיינע תלמידים · עס זאל זיין דער ווילן פון גאט דאס איר זאלט פר גאט
אזו מורא האבן אזו וויא פאר לייטן · האבן זיינע תלמידים צו אים גזאגט
רבי זאלן מיר דען פר גאט נאר אזו מורא האבן אזו וויא פר לייטען אונ
מיין נוט · הט רבי יוחנן צו זייא גזאגט הלואי זאלט איר פר גאט אזו מורא
האבן אזו וויא פר לייטן דען וועט איר זיך פר מיידן עבירות צו טון אונ איר
קענט עס ווימן דאס דער אמת איז אזו דען ווען אמענש טוט איין עבירה
טראכט ער אלין דאס קיין מענש זאל אום נוט זעהן אונ ער ווייסט דאך
וואל דם גאט זעהט אים אונ טוט דאך די עבירה · נוא זעהט איר דאך
דאס דער מענש האט פר לייטין מיין מורא וויא פר גאט · אונ אזו וויא די
תורה האט מחמיר גוועזן בייא דעם צאלן פון איין גנב מיין וויא בייא איין
גזלן · אזו אויך איז דער עונש פון איין גנב בייא דעם בית דין של מעלה
גרעסער פון איין גזלן אונ דרום שטייט אונ די עשרת הדברות לא תגנוב

אונ

און לא תגזול שטייט נוט ווייל איין גנב איז ערגר פון איין גזלן און דער וואס גנבת און דוא מאכן אודר און די געוויכטן וואס ער מעסט מיט פאלשע מאסן אודר ער וועגט מיט פאלשע געוויכטן דאס איז ערגר פון אנדערע גניבות ווארום ווען ער וויל תשובה טון קען ער נוט וויל ער ווייסט נוט פון וועמן ער האט גגנבת מיט די פאלשע מאסון און געוויכט און איין גנב אודר איין גזלן קען אנדרש קיין תשובה נוט טון בוז ער קערט אום די גניבה אודר די גזילה צו דעם וואס ער האט ביי אום גגנבת אודר גגזלת אבר איין אנדערר גנב קען יוא תשובה טון ווארום ער ווייסט פון וועמן ער הט גגנבת קען ער יענום אום קערן די גניבה · דרום איז גוט צום מענשן ער זאל זיך פרייאן און זיין חלק וואס גאט הט אום גגעבן און זאל נוט בגערן צו גזרים זיך זיין איין אייביגע שטראף אוף יענר וועלט איבר דעם גליסטיקייט פון דער וועלט וואס דר מענש ווערט פר לורין פון איר ·

פרק יא

(כמה יש לאדם להרחיק עצמו מן הגזל) וויא פול גהער זיך איין מענש דער ווייטרן פון גזל דען דער וואס גזלת אפילו נאר וואס איין פרוטה איז ווערט איז גלייך וויא ער גזלת אוועק די נשמה פון דעם נגזל אזו וויא מיר לערנן און דער מסכת בבא קמא · און נוט אליין ווער עס גזלת פון איינם האט דעם עונש גייארט אפילו ווער עס האלט אוף פון צו צאלון דעם ארביט מאן זיין שכירות דר ווערט אוך אן גרופון אגזלן און דער פסוק רעכנט אום גלייך וויא ער נעמט אוועק דם נפש פון דעם ארביט מאן אזו וויא מור לערנן אין דער מסכת בבא מציעא · עס שטייט און דער תורה (לא תעשוק ולא תגזול) דו זאלכט נוט רובון און זאלסט נוט גזלנן · זאגט רב חסדא עושק הייסט ווען ער האלט אויף דעם ארביט מאן זיין שכירות פון איין טאג צום אנדרן · און גזל הייסט ווען ער זאגט צום ארבוט מאן אוך בון דור שולדיג און וועל דור נוט צאלן רבא זאגט עושק און גזל זענון אלץ איינס נאר דרום הט זיי דער פסוק גטיילט און צוויא לשונות צו ווייזון ווער צאלט נוט דעם ארביט מאן זיין שכירות איז עובר אוף צוויי לאווין (לא תעשוק) און (לא תגזול) : (תניא) מור האבון גלערנט עס שטייט אין פסוק (ואליו הוא נושא את נפשו) דער ארבוט מאן הט דער צו זיין לעבון איין גשטעלט · דען איבר וואס איז דער ארבוט מאן אויף גגאנגן אויף איין הוכון טרעפ און הט זיך אן גהאנגן און איין בום און האט זיך זיין לעבון איין גשטעלט נאר איבר דעם יענר זאל אום דער פר געבון זיין שכירות און ווען יענער האלט אום אויף פון צו געבון זיין

שבירות

שבירות איז גלייך וויא ער נעמט אום אוועק זיין נפש אזו וויא מיר האבן אובין גשריבן : די רבנים האבן גלערנט עם שטייט אונ דער תורה די זאלסט ניט איבר נעכטיגן בייא דיר דאס שבירות פון דעם געדינגענם וועסטו מיינען אפילו ווען דר געדינגענר מאנט דיך ניט ביסטו דאך עובר אויף לא תלין דרום זאגט דר פסוק (אתך) ווען די טוסט עם מוט דיין דעה אונ ניט מיט זיין דעה דען ער מאנט דיך זיין שבירות אונ די גיבסט אים ניט אבר ווען ער מאנט דיך ניט ביסטו ניט עובר איך וועסטו מיינן ווען די זאגסטו אים איבר בייא דעם קרעמר ער זאל אים געבין פר זיין שבירות וואס ער דארף אודר ביי דעם חלפון זאגסטו איבר ער זאל אים נעבין זיין שבירות. אונ זיי געבן אים ניט ביסטו אוך עובר אוף לא תלין דרום אויך זאגט דר פסוק (אתך) די זאלסט דם שבירות ניט איבר געכטיגן מוט דיר אבר ווען דוא זאגסט אים איבר זיין שבירות ביי דעם קרעמר אודר ביי דעם חלפון אונ זיי געבן אים ניט ביסטו ניט עובר אוף לא תלין : (וקשה גזל חבירו מגזל הקדש) אונ עם איז הארבר ווען ער גזלת זיין חבר וויא ער גזלת פון הקדש אזו וויא מיר לערנן אונ דער מסכת בבא בתרא' אונ עם איז גרום דער עונש פון גזל אזו וויא מיר לערנן אינ פרק חלק גאט הט גזאגט צו נח דר סוף פון אלע בשעפניש איז נקומן פאר מיר זאגט רבי יוחנן קום אונ זעה וויא זייער גרום איז דער עון פון גזל דען דאס דור המבול האבן גוטון זייער פיל עבירות אונ זייער גזר דין איז דאך ניט נחתמת גווארן בוז זייא האבן גשטרעקט זייערע הענד צו גזלן אזו וויא אונ פסוק שטייט דען דאס לאנד איז ווארן פיל מוט גזל דרום וועל איך זייא פר דארבן אונ פר לענדן פון דעם לאנד · (וכשהעולם צריך לגשמים) אונ אז די וועלט דארף האבן רעגן ווערן זיי אוף געהאלטן איבר דעם עון פון גזל אזו וויא מיר לערנן אונ דר מסכת תענית רבי אמי זאגט די רעגנן ווערן אנדרש ניט אוף גהאלטן נאר איבר דעם עון פון גזל אזו וויא אונ פסוק שטייט איבר די זינד פון דוא הענט דם איז גזל פר דעקט גאט אונ האלט אוף דעם רעגן אונ דר תיקון איז דר צו תפלה צו טון נאך דעם אז ער קערט אום די גזילה" אונ אזו הט גאט זייער מטאם גוועץ דם גזל דאס עד וויל אפילו ניט איין קרבן זאל גבראכט ווערן פון אום אזו וויא מיר לערנן אונ דער מסכת סוכה רבי יוחנן זאגט פון וועגן רבי שמעון בן יוחאי עם שטייט אונ פסוק דען איך גאט האב לוב משפט אונ האב פיינט גזל ביי איין עולה עם איז איין משל צו איין מלך בשר ודם וואס ער איז איבר גפארן ביי איין הויז וואס מען ניט דארטן מכס (אקצין) הט ער נזאגט צו זיינע קנעכט גיט מכס צו די מוכסן

קיצור מנורת המאור פ״א יב

האבן זיינע קנעכט גזאגט צו אום אדוננו המלך דער מכם איז דאך דיין
נוא נאך וואס זאלן מיר געבין דאס מכם הט דר מלך גזאגט צו זייא פון
מיר זאלן זיך אפ לערנן די וועגם לייט דאס זייא זאלן גוט אנטלופן פון
פון דעם מכם אזו זאגט אוך גאט אוך גאט האב ליב משפט אונ האב פיינט
גזל אונ איין קרבן עולה פון מיר זאלן זיך אפ לערנען מיינע קינדער אונ
זאלן אנטלופן פון גזל · אונ אויך איז גאטם ווילן נוט מען זאל אום לובן
מיט גגעלתו זאבון אזו וויא מיר לערנן אונ דער מסכת סנהדרין רבי אליעזר
בן יעקב זאגט ווען איינר גאזולת איין מאס וויין אונ מאלט זי אונ באקט
זיא אונ שייט אפ פון אור חלה וויא קען ער איין ברכה מאכון דען דער
בענשט נוט גאט נייארט ער דר צערנט גאט אוף דעם זאגט דר פסוק דער
וואס גזולת אונ מאכט איין ברכה דער דר צערנט גאט אונ פון דעסטוועגן
ווערון דאס רוב ועלט געשטרוכולט אונ גזל איין טייל ווערן געשטרוכולט
במזיד וויל זיי גליסטן אנדרע לייטונם געלד אונ איין טייל ווערן געשטרוכלט
בשוגג וויל זיי זענון זיך טועה אונ מיינון אוף פיל זאכון דם דם איז נוט
קיין גזל אונ אין אמת איז דם יוא גזל אונ דרוף האבון אונזערע חכמים
גזאגט דאס רוב וועלט ווערון געשטרויכלט אונ גזל אונ איין מיעוט ווערט
געשטרוכלט אונ עריות אונ אלע לייט ווערן געשטרוכלט אונ דעם שטוב פון
לשון הרע כלומר אונ עפום לשון הרע · (הצדיק) אונ דר צדיק וואס טוט
נים זיין הארץ אונ דעם גליסטיקייט פון דער וועלט דעם ועט קיין גזל נוט
קומון אונ זיין האנד אזו וויא אונ פסוק שטייט (לא יאונה לצדיק כל און)
עס טרעפט זיך נוט צום צדיק קיין שום אום רעכט :

פרק יב

(המלוה לעני בשעת דחקו) דער וואס לייאט געלד צו איין ארימן אונ זיין
ענגשאפט אן רווחים (פראצענט) דער וועט זיך נוט אוים גליטשן
אבר דער וואס לייאט צו איין ישראל אוף רווחים דער וועט זיך יוא אוים
גליטשן כלומר ער וועט אן ווערון זיין געלד אזו וויא מיר לערנן אונ בבא
מציעא רבי שמעון בן אלעזר זאגט דער וואס הט געלד אונ לייאט עס אוועק
לייטון אן רווחים דער וועט אייבוג נוט ווערון אוים געגליטשט צו אן ווערן
זיין געלד · פרעגט די גמרא מיר זעהן דאך לייטון לייאון געלד צו אנדערע
אן רווחים אונ ווערון דאך אן זייער געלד ענפרט רבי אלעזר די וואס לייאן
אן רווחים ווען זיי ווערון אן זייער געלד קומן זייא ווידר אויף אבר די וואס
לייאון אויף רווחים ווערון אן זייער געלד אונ קומון שון אייבוג נוט אויף
און

אזו וויא מיר לערנען
און וויא זענען פר בלינד די אויגן פון די מלוי ברבית אזו וויא מיר לערנען
און דער גמרא · רבי יוסי זאגט קום און זעה וויא עס זענען פר בלענד די
אויגן פון די מלוי ברבית דען ווען אמענש רופט צו זיין חבר רשע אזו
קרינקט ער זיך מוט אים גלייך וויא יענער הט אים גשלאגן אונ הט אים גוואלט
הארגנן אונ די מלוי ברבית טואן פול ערגר דען זייא ברענגן עדות אונ
איין שרייבר אונ טינט אונ פען אונ שרייבן אונ חתמנן דר אונ דר הט גלייקנט
אונ דעם גאט פון ישראל דען וויל זיי שרייבן איין שטר חוב אויף רווחים
איז גלייך וויא ער האט גלייקנט אונ גאט · אונ אפילו גוטע רייד טאר מען
אויך נוט נעמון פר רבית · אזו וויא מיר לערנן אונ דר גמרא רבן גמליאל
זאגט עם זענן דא פריערדיגע רבית אונ אויך שפעטרגי רבית דהיינו ווען
איינר הט בדיעה צו לייאון געלד ביי זיין חבר אונ ער שוקט אום איין מתנה
אונ זאגט צו אום דם שיק איך דיך דער פר דור די זאלבט מור געלד לייאן
דם איז פריערוגי רבית · אונ ווען ער הט גליגן געלד בייא איינם אונ האט
אים אפ גשיקט דאם געלד אונ שיקט אום נאך איין מתנה דער פר וואס ער הט
זיין געלד גהאלטון · דאס איז שפעטרוגי רבית רבי שמעון זאגט עס איז דא
רבית דברים דהיינו דער לוה טאר נוט זאגן צום מלוה וויים דאס דער מענש
איז געקומון פון דעם אורט אונ ער ווייסט דאס דר מלוה דארף דאם גייטוג צו
וויסון אונ מור זאגן אונ דער גמרא רבן שמעון בן גמליאל זאגט פון וואגן וויסן
מור ווען איינער לייאט געלד ביי זיין חבר אונ ער איז נוט געווינט צו געבן
אום פריער שלום דם ער טאר אום היינט נוט געבון פריער קיין שלום דען
עס שטייט (כל דבר אשר ישך) ווייזט דם מיר אפילו די רייד וואס ווערן גרעט
פון וועגון ריבית איז אויך אסור · אונ וואס די מלוי ברבית טראכטן דם זייא
וועלין מרוויח זיין ווערין זיי נאך אן אזו וויא מור לערנן אונ דער גמרא · רבי
שמעון בן אלעזר זאגט די מלוי ברבית מיין וויא זייא זענון מרוויח ווערן זייא
אן דען זייא ווערון אן דורך די רבית זייער געלד אונ נאך מיין דם זיי מאכון
דאס משה רבינו איז נוט גוועזן קיין חכם אונ זיין תורה איז נוט אמת · אונ זיי
זאגון ווען משה רבינו וואלט גוויסט וויא פול רווח אונ רבית איז וואלט ער
עס נוט אן גשריבן אונ דער תורה דם דאס איז אסור · אונ זייער עבירה איז
גרוס צו זיי בוז איבוג · (ואם רצו לחזור בתשובה) אונ ווען די מלוי ברבית
ווילון תשובה טון אונ זייא האבון איין לאנגע צייט גענומון רבית דאס ווען
זאלון וועלון אום קערן צו אלע די וואס זייא האבון ביי זייא גנומון ריבית וועלן
זיי נוט קענון בצאלן אזו דארפן די מענשון נוט צו נעמן פון זיי די רבית וואס
זיי קערון זיי אום נייארט זייא דארפן זייא מוחל זיין די רבית אונ ווען די מלוי

ברבית ווערין שוין מיין נוט נעמן קיין רבית ווערט גאט וואס ער איז דער בארמיג אויף זיינע בשעפניש אונ וויל ניט דער רשע זאל שטארבן נייארט ער זאל זוך אום קערן פון זיינע בייזע וועגן אונ זאל בלייבן לעבון דער גאט וועט זיי מוחל זיין אוף זייערע זינד אונ דרוף האבון דיא רבנים גלערנט אונ בבא קמא י׳ גזלנים אונ די מלוי ברבית ווען זייא קערין אום וואס זייא האבן גגזלת נעמט מען ניט צו פון זיי אונ דער וואס נעמט יוא צו פון זיי האבן די חכמים קיין נחת רוח נוט אונ זייגע מעשים זאגט רבי יוחנן אונ דיא טעג פון רבי איז דאס גלערנט גוואורן דען עס האט זוך גטראפן איין מעשה ביי איין גזלן וואס ער הט גוואלט תשובה טון הט זיין ווייב גזאגט צו אים די לייריגר מענש ווען די וועסט תשובה טון אונ וועסט איטליכן אים קערין זיין גזילה וועט דיר אפילו דער גארטל וואס אוף דיר איז אויך ניט איבר בלייבן הט ער זוך פר מיטון אונ הט קיין תשובה ניט גיטון אונ דער צייט האבן די חכמים גזאגט די גזלנים אונ די מלוי ברבית ווען זייא קערין אום דאס וואס זיי האבן גגזלת נעמט מען ניט צו פון זייא אונ דער וואס נעמט יוא צו פון זייא האבן די חכמים קיין נחת רוח נוט אונ זייגע מעשים׳ דרום וויל איין מענש דארף טון וואס גוט אונ רעכט פארטיג איז אין גאטס אוגון גהער ער מוחל זיין צו זייא די גזילה אונ דרום וועט איין ברכה קימון אוף אום :

פרק י״ג

(אף על פי) האטשי די תורה האט אן גזאגט אוף פיל ערטר אויף דעם דין דאס ער זאל אמת גפסקות ווערן אונ זאל זיין גלייך פר אלע מענשן הט נאך די תורה גמיזט אן זאגן דם אפילו ווען דער דיין וויל אמת משפטן זאל ער דאך קיין שוחד נוט געמון ווארום עס איז נוט מעגליך דאס ער זאל נוט נייגון דעם דין צו דעם צד וואס הט אום שוחד גגעבן דען דער שוחד וועט געוויס פר בלינדן זייגע אוגון אונ דרום איז דער פסוק פון איסור שוחד גשריבן גוואורן אינ דער תורה אוף צווייא ערטר נאך דעם פסוק לא תטה משפט׳ צו לערנן אונז דאס ווען דער איסור שוחד זאל מיין נוט זיין נאר ווען מען וויל פאלש פסקנן וואלט עס דוא תורה נוט גדארפט צו שרייבן דען די תורה הט שוין פריער אן גשריבן דאס מען טאר נוט נייגן דעם משפט אפילו ווען מען נעמט נוט קיין שוחד אונ מכל שכן שוין ווען מען נעמט שוחד אונ ווארום דען הט די תורה אן גשריבן לא תקח שוחד צו ווייזון אפילו ווען דער דיין וועט זוך טראכטן ער וועט נעמן שוחד אונ

וועט

שוחד נוט געמן קיין דאך ער טאר דעם דין איבר דעם ניגן אוועק נוט וועט
ער נייארט מעגליך אזו נוט דם דרוף גזאגט עדות האט תורה דו דען
דער דען זאגט פסוק דער וויא אזו דעם איבר דין דעם קרימן פר געוויים
רבנים אונזערע (אמרו רבותינו) · קלינגע דוא פון אוגן דו פלינד פר שוחד
שוחד נעמט אונ תורה דער אונ חכם איין אוז עס ווער אפילו גזאגט האבין
ער אונ ווערדין גארישט פר אונ פר ציקט וועט דיעה זיין דאס סוף דער איז
ווערין טינקל וועלין אוגן זיינע פון ליכט דו אונ לערנין זיין געסן פר וועט
נוט זאל הארץ זיין דאס מעגליך נוט אזו שוחד נעמט ער באלד וויא דען
צו געגנג נוט אונ (ולא די לו) · זכות איין אום זובן צו יענים צו נייגן
נאך טוט ער נייארט מוט דר שאדין זיך טוט ער דאס שוחד מקבל דעם
זאגט יצחק רבי · בתרא בבא אונ לערנן מור וויא אזו דור זיין צו שאדין
וועלט דער אויף צארן שטארקן איין ברענגט שוחד נעמט וואס דיין דער
אפילו נייארט שוחד פר געלד קיין נעמן נוט טאר מען דאס דוקא נוט אין
אונ לערנען מור וויא אזו · שוחד פר נעמון נוט אוך מען טאר רייד גוטע
מען מיינט שוחד קיין נעמן נוט זאל מען פסיק אונ שטייט עס כתובות
גוטע אפילו נייארט שוחד קיין פר נעמון נוט מען זאל געלד גאר נוט
אן נוט האט תורה די ווען דען שוחד פר נעמון נוט אוך מען טאר רייד
קיין זאל מען סתם שטייט עס נייארט געלד קיין געמון נוט זאל מען גשריבן
שוחד פר נעמן נוט אלין מען זאל אזו עס וואס זיין מוז געמון נוט שוחד
זייא פר גקומן אזו מענש איין ווען חסידים די רבנים אונזערע דרום אונ
אזו ער וואס אפילו מתנה איין עפוס גבראכט זיי האט אונ משפט צום
וועגן פון רייד גוטע זיי צו גרעט האט ער אודר זייא געבן צו גוועזן חייב
איבר זיי וועלין טאמר הארצן זייער אונ גטראכט האבין זייא וואס שוחד
זיכר גוועזן זענן זיי ווען אפילו אונ מענשן דו צו הוב קיין זעהן נוט דעם
מיטן פר דאך זיך זיי האבין משפטן רעכט זיי וועלין זיי דאס דעה זייער אין
צו זיי פון לערנען אפ זיך זאל מען כדי משפטים זייערע אויף זיצן צו פון
פסול בין איך מענשן דו צו זאגן פלעגן זייא אונ שוחד פון אנטלופין
שוחד הייסט אזו וויא גמרא דער אונ לערנן מור וויא אזו איך משפטן צו
זיך האט וואס מעשה די וויא גלייכעניש איין אזו גמרא די זאגט רייד פון
איין גקומין אזו בריק איין איבר גגאנגן אזו שמואל דען צו גטראפן
בריק · דעם זיין איבר אום העלפן צו האנד זיין גגעבן אום האט אונ מאן
צו גזאגט מאן דער האט עס טיטשו ווארום אום צו גזאגט שמואל האט
פסול בין אוך אום צו גזאגט שמואל הט דור פר דין איין האב אוך שמואל

צו זיצן איבר דיין דין ׳ רבי ישמעאל בן אלישע איז גוועזן איין כהן הט אים
איין מאן גבראכט ראשית הגז דס איז אפ גשוירנו וואל דען מען איז מחויב
צו געבון צום כהן אלע יאר איין זעכציגסט חלק פון זיין וואל וואס ער
שערט אפ פון זיין שאף האט רבי ישמעאל אים גפרעגט פון וואנון ביסטו
הט ער גזאגט פון דעם אונ דעם אורט הט רבי ישמעאל גזאגט צו אים פון
דארטן ביז אהער איז דען קיין כהן נוט גוועזן דיא זאלסט עס געבון צו אים
וואס דו האסט עס אזו וייט גפירט ׳ האט דער מענש גזאגט אוך האב איין
דין פר דיר האב איך מיר גטראכט וייל איך מוז בלוז גיין אהער וועל איך
דעם ראשית הגז דיר ברענגן האט רבי ישמעאל נוט צו גנומן פון אים דעם
ראשית הגז אונ הט גזאגט צו אום איך בין פסול צו זיצן אוף דיין דין האט
ער גזעצט איין פאר רבנים זייא זאלין משפטן זיין דין ׳ אונ וויא רבי ישמעאל
איז גגאנגן הין אונ הער האט איהם זיין הארץ גנייגט צו גפונון איין זכות
צו דעם מענשן צו גרעכט מאכן אים אונ דין אונ האט גזאגט ווען ער זאל
וועלין וואלט ער גקענט טענן אזו אודר אזו ׳ אזו וואלט ער געבליבן גרעכט הט
ער גזאגט פר שאלטן זאלין זיין די בייכר פון די וואס נעמון שוחד דען אוך האב
דאך נוט גנומן בייא אים דעם ראשית הגז אונ ווען אוך וואלט אפילו יוא
גנומן וואלט איך דאך מיינס גנומן דען דו תורה האט עס מיר מזכה גוועזן
גייגט מיין הארץ אזו צו גרעכט מאכן אים מכל שכן דוא וואס נעמון שוחד דוא
טואן בוודאי פאלש משפטן ׳ (רב ענן) רב ענן האט אום איין מאן גבראכט
איין קארב מוט קליינע פיש הט ער דעם מאן גפרעגט וואס דארפסטו ׳ הט ער
גזאגט איך האב אדין צו לדין מוך פר דיר ׳ הט רב ענן נוט גוואלט צו נעמן דיא
פיש אונ האט גזאגט צו דעם מאן איך בין פסול צו משפטן דוך הט דער
מאן גזאגט צו רב ענן אוך וויל שון נוט דיין דין נאר פון דעסטוועגן נעם
דאך צו מיין מתנה כדי דו זאלסט מוך נוט פר מיידן פון צו מקריב זיין
בכורים דען עס שטייט אונ פסוק איין מאן איז גקומן פון דער שטאט בעל
שלישה אונ הט גבראכט צו אלישע הנביא ברוט פון בכורים איז דאך קשה
האט דען אלישע גגעסן בכורים ער איז דאך נוט גוועזן קיין כהן דען ער
איז נאר גוועזן פון שבט גד ׳ נאר דאס וויזט מיר דער וואס ברענגט א מתנה
צו איין תלמיד חכם איז גלייך וויא ער האט גבראכט בכורים אונ בית
המקדש ׳ דרום פר מייד מוך נוט פון דער מצוה ׳ הט רב ענן גזאגט צו
אים אוך האב נוט גוואלט צו מקבל זיין פון דור דיא מתנה ׳ נאר היינט וייל
דיא זאגסט איין טעם דאס דו טיסט עס פון מצוה וועגון וועל אוך צו נעמן
פון דור די מתנה ׳ אונ האט דעם מאן גשיקט פר רב נחמן אונ הט גשיקט

צו רב נחמן לאז מיין האר משפטן צו דעם דאזיגן מענשן דען איך ענן
בין פסול צו משפטן אים · האט זיך רב נחמן גטראכט ווען ער האט מיר
אזו גשיקט דאס ער איז פסול צו משפטן אים מוז געווים זיין דס דער מאן
איז איין קרוב מוט רב ענן דרום איז ער פסול צו משפטן אים · איז גשטאנן
פר רב נחמן איין דין פון יתומים וואס איז פריער גקומן וויא דער מאן
מיט זיין חבר · הט רב נחמן גזאגט דער דין פון די יתומים איז איין עשה
מען זאל רעכט משפטן אונ דער דין פון דעם דאזיגען מאן איז אויך דוא
איינענע עשה אונ דער צו איז נאך בייא דעם דאזיגן מאן דא כבוד ותורה
דען ער איז איין קרוב מוט רב ענן אונ עס איז דאך איין מצוה איין תלמיד
חכם כבוד אן צו טון דרום דארף מען דעם דאזיגן מאן פריער משפטן ·
האט רב נחמן אוועק גלאזט דעם דין פון די יתומים וואס זענען פריער
גקומן אונ האט גנומן דעם דין פון דעם דאזיגן מאן צו משפטן פריער אונ
דווייל דער חבר פון דעם דאזיגן מאן הט גזעהן דס רב נחמן טוט אים אן
אזו פיל כבוד זענון פר שטאפט גווארן זיינע טענות דאס ער האט נוט
גקענט טענן זיינע טענות דען ער האט זיך גטראכט מען וועט געוויס מיינע
טענות נוט צו הערן אקעגן זיינע טענות אונ האט דרום אן גווארן דאס
משפט · רב ענן איז גוויינט גוועזן דאס אליהו הנביא פלעגט קומן צו אים
אונ פלעגט לערנן מוט אים דער ספר סדר אליהו: דאס איז דער ספור תניא
דבי אליהו · אונ וויא דער מכשול איז גקומן דורך אים האט זיך אליהו אפ
גטאן פון אים אונ איז שון נוט גקומן צו אים · האט רב ענן גפאסט אונ
הט גאט גבעטן איז ער ווידר גקומן צו אים · אונ אז ער פלעגט קומן צו
אים פלעגט זיך רב ענן דער שרעקן פר אים · הט זיך רב ענן גמאכט איין
קאסטן אונ איז גזעסן דרינן פר אליהו בוז ער הט אים אוים גלערנט דעם
ספר · אונ דרום איז דער ספר גטיילט אויף צוויי טייל · די ערשטע טייל הט
ער גלערנט אופן ווארליך נוט אונ קאסטן אונ עס איז דרינן דא פור חלקים
ווערט עס אן גרופן סדר אליהו רבה דער גרוסר ספר פון אליהו אונ די
אנדערע טייל האט ער מוט אים גלערנט אונ קאסטן אונ עס איז ווייניג דא
דרינען ווערט עס אן גרופן סדר אליהו זוטא דער קליינר ספר פון אליהו
פון די דאזיגע אלע מעשים גהער מען זיך אפ צו לערנן וויא אזו איין מענש
גהער זייער גווארנט זיין אונ משפט צו משפטן אמת אונ צו אנטלויפן פון
אלע זאכן וואס זענען עפיס גליך צו שוחד אפילו פון שוחד דברים · אונ דך
וואס טוט אזו וועט זיך נוט אים גלימשן בוז אייביג

קיצור מנורת המאור פי״ד

פרק יד

(חמדת בני אדם) דאס גליסטקייט פון די מענשן אונ זייער נאך יאגן נאך דיא הנאות פון דער וועלט דאס איז גורם צו זיי זאלן נארין לייטון אונ אלע זייערע עבקים אונ משא ומתן אונ אין סחורות אונ וייל לייטון וועלון מיינן וייל דאס נארן איז נוט קיין גניבה אודר גזילה איז דם קיין איסור נוט דרום האט די תורה אן גזאגט דרוף איר זאלט נוט נארין איין מאן זיין ברודר צו לערנן אונז דאס איין מענש איז מחויב צו האנדלין מיט ערליכקייט אונ זאל נוט גליסטן צו נארן אונ זיין קופון אודר אונ זיין פר קופון · אונ חאטשו איטליכר וואס האנדעלט מוט סחורה איז דאך זיין דיעה נאר צו מרויח זיין מוט איר · פון דעסטוועגן האט דאך די תורה גשאפט דאס ער זאל נוט קופון אודר פר קופון פר מיין אודר וייניגער פון דעם ווערט · אונ פון דעסטוועגן ווען ער האט אבר ארוס גרעט צו יענם אונ הט גזאגט מיין סחורה איז נאר אזו פול ווערט אונ אוך וויל זו ניט פר קופן נאר ווען מען וועט מור געבון פר איר טאפל וויא פול זו איז ווערט אונב די ווילסט קוף זוא דור פר טאפל געלד אונ אויף דעם תנאי די זאלסט צו מיר נוט האבן דער פר וואס אוך האב דיך גנארט אודר ווען דער קופר זאגט צום פר קופר אוך ווייס וואל דאס די סחורה איז ווערט אזו פול נאר אויב די ווילסט פר קוף זייא מור פר העלפט געלד דען אוך האב זו גאר קיין חשק נוט צו קופון נאר פר העלפט געלד וועל אוך זוא פארט קופון אונ אויף דעם תנאי די זאלסט צו מור ניט האבן דער פר וואס אוך האב דיך גנארט · דאס מעג מען טון אונ זיינע רייד האבן איין קיום אונ יענער קען אים נוט לאדן דער פאר וואס ער האט אים גנארט ווארונג ער האט דאך מוט אים בשיידלך ארוס גרעט אזו אונ יענר איז צו גשטאנן דרוף צו פר קופון אזו · אונ אזו האבו מור בשיידלך גלערנט אונ בבא מציעא אונ ביי די זאכן אונ כלים וואס איין בעל הבית פר קופט גיימז גיט אן קיין נארונג ביי זיי דען די כלים וואס איין בעל הבית ניצט מוט זיי זענון ביי אום גאבט מיין וויא זיי זענין ווערט אונ ער וויל זייא נוט פר קופון נאר ווען מען גוט אום פר זיי מיין וויא זיי זענן ווערט אזו וויא מור לערנן אונ דער גמרא רב חסדא זאגט דער דין פון נארונג גייט מיין נוט אן נאר ווען מען קופט פון איין סוחר וואס ער פר קופט פון וועגן משא ומתן צו טון אבר ווער עס קופט עפים פון איין בעל הבית גייט נוט אן קיין נארונג ווארם ער פר קופט אנדרש נוט נאר ווען מען גוט אום מיין וויא עס

איז ווערט האט רב דימי דרויף גזאגט עס איז רעכט אזו אונ רבי אלעזר הט אויך גזאגט עס איז רעכט אזו אונ די גמרא זאגט דארטן · דער טעם איז וויל ביי איין בעל הבית זענגן טייאר זיינע כלים וואס ער נוצט מיט זיי אונ ווען מען זאל אים נוט געבן פר זיא מיין וויא זיי זענגן ווערט וואלט ער זיי נוט פר קופט דרום איז גליך וויא ער רעט אדום מיט אים דאס ער פר קופט זיי טייערר וויא זיי זענגן ווערט :

פרק טו

(יש לך דבר) עס איז דא אזאך וואס אמענש טוט שאדן צו זיין חבר אמאל האט ער הנאה דער פון אונ אמאל האט ער קיין הנאה נוט דער פון נאר ער טוט עס זיין חבר להכעים אונ דס איז הארבר פון אלע עבירות · אונ דאס איז דער וואס ענפ״ט איבר זיין חברים געלד אונ די הענט פון די מענשן וואס זיי זענגן גזלנים דאס על פי דין תורה איז ער מחויב זיין חבר צו צאלן דער פר אזו וויא מיר לערנגן אמעשה אונ בבא קמא איין מאן הט גוואלט אן ווייזן איין גזלן דם זיין חבר הט שט״וא דם דער גזלן זאל עס אוועק נעמן איז זיין חבר גקומן פר רב צו קלאגן זיך אוף זיין חבר הט רב גזאגט צו דעם מענשן די זאלסט נוט אן ווייזן האט דער מענש גזאגט איך וועל יוא ווייזען איז רב כהנא גזעסן דר ביי אונ הט גוהערט וויא דר מענש רעט אזו איז ער אוף גשטאנן אונ הט דעם מענש גטייט האט רב גזאגט צו רב כהנא די הארט רעכט גטאן וואס די האסט אים ממית גוועז · אונ נאך הט רב גזאגט צו רב כהנא בוז אהער האבן דיא פרסים מושל גוועזן אין דעם לאנד דוס זייא האבן נוט מקפיד גוועזן הוען מיר האבן איין מענשן אום גבראכט אן זייער דיעה · אבר היינט זענגן די עובדי כוכבים ומזלות מושל אין דעם לאנד ווס זייא זענגן יוא מקפיד ווען מיר הרגנין אמענש אן זייער דיעה אונ זאגן די יודין זענגן מורד אין אונז דען זייא הרגנן אמענש אן אונזר רשות · דרום שטייא אוף אונ גייא אוועק קיין ארץ ישראל אונ זיי מקבל אוף דיר די זאלסט זובין יאר קיין קשיות נוט פרעגן צו רבי יוחנן ווס ער איז דער רבי פון ארץ ישראל · איז רב כהנא גגאנגן קיין ארץ ישראל אונ איז גוקומען אין בית המדרש פון רבי יוחנן אונ הט גפונן צו ריש לקיש איין תלמיד פון רבי יוחנן דם ער חזרת איבר מיט די איבריגו תלמידים פון רבי יוחנן די הלכה וואס רבי יוחנן האט דעם טאג גדרשת · האט רב כהנא גזאגט צו זייא וואס פר איין קשיא האט מען היינט גפרעגט האבן זיי אים גזאגט די אונ די קשיא · האט ער ווידר צו זייא גזאגט אונ

וואס האט רבי יוחנן געענטפערט דרויף · האבן זייא אים גזאגט דעם אונ דעם תירוץ · האט רב כהנא גזאגט דער וואס האט דיא קשיא גפרעגט דער האט נוט רעכט גפרעגט אונ דער וואס האט געענטפערט דעם תירוץ דער האט נוט רעכט געענטפערט דען איך וועל אייך בעסרי קשיות פרעגן אונ וועל אייך ענטפרן בעסרי תירוצים האט ער זייא גפרעגט גרוסי קשיות אונ האט זיי געענטפרט גוטי תירוצים אוז גגאנגן ריש לקיש אונ האט גזאגט צו רבי יוחנן אלייב איז אוף גגאנגן פון בבל כלומר אשטארקר למדן אזו וויא אלייב דרום זאלסטו גוט אובר קלערן דיא הלכה וואס דו וועסט מארגן זאגן אונ דר ישיבה צו מארגן האט מען רב כהנא גזעצט אונ דער ערשטי שורה פון די זובין שורות פון תלמידים וואס זענן גזעסן פר רבי יוחנן אונ רב כהנא איז גזעסן גלייך אקעגן רבי יוחנן האט רבי יוחנן גזאגט איין הלכה אונ האט גמיינט רב כהנא וועט אים גרוסי קשיות פרעגן דרויף אונ רב כהנא האט נוט גפרעגט האט מען רב כהנא איין שורה ווייטר ארום גזעצט האט רבי יוחנן ווידר גזאגט איין הלכה אונ רב כהנא האט ווידר נוט גפרעגט · האט מען אים ווייטר איין שורה ארונטר גזעצט בוז זייא האבון רב כהנא ארום גשטוסין אונטר אלי זובין שורות האט רבי יוחנן גזאגט צו ריש לקיש דר לייב וואס דו האסט גזאגט איז גווארן אפוקס דען ער קען גאר נוט פרעגן אונ אין אמת האט רב כהנא נוט גוואלט רבי יוחנן קיין קשיות פרעגן ווייל רב האט אים אן גזאגט ער זאל רבי יוחנן זובן יאר קיין קשית נוט פרעגן אונ ווי רב כהנא האט גזעהן דס מען האט אים פון אלי זובין שורות ארום גשטוסין האט ער גזאגט עס זאל זיין איין ווילן פר גאט דאס די זובין שורות וואס איך בין ווארן ארום גשטוסן פון זיי זאלן זיי זיין גרעכנט פר די זובין יאר וואס רב האט מיר אן גזאגט איך זאל רבי יוחנן קיין קשיות נוט פרעגן אוז רב כהנא אוף גשטאנן אוף זיינו פוס אונ האט גזאגט צו רבי יוחנן הוב נאך אמאל אן פון דעם אן הייב ווארום איך האב וואס צו פרעגן האט רבי יוחנן אן גהובן פון דעם אן הייב האט רב כהנא איהם קשיות גפרעגט וואס רבי יוחנן האט נוט גוויסט צו ענפרון אוף זייא האט מען אים ווידר גזעצט אונ דער ערשטר שורה פון תלמידים גלייך אקעגן רבי יוחנן אונ רבי יוחנן איז גזעסן אוף זובן קושון האבן זייא איין קושן ארויס גצוגון פון אונטר רבי יוחנן ווארום זיי האבן גזאגט ווייל ער קען רב כהנא נוט פר ענפרן זייני קשיות דארף ער נוט זוצון אזו הויך אונ רבי יוחנן האט ווידר גזאגט איין הלכה האט אים רב כהנא ווידר קשיות גפרעגט אונ ער האט אים נוט גוויסט צו ענפרן האבן זייא ווידר איין קושן אים גצוגון פון אונטר רבי יוחנן איז אלץ אזו

גווען

גוועזן ביז זיא האבן אום גצוגין פון אונטר רבי יוחנן אלו זובין קושין אונ ער איז גבליבן זיצן אויף דר ערד אונ דר רבי יוחנן איז גוועזן איין אלטר מאן אונ די ברעמן פון זיינע אויגין זענין אום גהאנגן איבר די אויגין אונ ער האט נוט גקענט זעהן אונ מהאט אום גמוזט אויף הייבין די האר מיט אגולדן רעדיל הט רבי יוחנן גזאגט הייבט מיר אויף מיינע האר פון מיינע אויגין אונ איך וועל אום זעהן הט רבי יוחנן גזעהן דם רב כהנא האלט זיינע לעפצן פון אננדר געשייד גלייך ווי איינר לאכט אונ דם איז רב כהנא גקומן פון איין מכה אונ רבי יוחנן הט גמיינט דם ער לאכט פון אום הט עס אום פר דראסן אוז רב כהנא דורך דעם נעגש גוואורן אונ איז גשטארבן אונ מהאט אום בגראבן אונ דעם אנדרן טאג איז רבי יוחנן ווידר גקומן אונ בית המדרש אונ הט גזאגט צו די רבנים האט אויר גזעהן די רבנים פון בבל וויא אזו זיי לאכן פון מענשן האבן די רבנים גזאגט צו אום רב כהנא האט גאר נוט גלאכט נייארט זיינע לעפצן זענין תמיד אזו פון אננדר געשייד · הט רבי יוחנן גזאגט אז עס איז יוא אזו וועל איך גיין אום לעבדיג מאכן איז רבי יוחנן גגאנגן צו דר הייל וויא רב כהנא איז בגראבן גוועזן הט ער גזעהן דם איין שלאנג האט ארום גרינגולט דאם מול פון דער הייל אונ הט איר ווידיל גהאלטן אין מול אונ האט קיינום נוט גלאזט אריין גיין אין דער הייל הט רבי יוחנן גזאגט צו דער שלאנג · שלאנג שלאנג עפין דיין מול כלומר לאז ארום דיין ווידיל פון דיין מול אונ לאז איין אורט דם דער רבי זאל קענן אריין גיין צום תלמיד · הט זיך די שלאנג נוט געפינט : הט ער ווידר גזאגט לאז אריין גיין איין חבר צו זיין חבר האט דיא שלאנג דאך זיך נוט געפינט : הט ער ווידר גזאגט לאז אריין גיין איין תלמיד צו זיין רבי הט זיך דוא שלאנג געפינט : הט רבי יוחנן גבעטן גאט אונ הט לעבדיג גמאכט רב כהנא אונ האט אום אויף גשטעלט אונ האט גזאגט צו אום איך זאל גוועזן וויסן דאם דר סדר פון מיין האר איז אופון צו האלטן דיא לעפצן וואלט עם מיך נוט פר דראסן אונ היינט קומט מיט מיר אונ בית המדרש · הט רב כהנא גזאגט צו רבי יוחנן אוב דו קענסט מאכן מיט דיין תפלה דם איך זאל ניט גשטראפט ווערן ווען איך וועל דיך קשיות פרעגן אונ זאל נוט שטארבן אובר דיר וועל איך גיין מיט דיר אין בית המדרש אריין אונ אוב דוא קענסט עס ניט מאכן מוט דיין תפלה וועל איך נוט גיין מוט דיר דען ווייל די צייט איז אוועק גגאנגן אונ עס הט זיך מיר גטראפן אזם דם איך בין לעבדיג גווארן וועל איך שוין מיין ניט גיין מוט דיר אין בית המדרש אריין כדי איך זאל ניט גשטראפט ווערן

נאך

קיצור מנורת המאור פט״ו טז

נאך אמאל איבר דור · האט אום רבי יוחנן אום גפרעגט אלי ספיקות וואס ער הט גהאט הט ער זייא אום פושט גוועזן אונ אום גזאגט · אום דרום האט רבי יוחנן גזאגט צו זייני תלמידים אור מיינט דו תורה קומט ארום פון אייך בני ארץ ישראל · ניין : זוא קומט ארום פון דו תלמידי חכמים פון בבל דען מיר האבין זוא פון זייא גלערינט :

פרק טז

(האדם חננו הבורא יתעלה בשכל) דעם מענש האט גאט גיגייט זעליגט מיט שכל ער זאל אום דעד ווילון אונ גוטס אונ זאל ממאס זיין אונ ביין כדי ער זאל נוט זיין גלייך צו בהמות וואס זיי ווייסון נוט צו אום דר ווילן אונ צו מאכן אצווישן שייד צווישן גוטס אונ בייז נאר וואס זייערו אוגון ווייזן זייא אום דם טואון זיי אונ זיי זענון עוסק צו דער פולון זייער בוך אונ צו אן זעטין זוך מוט וואס זיי גופונון אפילו ווען עס קען זיי שאטן · אבר דער מענש אוז בשאפן גווארן דם זיין גוף זאל בדונון צו זיין שכל צו אום צוהון איהם פון דער מהשבה צו דער מעשה אונ אלץ וואס ער מוט זוך אן תענוגים זאל מיין נוט זיין נאר צו דר האלטן זיין גוף ער זאל זיין גזונד צו לערנן אונ צו לערנן מיט אנדרי אונ צו לערנן דו תורה ער זאל קענן דער גרייכן דורך אור דעם אמת אונ זאל זיך בהעפטן אונ דו וועגן פון גאט כדי ער זאל זוכה זיין צום אייבוגן לעבן אונ דרוף האבן אונזרי חכמים מרמז גוועזן אונ פרק הרואה דם זייא האבן מפורש גוועזן דעם פסוק (בכל דרכיך דעהו) אונ אלע דיינו וועגן זאלסטו ווסן גאט אפילו ווען דוא גייסט טון איין עבירה · אוז זייער מיין אפילו ווען דו בוסט עוסק אונ דו בדערפנוש פון דעם גוף וואס זייא ווערון אן גרופן איין עבירה ווייל דו נשמה הט קיין הנאה נוט פון זייא נאר דער גוף זאל דיין כוונה זיין אונ זייא צום אמונן תכלית דהיינו לשם שמים צו דר האלטן דעם גוף צו גאטס דונסט אונ ניט פון דיין הנאה וועגון זאלסטו זייא טון אונ מיר לערנן אויך יונ מדרש תהלים עס שטייט אונ פסוק דר צדיק עסט צו אן זעטן זיין נפש : אוז דער מיין דר צדיק אונ דר קלוגר מאן עסט וויינוג נאר כדי ער זאל דער האלטן זיין לעבן צו גאטס דונסט אבר דער רשע אונ דער נאר אוז נוט אזו נייערט ער עסט נאר פון זיין הנאה וועגן אונ פולט אן זיין בוך אונ זארגט נוט וואס פול געלד גייט אוועק בייא אום דרוף דען ער טראכט זוך דאס דו וועלט אוז נאר בשאפן גווארן צו עסון אונ צו טרונקן אונ ער גלויבט נוט אוף דר וועלט נאר צו עסן אונ צו טרונקן אונ זיין שעגדרוכנר

נאמן

נאמן איז איין רמז דרויף דען ער הייסט אויל דם מאכט (אכול ושתה יאמר לך) עס אונ טרונק וועט ער אלין זאגן צו דיר · (אבל האכילה הטובה) אובר דם בעסטו עסן איז דר וואס עסט צו דר האלטן זיין גוף אזו וויא אונ פסוק שטייט דער צדיק עסט צו זעטן זיין נפש אונ דער מענש זאל ניט גלוסטן צו פיל עסן צו זעטן זיינו תאוות נייארט ער זאל נאר עסן די מאכלים וואס דער האלטן דעם גוף אונ זיין גזונדקייט כדי זיין נפש זאל זיין קלאר צו פר שטיין די טיפו חכמות פון דר תורה אונ ווען דר גוף וועט שטארבן זאל די נשמה בלייבן בהעפט אובן אונ הימל אבר די וואס יאגן נאך צו בקומן זייער תאוה היינט זעטן זייא זיך און פון התיר אונ מארגן פון איסור אונ ווען זייא קענן ניט גרייכן צו בקומן זייערו תאוות פון זייער געלד גזלן זייא פון אנדרי לייט אונ דרום האט די תורה גשאפט אנדרוסו זאך דם אפאטר זאל לאזון פר שטיינן זיין זון ווען ער וועט זעהן דם ער איז אפרעסר אונ אזופר דם ער עסט אויף אונ אמאל אפונט פלייש אונ טרונקט אום אהאלבן לוג שטארקן וויין פון אטליא דם איז דרום וויל ער הייבט אן צו נאך יאגן נאך גוטו עסן שפייז אונ צו גוויינן זיך צו עסן פיל דען וועט ער דורך זיין ביז גוויינונג פר לענדן זיין פאטרם געלד וויא מיר לערנן אונ דר מסכת סנהדרין אבן בורר ומורה דער ווערט גשטראפט וויל זיין סוף קען ניט גוט זיין דרום איז בעסר מען זאל אום ממית זיין · (והכי גרסינן) אונ נאך לערנן מיר אין פרק חלק רבי יוחנן זאגט דם וואס עס שטייט אין פסוק גאטס קללה איז אין דעם הוז פון דעם רשע דם איז ווארן גזאגט אויף פקח בן רמליהו ער איז גווען איין מלך פון ישראל אונ פלעגט אויף עסן אלע מאל צייט פערציג סאה טובן פר איין פר בייסונג נאך זיין עסן אונ דם וואנונג פון די צדיקים איז גבענשט דם איז גזאגט אויף חזקיהו המלך דאס ער פלעגט נאר אויף עסן אפונט פלייש אויף זיין גאנצר סעודה אונ דרויף האט שלמה המלך גשטראפט דעם מענשן אונ האט גזאגט די זאלסט ניט עסן קיין ברוטו מיט דעם וואס האט אביז אויג דאס מיינט ער ארשע וואס זיין אויג איז ביין אונ האט קיין מאל ניט גנוג אונ די זאלסט ניט גליסטן צו זיין עסן שפייז ·

פרק יז

(היין הוא דומה למאכל) דר וויין איז גלייך צו איין עסן שפייז וואס וויינוג דער פון איז גוט אונ פול שאט · אזו איז אויך דער וויין ער קאכט אונ מאכט פר דייאן דאס עסן אונ מאגין אונ דער פרייט דעם מענשנס

דארין

האַרץ אָבער דער וואס שיכּורת זיך אָן פון דעם וויין דער מוט שאַדן זיין גוף אונ פֿאַר לורט זיין שכל אונ איז זיך גורם אַלע בייזע זאַכן וואס טרעפֿן זיך אין דער וועלט אַזוי ווי אַ מור גפֿינן ביי נח דאס דער וויין האט אום גורם גוועזן גוועזן שאַנד. אונ דאס איז גוועזן אסיבּה דאס ער זאל שעלטן זייני קינדער : (ואמרינן התם) אונ מור זאגן אונ דער גמרא עירובין רב חנן זאגט דער וויין איז מיין ניט בּשאַפֿן גוואָרן אויף דער וועלט נאר צו מנחם זיין אבלים אונ צו בּצאַלן דער מוט צו די רשעים זייער שכר אויף דער וועלט פֿאַר די מצות וואס זייא טון דורך דעם תענוג וואס זייא האָבן פון דעם וויין אַזוי ווי אין פּסוק שטייט גוט אַלטן וויין צו דעם רשע וואס ער ווערט פֿאַר לאָרן פון עולם׳ אונ גיט וויין צו די אבילים וואס זייא האָבן איין בּוטר גמוט רבּי יצחק זאגט עס שטייט אונ פּסוק (אל תרא יין כּי יתאדם וגו׳) דאס מיינט מען דיא זאָלסט ניט זעהן אונ גליסטן דעם וויין צו טרינקן דען ער מאַכט רוט דאס פּנים פון די רשעים אויף דער וועלט אָבער ער מאַכט ווייס אונ בּלייך זייער פּנים אויף יענער וועלט דען זייא נעמן אָפּ דורך אום זייער חלק עולם הבּא אויף דער וועלט אונ ווערן אָן יעני וועלט רבּא זאגט אַזוי מיינט דער פּסוק דו זאָלסט ניט זעהן אונ גליסטן צו טרונקן וויין דען דער סוף וועט זיין דאס דיין רוט בּלוט וועט פֿאַר גאָסן ווערן דורך אום דעם חייל דיא. וועסט דיך אָן שוכּרין פון אום וועסט טון בּייז אונ וועסט גהרגת ווערין דורך אום : (ומי שנמשך אחריו) אונ ווער עס ווערט גצוגן נאך דעם וויין אונ ווערט גוויינט צו טרונקן אום ציהט דער וויין אום פון דער וועלט פֿאַר זיין צייט אַזוי ווי מיר לערנן אין דער מסכת אָבות : רבּי דוסא בּן הרכּינס זאגט דער וואס שלאָפֿט אין דער פֿרוא בּיז ער איז עובר קריאת שמע אונ דער וואס טרונקט אונ מוטון טאג פֿול וויין בּיז ער ווערט שיכּור אונ דער וואס שפּילט זיך מוט קלייני קינדער אונ לערנט נוט דער ווייל אונ אונ דער וואס זוצט אונ דוא איין זאַמלונג פון דוא עמי הארצים וואס זיי רעדין דברים בּטלים דיא זאַכון צוהון אום דעם מענש פון דער וועלט פֿאַר זיין צייט דרום זאל זיך דער מענש מרחיק זיין פון וויין טרונקן נאר וואס ער דאַרף נייטוג צו האָבן זיין עסון צו פֿאַר דייאון ׳ אויך לערנין מור אונ דער מסכת בּרכות רבּי מאיר זאגט ווארום שטייט אונ דער תורה דוא פּרשה פון איין נזיר דאס ער טאר קיין וויין ניט טרונקן לעבן דער פּרשה פון איין סוטה וואס זוא איז מזנה מוט פֿרעמדע מאַנן דאס איז צו לערנן אונז דאס דער וואס זעהט ווי אַזוי מיט איין סוטה איז דער גאַנגון אונ וואס פֿאַר איין עונש זיא האט גהאט אונ דאס איז איר גקומן ווייל זיא האט זיך אָן גשיכּורת.

מיט

מיט דעם וויל זוא איז גגאנגין אונ הט מזנה גוועזן דער וואס זעדט עס זאל ער זיך אפ שיידין פון וויין צו טרינקן דרום גהער זיך דער מענש מרחיק זיין פון פול וויין צו טרינקן כדי ער זאל צו קיין זינד נוט קומען דורך דעם :

פרק יח

(אשרי אדם מפחד תמיד) וואול דעם מענש וואס האט תמיד מורא ער זאל נוט פאלין אונ דר האנט פון זיין יצר הרע אונ שטארקט זיך אלי טאג צו מלחמה האלטן אקעגין אים כדי ער זאל נוט פר זוכין איין טעם פון איין עבירה אונ זאלסט ניט גלובין אונ דיר דם דו בוסט אפרומר מאן בוז אין דעם טאג פון דיין טוט דען דו קענסט נוט וויסן וואס דוא קענסט נאך ווערן אזו וויא מיר גיפינן ביא יוחנן כהן גדול דם לסוף איז ער גווארן איין משומד · (ולשמור מספק זה) אונ כדי צו היטון דעם מענשן פון דעם ספק האבן דוא חכמים גוזר גוועזן מען זאל נוט זיין אליין מיט איין אשה כדי מען זאל ניט קומן צו דער עבירה אזו וויא מיר לערנן אין קידושין איין מאן זאל זיך נוט מייחד זיין מיט צווייא ווייבר אבר איין אשה מעג זיך מייחד זיין מיט צווייא מאנון · רבי שמעון זאגט איין מאן מעג זיך אוך מייחד זיין מיט צווייא ווייבר ווען זיין ווייב איז מיט אים · אוך זאל איין

מענש

מענש ניט לערנן זיין זון אזו איין מלאכה וואס ער מוז דורך אזוי פיל האנדלון מוט ווייבר (וואמרינן) אונ מיר זאגן אונ דער גמרא ווארום זאל זיך איין מאן מיט צווייא ווייבר ניט מייחד זיין וויל ווייבר האבן גרונגי דעות אונ מען קען זייא ביידו אובר רייזן · אוך שטייט אין דער גמרא פלימו איז גווינט גווען צו זאגן איין פאל זאל קומון אונ דוא אוגון פון דעם שטן דם איז דער יצר הרע אמאל איז גייען ערב יום כפור האט זיך דער יצר הרע גוויזן צו פלימו גליך וויא איין ארומאן אונ איז גוקומון אונ האט גבעטן אוף דער טור מזאל אים עפום געבן עסון · האט מען אים ארוס גבראכט ברוט האט ער גזאגט דוא גאנצע וועלט זיצון זיינט בייא טישן אונ עסון אונ אוך זאל עסון אוף דער גאס האבן זייא אים ארייין גנומון אונ האבון אים גזעצט בייא איין טיש · האט ער זיך גמאכט פיל מיט גרונדן אונ בלאטרון אונ האט גקוועטשט אייטר פון זייא · האט פלימו גזאגט צו אים זיץ רעכט אונ פר מיאום אונז ניט דם עסון · האבן זיי אים געגעבן איין כוס צו טרונקן האט ער אריין גהיסט דרינן האט פלימו אן גשרוגון אונ אים האט ער זיך גמאכט טוט אונ האט גמאכט הערן צו דיא שטוב לייט אקול דם עם האט זיך זייא גדאכט מען זאגט אוף דר גאס פלימו האט גהרגת אמענש דט פלימו פחד גקריגון אונ איז אנטלאפן איין בית הכסא איז דער שטן אהין גגאנגן אונ האט דעם בית הכסא צו גשלאסן · וויא ער האט גזעהן דאס פלימו איז זיך זייער מצער הט ער אוף גשלאסן דם בית הכסא אונ האט זיך מגלה גוועז צו פלימו אז ער איז דאס אונ הט גזאגט צו אים ווארום שעלסטו מוך דרום הב אוך עס דור אזו גטאן האט פלימו גזאגט צו אים וויא אזו דען זאל אוך זאגן ביצול צו ווערון פון דור האט דער שטן גזאגט אזו זאלסטו זאגן דער דיר בארמוגר גאט זאל אן שרייאון אין דעם שטן ער זאל מוך נוט אן רייזן צו בייזן · (על כן) דרום ווען איין נסיון קומט דעם מענש צו האנד דאס ער קען טון איין עבירה זאל ער צו ברעכן זיין תאוה אונ זאל אובר שטארקן זיין חשק וועט זיין שכר זיין גרוס אזו וויא מיר לערנן אונ מסכת אבות (לפום צערא אגרא) נאך דעם פול צער וואס דער מענש איז סובל דורך זיין תורה לערנן אונ מעשים טובים צו טון אונ צו כובש זיין דעם יצר הרע אזו פול וועט זיין שכר זיין :

פכ"ד (אף על פי) חאטשי דער יצר פון דעם מענשנס הארץ איז בייז פון זיין יוגנט אן פון דעסט וועגן אז דר מענש וועט אן הייבן צו ברעכן אונ צו שטוכן אום אונ זיין יונגקייט וועט דער נאך זיין גרונג זנו אובר שטארקן אום צו אלע זאכן וואס דער מענש וועט וועלן אבר ווען ער וועט אונ זיין יונגקייט פאלין אונ דער האנד פון זיין יצר הרע אונ וועט זיך צוהון נאך אום וועט ער אום אלע צייט גפונן שווערר אוף זוך אונ הארטר צו מנצח זיין אונ דער יצר הרע וועט זוך אלע טאג מער שטארקן איבר אום אזו וויא מיר לערנן אונ דער מסכת סוכה רבי אבי זאגט אין אן הייב איז דער יצר הרע גלייך בייא דעם מענשן אזו וויא דער פאדום פון שפון וועב אונ דער נאך אז דער מענש פאלגט אום שטארקט ער זוך איבר אים אונ ווערט אזו וויא דיא גראבע שטריק פון אוואגן צו מאכן זינדיגן אום אונ עס איז שון אום זייער שווער צו מנצח זיין · אוך זאגט דיא גמרא רבי יוסי הגלילי זאגט די צדיקים איז דער יצר טוב זייער שופט אונ די רשעים איז דער יצר הרע זייער שופט · נוא זעהן מור דאס דער יצר הרע איז איין שופט בייא דעם רשע אונ פורט אים אוועק פון גאטס פארבאט · אונ דיא בינונים האבן צווייא שופטים דעם יצר טוב מוט דעם יצר הרע · רבי אלעזר האט גדרשת זיבן נעמן הט דער יצר הרע · גאט האט אום גרופן רע דאס איז טייטש בייז · משה האט אום גרופן ערל דאס איז טייטש פאר שטאפט ווייל ער פר שטאפט דעם מענשנס הארץ · דוד האט אום גרופן טמא ווייל ער פר אום ריינגט דעם מענשן · שלמה האט אום גרופן שונא ווייל ער איז דעם מענשנס גרעסטר שונא אזו וויא עס שטייט ווען דיין פיינט איז הינגריג עבירות צו טון מאך אום עסן דם ברוט פון דער תורה כלומר גייא תורה לערנן דען וועט ער דיר נוט קענן טון אונ דאס וועט בייא אום זיין גלייך וויא דו שארפסט אום קולין אוף זיין קאפ · ישעיהו הנביא הט אום גרופן מכשול ווייל ער מאכט דעם מענש שטרוכלן · יחזקאל הט אום גרופן אבן אזו וויא עס שטייט אוך גאט וועל אפ טאן דם שטיינרני הארץ פון אייער פלייש דאס איז דער יצר הרע וואס ער איז שווער צו ביינגן אום וויא אשטיין · יואל האט אום גרופן צפוני דאס איז טייטש פר בארגונר אזו וויא עס שטייט דעם צפוני וועל איך נאט דר ווייטערן פון אייך דאס איז דיר יצר הרע וואס ער איז פר בארגון אונ דעם מענשנס הארץ · (ואינו מניח לאדם) אין דער יצר הרע לאזט ניט נאך צום מענשן ביז ער בגערט צו טייטן אום אזו וויא מיר זאגן אונ דער גמרא רבי יצחק זאגט דעם מענשנס יצר הרע שטארקט זוך אובור אום אונ בגערט צו טייטן אום אזו וויא אונ פסוק שטייט

דער רשע דאס איז דער יצר הרע קוקט אויף דעם צדיק אונ בגערט צו טייטן אים אונ ווען נוט דאס גאט זאל העלפן דעם צדיק וואלט ער נוט גיקענט בייא קומן דעם יצר הרע אונ נוט אליין וואס דער יצר הרע רעט אן דעם מענשן צו זונדיגן נייערט ער זאגט נאך אליין עדות אויף דעם מענשן בעולם הבא דאס ער האט גזינדיגט אזו וויא מיר לערנן אונ דער גמרא רבי יוחנן זאגט דער יצר הרע רעט אן דעם מענשן אויף דער וועלט צו זונדיגן אונ זאגט עדות אויף אים בעולם הבא · זאגט רבא צום ערשטן ווערט דער יצר הרע אן גרופן איין דורך גייאר דאס ער גייט נאר דורך בייא דעם מענשן אונ שטייט נוט איין אינ זיין הויז · אונ דער נאך אז דער מענש הייבט אים אן צו פאלגן ווערט ער אן גרופן איין אורח דאס ער פר זומט זיך שון אביסל בייא דעם מענשן אונ זיין הויז · אונ דער נאך אז דער מענש פאלגט אים ווייטר ווערט ער שון אן גרופן איין איש כלומר איין בעל הבית דען ער ווערט שון איין בעל הבית בייא דעם מענשן אונ פר זומט זיך שון לאנג אין דער מענש מוז אים שון פאלגן וויא אזו ער פירט אים אונ עס איז אים שון שווער פטור צו ווערן · (הרפואתו של אדם) אונ דעם מענטשנש רפואה פון דעם יצר הרע איז ער זאל תורה לערנן אזו וויא מיר לערנן אין קדושין · דיא ישיבה פון רבי ישמעאל האבן גלערנט · מיין קינד ווען דער מנוול דם איז דער יצר הרע האט דיך בגעגנט אונ רעט דיך אן צו זונדיגן אזו צויה אים אינ בית המדרש ווען ער איז שון הארט אזו וויא אשטיין וועט ער דאך צו גיין אזו וויא אין פסוק שטייט דוא שטיינר וואס דוא וואסרן האבן זיי צו מאלן דם מיינט מען דעם יצר הרע וואס ער איז הארט אזו וויא אשטיין איז ער ווארון צו מאלן דורך דעם וואסר פון דער תורה דען דוא תורה איז גגלעבנט צו וואסר :

פרק כה

(הקב"ה) גאט ב"ה פון וועגן זיין גרוסן חסד וואס ער טוט תמיד מיט די ישראל נעמט ער אויף פון זייא אונ איטליכן דור מנהיגים דם זייא חשוב זיין בייא דוא מלכים אונ שררות צו ריידין גוטס אויף זיין פאלק ישראל דען גאט פר לאזט ניט דוא ישראל דאס זייא זאלן פר לענט ווערן דרום שטעלט ער אויף צו זייא אלע צייט העלפר דרום ווען דוא לייט וואס זענן חשוב בייא דוא שררות איז זייער כוונה ממליץ צו זיין גוטס אויף די ישראל וועלין זייא בלייבן בייא זייער גדולה אונ וועלן רייך ווערין אזו וויא מיר לערנן אונ יומא שמואל זאגט ווען אמענש ווערט אויף גנומן פר אפרנס

(פארשטעהר) אוף דוא ישראל ווערט ער רייך אזו וויא מיר געפינען בייא שאול המלך דאס צום ערשטן האט ער דוא ישראל געציילט מיט שערבליך דאס איטליכר ישראל האט געבראכט אשערבלי און ער האט איבר געציילט דיא שערבליך האט ער גוויסט וויפיל זייא זענען דען מען טאר דיא ישראל אליין ניט ציילן און דער נאך איז ער רייך געווארן און האט זייא שוין געציילט מיט שאף דם איטליכר ישראל הט געבראכט אשעפעלע פון דוא שאף פון דעם מלך און ער האט איבר געציילט די שאף הט ער גוויסט וויא פיל זיי זענען דר פון זעהן מיר דם ער איז רייך געווארן וויא מען הט אים אויך גנומן פר איין מלך איבר ישראל און ווען דר פרנס איז זיך מרחם אויף דעם ציבור וועט ער זוכה זיין צו האבן גדולה לעולם הבא אזו וויא מיר לערנן און אבות רבן גמליאל דר זון פון רבי יהודה הנשיא זאגט עס איז גוט תורה צו לערנען און אמשא ומתן אודר אמלאכה דר בייא צו האבן דען דם מודיקייט פון דוא צוויי זאכן פר געסן דעם מענשן צו זינדיגן דען דיא תורה מאכט דעם מענשן שלאף און דוא מלאכה אודר דער משא ומתן וואס ער טוט פון זיין פרנסה וועגן מאכט אום אויך שלאף וועט דורך דעם זיין יצר הרע בטל ווערן פון אום און איטליכר וואס לערינט תורה און טוט דער בייא ניקשט איין מלאכה צו האבן זיין פרנסה דער פון ווערט זיין תורה בטל דאס ער קען ניט בלייבן בייא דעם לערנן און ער קומט נאך דורך דעם צו זינד דען וויל ער האט קיין פרנסה ניט ווערט ער איין גזלן און ברובט לייטן · און אלו דיא וואס זענען זיך משתדל פר דעם צבור בייא דעם שררה זאל זייער כוונה זיין לשם שמים אבר ניט צו חשוב מאכן זיך און צו ברימן זיך דער מיט דאס ער האט דאס און דם גטאן פון וועגן דעם ציבור דען זייא האבן דרום געקענט משתדל זיין און פועל זיין דיא זאך ווייל דער זכות אבות פון דעם ציבור האט זייא דער צו געהאלפן · אבר ניט פון וועגן זייער חשיבות האבן זייא עס געפועלט און פון דעם וועגן ווען זייא טון עס לשם שמים וועט זייא גאט געבן אשכר דר פר גליך וויא זייא וואלטן עס גטאן מיט זייער חשיבות :

פרק כו (כל אשר יש לו עינים לראות) איטליכר וואס האט אויגן צו זעהן נהער אוועק צו לופן פון עבירות דורך זיין פר שטאנד אפילו ווען ער זאל קיין מורא ניט האבן דם ער ווערט דרובר געשטראפט ווערן דען דיא עבירות זענען אזעלכע זאכן וואס זענען מיאוס פר איטליכן וואס הט שכל און זענען אומרייניגי זאכן און מאכן דעם מענשן אשלעכט געוויינונג און איין פאלש גלייבונג און ווען דוא תורה וואלט זייא ניט פאר באטן · וואלט דאך געהערט

אוטליכר

אימליכר קלוגר מענש אנטלופון פון זייא · אוך זאגון מור אונ דער גמרא עס שטייט אונ דר תורה איר זאלט אייך ניט פר אומרייניגן צו טון די דאזיגע בייזע זאכן דען איר ווערט דר נאך זייער פר אומרייניגט ווערן דען ווען דר מענש איז זוך אביסל מטמא מיט עבירות לאזט מען אום ער זל זוך פול מטמא זיין מיט עבירות אונ ווען ער איז זוך מטמא אוף דר וועלט איז מען אום מטמא אוף יענר וועלט די רבנים האבון גלערנט עס שטייט אונ דער תורה איר זאלט אייך הייליגען ווערט איר זיין הייליג דען אוך גאט בון הייליג דם מיינט מען ווען דר מענש הייליגט זוך אביסל העלפט מען אום ער זאל זוך קענון פול הייליגן אונ ווען ער הייליגט זוך אונטן אוף דער ערד הייליגט מען אום אובון אונ הומול אונ ווען ער הייליגט זוך אויף דער וועלט הייליגט מען אום אויף יענער וועלט דר פון לערנן מ"ר אפ ווען א מענש לופט נאך איין עבירה צו טון אונ בהעפט זיך אונ איר לאזט מען אום טון זיין ווילון דען מען הט דעם מענשן אין זיין רשות געגעבן ער זאל גיין אונ דעם וועג וואס ער וויל גיין אבר דייר וואס הט שכל אונ גייט אונ גוטון וועג העלפט מען אום אונ מען איז אום מציל פון די בייזע טרעפונג פון דער וועלט דרום אימליכר וואס האט שכל געהער אוים דער ווילון אונ גיטם אונ ממאם זיין אונ ביין גלייך וויא דר ווס טוט אוים דר ווילון אונ רעכט פארטיגן וועג אפילו ווען ער הט קיין מורא ניט פר איין עונש · (והמצות) אונ די מצות וואס גאט האט אן גזאגט צו כל ישראל דם זיי זאלן ניט עסן די זאכן וואס זענון מיאוס אונ טמא דהיינו שקצים אונ רמשים אונ חזיר אוך וואס ער האט אן גזאגט דאס זיי זאלן ניט ליגען ביי איין אשה ווען זיא איז ניט ריין דאס זענען אזעלכע זאכון וואס מען קען דם מוט דעם שכל פר שטיין דאס זייא זענון איין עצה טובה פר די ישראל כדי זייא זאלן זיין גזינד אונ ריין פון אלע אום ריינקייט אונ הייליג אונ ריין פון אלע טומאות אונ זאלן זיין דער ווייטערט פון אלע וועלטליכע תאוות אויך דיא מצוות וואס גאט האט גבאטן מען זאל רעכט משפטן אונ מען זאל קיינום ניט נארן אונ משא ומתן אונ מען זאל ניט נוקם ונוטר זיין אונ מען זאל קיין יודון ניט פיינט האבן אונ מען זאל ניט גליסטן קיין פרעמד געלד די זאכון דארף מען נייטיג האבון צום ישוב פון דר וועלט דאס די וועלט זאל דורך דעם בזעצט בלייבן אונ די מענשן זאלן קענון וואנון מוט אנאנדר אונ די מדינות זאלן קענון גוט גפירט ווערן אונ דיא זאכון מאכון שלום צווישן מענשן · אויך קומט דורך זיי אלע גוטע זאכן וואס אונ דער וועלט איז אונ די אלע זאכון זענון נכלל אונ דעם פסוק (ואהבת לרעך כמוך) דם איז טייטש די זאלסט דיין חבר ליב האבן אזו וויא

דיך

דיך איז וואס דו ווילסט נוט אײן אנדערר זאל דוּר עס טון זאלסטו עס צו דײן חבר נוט טון אונ ווען דר מענש וועט דעם פסוק מקיים זײן וועט ער קיינם קײן בײז נוט טון אזו וויא מיר געפֿינן דאס הלל הזקן הט געלערנט צו אײן כותי וואס ער איז געקומן צו אים ער זאל אים מגייר זײן אויף דעם תנאי ער זאל אים לערנן די גאנצע תורה אונ דער קלײנר צייט וואס ער וועט קענן שטײן אויף אײן פֿוס האט אים הלל מגייר געווען אונ האט אים געלערנט דעם פסוק (ואהבת לרעך כמוך) אונ האט גזאגט צו אים דר פסוק איז דר כלל פֿון דער גאנצר תורה אונ דיא אלע זאכן איז דער שכל מחייב מען זאל זיי נוט טון אפילו ווען די תורה וואלט זיי נוט פֿר באטן אונ דר וואס געליסט פֿרעמד געלט דאס קומט דורך דעם בייזן נפש וואס ער האט אזו וויא אונ פסוק שטײט דם נפש פֿון דעם רשע געליסט בײז · (וכל בן דעת) אונ איטליכר בן דעת געהער זיך אפ לערנן פֿון דעם וואס אונזערע ערשטע אבות האבן געטון · דהיינו אברהם אבינו הט זיך געלאזט אריין ווארפֿן אונ קאלך אובן פֿון נאכם ווענן · אונ יצחק האט זיך געלאזט ברענגן פֿר אײן קרבן · אונ דניאל האט זיך געלאזט אריין ווארפֿן אונ לייבן גרוב · אונ חנניה מישאל ועזריה האבן זיך געלאזט אריין ווארפֿן אונ אײן ברענידיגן קאלך אובן אונ די עשרה הרוגי מלכות אונ די הרוגים פֿון דער שטאט לוד אונ אלע כתות צדיקים וואס אונ אלע צייטן יענון געווען די האבן זיך מוסר נפש געווען צו אים קומן אויף קידוש השם אונ האבן זיך דר מיט געקופֿט עולם הבא · אזו וויא מיר לערנען אונ דער גמרא די רבנים האבן געלערנט אז רבי יוסי בן קסמא איז קראנק געווארן איז רבי חנינא בן תרדיון געגאנגן צו מבקר חולה זײן אים הט רבי יוסי געזאגט צו רבי חנינא · חנינא מײן ברודר ווייסטו דען נוט דאס די אומה עובדי כוכבים ומזלות הט מען פֿון דעם הימל געמאכט קיניגן זיא דען זי הט חרוב געמאכט גאטס הויז אונ האט פֿר ברענט זײן פאלייץ אונ הט געהרגעט זײנע חסידים אונ הט פֿר לורן זײנע גוטע אונ פֿרומע לייט אונ הט דאך נאך אקיום אין דר מלוכה · אונ איך האב געהערט זאגן אויף דיר דאס דו זיצסט אונ לערנסט תורה אונ זאמילסט אײן פֿול לייט אונ לערנסט מיט זייא אויפֿגעבאר אונ אײן ספר תורה ליגט ביי דיר אונ דײן שון אונ די אומה הט דאך גוזר געווען מען זאל קײן תורה נוט לערנן נוא ווארנטו ביסטו עובר דרויף · הט רבי חנינא געזאגט פֿון דעם הימל וועט מען זיך דר באריטן איבר אונז · הט רבי יוסי געזאגט אויך זאג דיר רייד מיט אײן טעם דער בייא דען דו זעהסט דאס זייא האבן חרוב געמאכט גאטס הויז אונ האבן געהרגעט זײנע חסידים אונ האבן דאך נאך אײן קיום אין דער מלוכה אונ די

זאגטע

זאגט מיר פון דעם הימל וועט מען זיך דר בארימן איבר אונז אויך ווינדר
מיך אויב מען וועט ניט פר ברענגן דיך אונ דיין ספר תורה אונ פייאר · האט
רבי חנינא גזאגט צו רבי יוסי וויא אזו וועל איך זיין לעולם הבא · האט רבי
יוסי גזאגט צו אים איז עפיס איין גוטע מעשה דור צו האנד געקומען · האט
רבי חנינא גזאגט צו אים איך האב מיר אן גגרייט געלד אויף סעודות פורים
אונ האב פר געסן אונ האב גמיינט עס איז צדקה געלד אונ האב עס צו טיילט
צו ארימע לייט אונ האב מיר דר נאך ניט אפ גנומן פון צדקה געלד האט רבי
יוסי גזאגט צו אים ווען דו ביסט אזו איין וותרן גוועזן ווינש איך מיר דאס
פון דיין חלק זאל זיין מיין חלק אונ פון דיין גורל זאל מיין גורל אויף זיין
לעולם הבא · האבן די חכמים גזאגט עס איז ניט גוועזן קיין פיל טעג דער
נאך ביז רבי יוסי בן קסמא איז געשטארבן זענן גגאנגן אלע חשובים פון רום
אונ האבן אים מספיד גוועזן איין גרוסן הספד · אונ זייער אים קערן זיך
האבן זיי געפינן צו רבי חנינא בן תרדיון דאס ער לערנט תורה מיט פיל לייט
אויפנבאר אונ איין ספר תורה ליגט אונ זיין שוס האבן זיי אים גנומן אונ האבן
אים ארום געוויקעלט מיט זיין ספר תורה אונ האבן אים ארים גערינגעלט
מיט בינדלך צווייגען פון ביימר אונ האבן אונ זיי אן געצינדן פייאר אונ האבן
גבראכט שוואמן פון וואל אונ האבן זיי גווייקט אין וואסר אונ האבן זייא
גלייגט אויף זיין הארצן כדי ער זאל ניט באלד שטארבן אונ זאל פיל יסורים
ליידן · האט זיין טאכטר גזאגט צו אים מיין פאטר זאל איך דיך דען זעהן
אזו · איז דס דען דער שכר פון דר תורה וואס דו האסט גלערנט · האט ער
גזאגט צו איר מיין טאכטר ווען איך אליין זאל פר ברענט ווערן וואלט עס
מיר זייער שווער גוועזן · אבר היינט דס די ספר תורה ווערט מיט מיר פר
ברענט · דר וואס וועט זיך אן נעמן די שאנד פון דר ספר תורה דער וועט
זיך מיין שאנד אויך אן נעמון · האבן זיינע תלמידים גזאגט צו אים רבי וואס
זעהסטו · האט ער גזאגט צו זיי איך זעה דער פארמיט ווערט פר ברענט
אונ די אותיות פליהען אוועק · האבן זיי גזאגט צו אים עפן דיין מויל אונ
לאז דאס פייאר אריין גיין אונ גוף אריין וועסטו געכר שטארבן האט ער גזאגט
צו זיי עס איז בעסר דאס גאט זאל די נשמה צו נעמן פון מיר וואס ער
האט זי מיר גגעבן אונ איך אליין וויל מיך ניט ממית זיין האט דר תליין
גזאגט צו אים · רבי ווען איך וועל דעם פלאם גרוס מאכן אונ וועל צו נעמן
דיא שוואמן פון וואל וואס אויף דיין הארצן זעגען וועסטו מיך ברענגן לעולם
הבא האט ער גזאגט יוא האט דר תליין גזאגט צו אים שווער מיר דרויף האט
ער אים גשווארן אזו באלד האט דר תליין גמאכט אגרוסן פלאם אונ האט צו

גנומן

גנומן די שוואמן פון וואל פון אפ זיין הארצן אזו אום זיין נשמה גלייך ארויס גגאנגן אונ דר תליון אזו אוך אונ פייאר אריין גשפרינגן אונ אזו גשטארבן איז ארויס גגאנגן איין בת קול אונ הט גזאגט רבי חנינא בן תרדיון אונ דער תליון זענן אן גבריים לחיי עולם הבא הט רבי גוויינט אונ הט גזאגט איין טייל לייט מוזן פול יארן גוטס טון זיי זאלן זיך דער מוט עולם הבא קופן אונ איין טייל קופן זיך עולם הבא אונ איין שעה אזו איין גלייכנש וויא דר תליון (ונרסינן) אוך לערנען מיר אונ דער גמרא קטיעא בר שלום איז גוועזן איינער פון די חשובים פון דעם מלכות אוז גוועזן איין מלך וואס הט זייער פיינט גהאט יודן האט ער גזאגט צו זיינע הארען ווען איינר הט פויל פלייש אונ זיין פוס צו זאל ער לאזן אפ האקן די פוס אונ זאל ווערן געזונד אודר ער זאל זוא לאזן מוט דעם פויל פלייש אונ זאל פול צער ליידן · האבן זיי גזאגט צו אים עס איז בעסר ער זאל די פוס לאזן אפ האקן אונ זאל ווערן געזונד אונ דם הט ער גמיינט די ישראל אונ דט זיי געגליכן צו פויל פלייש הט קטיעא בר שלום גזאגט צו אים די קענסט זיי נוט פר לענדן ווארום מען וועט דיך רופן איין אפ גהאקט מלכות ווייל די וועסט זיין גמינערט אונ איין אומה דרום איז בעסר די זאלסט זיי לאזן לעבן האט דער מלך גזאגט צו קטיעא די זאגסט רעכט נאר דר מנהג המלוכה אוז אזוי וואס אוז מנצח דעם מלך מוט רייד דעם ווארפט מען אריין אונ איין ליידיג הויז אונ מען שוט דאס הויז אויף אום אן מוט ערד כדי ער זאל גהארגת ווערן דרינען וויא מען האט אום גפורט אריין צו ווארפן אונ דעם הויז אריין · הט איין הארינטע פון די רומיינר גזאגט צו אום וויא צו דר שיף וואס זו גייט אונ גוט קיין מכס נוט דען לאזט מען זיא נוט אריין אונ דר מדינה וואס זו גייט אהין אונ דם הט זו גמיינט אום דם ער גייט צו גהארגת ווערן איבר די ישראל אונ צו נעמן איין חלק לעולם הבא מוט זייא אונ האט זיך נוט נמלית ווערט מען אום נוט אריין לאזן אונ גן עדן אריין ווארום אברהם זוצט אויף דער טור פון דעם גן עדן אונ לאזט אהין נוט אריין דער וואס איז נוט נמלית אוז ער גפאלן אויף דעם שפיץ פון זיין ערלה אונ הט זו אפ גביסן מוט זיינע ציין אונ הט גזאגט אויך האב שוין מיין מכס גגעבן וועל אוך שון קענען איבר פארן אונ קומן אונ גן עדן אריין אונ אז מען הט אום גוואלט אריין ווארפן אונ דעם הויז האט ער גזאגט אלע מיינע גיטר זאלן זיין צו רבי עקיבא אונ צו זיינע חבירים · איז רבי עקיבא גגאנגן אונ הט גדרשת דאס אום קומט איין העלפט גיטר ווייל ער הט אום בזונדר דר מאנט אונ זיינע חברים בזונדר · אזו וויא אונ פסוק שטייט ביי דעם לחם הפנים דאס ער זאל זיין צו אהרן אונ צו זיינע

זיין

זין · אונ ווייל אהרן איז באזונדר דר מאנט זאגן מיר דס איין העלפט קומט צו אום אונ דיא אנדערע העלפט צו זיינע זין · אזו איז ארוס גגאנגן איין בת קול אונ הט גזאגט קטיעא בר שלום איז אן גבריט לחיי עולם הבא · הט רבי גוויינט אונ הט גזאגט איין טייל קופט זיך עולם הבא ערשט אונ פיל יארן אזו וויא אנטונינוס הט רבי פיל יארן בדינט אונ איין טייל קופט זיך עולם הבא אונ אשעה אזו וויא קטיעא בר שלום · (וגרסינן) אוך לערנן מיר אונ דר גמרא תענית אז טורנוסרופוס הט חרוב גמאכט דעם אולם דס איז גוועזן איין חדר אונ בית המקדש איז דענסמאל נגזר גווארן איין גזירה אויף רבן גמליאל מען זאל אום הארגנן · איז דער האר וואס איז גוועזן צווישן די יועצים גגאנגן צו רבן גמליאל אונ פר בארגנש אונ הט גזאגט צו אום ווען איך וועל דיך מציל זיין ווערסטו מיך ברענגן לעולם הבא הט רבן גמליאל גזאגט יוא הט דר האר גזאגט צו אים שווער מיר דרויף האט ער אום געשווארן אזו איז דר האר אויף גגאנגן אויף דעם דאך אונ הט זיך אראפ גווארפן אויף דר ערד אונ איז געשטארבן אונ דס ווייסן מיר וואל ווען זיי זענען גוזר איין גזירה אונ אייגר פון די הארון וואס האבן דיא גזירה גוזר גוועזן שטארבט זענען זיי מבטל די גזירה ווארום זיי זאגן דס הט זיך זיי גטראפן ווייל זיי האבן אזו איין שלעכטע גזירה גוזר גוועזן איז ארוס גגאנגן איין בת קול אונ הט גזאגט דער האר איז אן גבריט לחיי עולם הבא · (לפיכך) דרום איטליכר מענש וואס הט שכל צו פר שטיין זאל קוקן אונ זעהן וויא דס לעבן פון דר וועלט איז נאר נארישקייט אונ חאטשו דר מענש גדיסט צו לעבן אויף דר וועלט זאל ער דאך טראכטן דס זיינע טעג זענען גלייך אזו וויא איין שאטן דרום געהער דר מענש ממאס זיין אונ די נארישקייט פון דער וועלט אונ זאל זיך נוט מקנא זיין אונ קיין מענש וואס גייט אונ איין בייזן וועג וואס דאס שאט צום גוף אונ צום נפש חאטשו עס דאכט זיך דס ער איז מצליח לפי שעה אונ ער זאל טין זיין גליסטיקייט צו לוב האבן אונ צו דינען גאט :

פכ"ז (האל ית׳) גאט יתברך הט גגעבן צום מענשן איין מול כדי ער זאל אום גוויינען אונ רייד וואס אונ זייא איז איין תועלת צום גוף אונ צום נפש · צום גוף וואס ער דארף רייען צו דר גערן זיך דהיינו צו האנדלען אונ אלע זיינע בדערפנש צו פר זארגן · אונ צום נפש איז איין תועלת צו לערנן תורה שבכתב דאס איז חומש אונ עשרים וארבע אונ תורה שבעל פה דס איז משניות אונ גמרא אונ די איבריגע ספרים פון די חכמי האמת וואס דס איז דר גרונד אונ דר בשטאנד פון אלע מצות דען דורך דעם וואס

ער

ער לערנט תורה ווייסט ער די מצות צו טון · אונ אויך נוצט אונז דם מויל צו לובן גאט אויף אלע טובות וואס ער טוט מיט אונז אונ אלע צייט אונ צו מאכן איין ברכה אויף אלע זאכן וואס ער הט הנאה פון זיי אויף דר וועלט אינ תפלה טון פר אונז · (ואס יזכה) אונ ווען דר מענש איז זוכה צו אויף גיין צו דר העכסטר מעלה · דהיינו צו לערנן תורה מיט אנדרע לייט זיי זאלין גיין אונ גיטן וועג איז וואל אום אונ וואל זיין חלק דן ער איז זוכה צו זוך אונ איז מזכה צו אנדרע צו טון מעשים טובים אונ זייא אלע ווערין אן גרויסן זייגע קינדר · דרום גה"ר דר מענש נוט פר לירקן זיינע ווייגוג טעג אונ נארישע רייד אונ מכל שכן דאס מען וואלט נוט גדארפט דעם מענשן אן צו זאגן דם ער זאל זיינע רייד גוט אום צוהון אונ די זאכן וואס זענן אסור אונ מיאוס דהיינו ניבול פה דען אפילו איין בהמה טוט אום דר ווילדן אונ דעם וואס איז גוט פר אור אונ איז ממאס אונ דעם איז שלעכט פר אור אונ מיט דעם מויל וואס איז בשאפן גווארן צו ריידן הייליגע רייד זאל ער נוט ריידן קיין דברים בטלים אזו וויא מיר לערנען אין ירושלמי רבי לוי זאגט ווען איך וואלט גוועזן אויף דעם בארג סיני וואלט איך גאט גבעטן ער זאל דעם מענשן געבן צווייא מיילר כדי מיט דעם מויל וואס מען רעט דברי שכל פון דער תורה זאל מען נוט ריידן דער מיט אונ די נארישקייט פון דער וועלט אונ די פר צייטיגע חסידים פלעגן מאכן זייערע מיילר אזו וויא כלי שרת דם זענען הייליגע כלים וואס מען פלעגט מיט זיי נוצן אונ בית המקדש אונ מען הט נוט גטארט גינצן אונ זיי מיט אנדרע זאכן פון דער וועלט אזו אויך פלעגן זיי האלטן זייערע מיילר אונ פלעגן נוט ריידן מיט זיי אונ די רייד פון דר וועלט נאר וואס זייא האבן נייטוג גדארפט צו ריידן אונ דוא באדערפניש פון זייער גוף:

(וגרסינן) אויך לערנן מיר אונ דר גמרא אלע רייד זענען שלעכט נאר די רייד אונ דר תורה איז גוט אונ אלע שווייגונג זענן גוט נאר דם שווייגן אונ דר תורה איז שלעכט · אונ וויא אונזערע חכמים האבן גזעהן די דעות פון דיא מענשן זענון שלאף גוטס צו טון אונ זייער צונג וואס איז בשאפן גווארן צו ריידן אונ קליגע רייד עפנן זיי צו ריידן אונ די רייד וואס אסור זענן אונ האמשו די צונג איז פר שלאסן מיט צווייא צוימן דהיינו די ציין אונ די לופן שארפן זיי דאך זייער צונג אזו וויא איין שארפע פייל אונ ריידן מיט איר הובע אונ בייזע רייד דרום האבן אונזערע חכמים גשטראפט דרויף ·

(וגרסינן) אויך לערנן מיר אונ מדרש השכם · רבי אלעזר זאגט פון ווענן רבי יוסי בן זמרא צווייא הונדרט אונ אכט אונ פערציג גלידר זענן אונ מענשן

קיצור מנורת המאור פכ״ח

איין טייל פון זיי זענן אוף גשטעלט אונ איין טייל פון זיי ליגון אונ דיא צונג ליגט צווישן די צווייא באקון אונ איין שטראם וואסר איז גגעבן אונטר איר דס איז דם שפייאכטס אונ איז פר צוימט מיט איין טאפלר צוים דם זענן די ציין אונ די ליפן אונ פון דעסטוועגן קים אונ זעה וויא פיל שריפות זיא איז גורם דאס מיינט מען פיל קריג קומט דורך איר לשון הרע אונ ווען זי וואלט נאך גוועזן אוף גריכט אונ אוף גשטעלט ביי דעם מענשן מכל שכן דאס זי וואלט פיל בייז גורם גוועזן · אונ דרום האבן אונזערע חכמים גזאגט פיר פארטייאן זענען ניט מקבל פני שכינה די פארטייא שפעטר אונ דיא פארטייא וואס חנפנן אונ די פרטייא וואס ריידן ליגען אונ די פרטיי וואס ריידן לשון הרע:

פ ק כח (הקובעים עצמם תמיד לשיחה בטלה) די וואס זעצן זיך תמיד צו ריידן לערי רייד אונ דברים בטלים אזו וויא דר סדר איז פון די מארק זיצר די ווערן אן גרופן נארן (טפשים) אזו וויא אונ פסוק שטייט דם קול פון דעם נאר איז מיט פיל רייד אונ זיי זינדיגן מיט די פיל רייד דען זייא זענון גורם צו מערון אונ גשפעט אונ מיר האבן גלערנט אונ דער מסכת אבות שמעון דער זון פון רבן גמליאל הט גזאגט אלע מיינע טעג בין איך גוואקסן גוארן צווישן חכמים אונ האב ניט געפינן קיין בעסערונג פר דעם מענשנס גוף וויא שווייגן אונ ניט דם לערנן איז דר עיקר נייארט דם גוטס טון איז דער עיקר אבר ווען ער לערנט אונ טוט ניט אזו וויא ער לערנט איז בעסר ער זאל שווייגן פון צו לערנן · אונ אויך ווען ער איז עוסק צו ריידון דברים בטלים אפילו ווען ער רעט שון ניט וואס אסור איז צו ריידון פר לירט ער דאך די צייטן וואס ער קען אונ זיי תורה לערנן אונ עס ווערט גזעהן פון זיין דיעה דם עס איז מבוזה אונ זיינע אוגון גאטס רייד אונ דעם שכר פון עולם הבא אזו וויא מיר לערנען אונ פרק חלק · רבי נהוראי זאגט דר וואס אום איז מעגליך תורה צו לערנן אונ ער לערנט ניט דר איז מבזה גאטס רייד אונ ניט אליין דאס ער טוט בייז ווען ער רעט דברים בטלים נייארט אפילו ווען עס אום איז מעגליך תורה צו לערנן אונ ער לערנט ניט אפילו ווען ער רעט ניט קיין שפעטערייא ווערט דאך זיין זיצון אן גרופן מושב לצים אזו וויא מיר לערנן אונ אבות ווען צווייא מענשן זיצון אונ ריידן ניט אונ דער תורה הייסט עס מושב לצים · (ולא די לו) אונ ניט גענוג צום מענשן דם ער פר זינדיגט זיין לייב מיט דברים בטלים אונ פר לירט דורך דעם דם לעבון פון יענר וועלט נייארט ער מכט נאך פיל מענשן זינדיגן דען דורך זיין עוסק זיין אונ דברים בטלים ציהט

ער

ער צו זיך דם זיי הערן אים צו אונ זעגן אוך מבטל די תורה אונ זייער
זינד ווערט אן גהאנגן אונ אום ווייל ער הט זיי דר צו געבראכט · דרום זל
זיך דר מענש דר וויטרן פון לערע רייד צו רעדן אונ זיין בגער זאל זיין
תורה צו לערנן ווערט ער פר זיך זוכה זיין אונ וועט אנדרע לייט אוך מזכה זיין
אין אלץ וואס ער וועט טון וועט ער בגליקן :

פרק כט (כל המתלוצץ) איטליכר וואס שפעט אונ רעט דברים בטלים דר
ליידיגט אפ פון זיך גאטס פארכט אונ די חכמים פלעגן שאפן
צו זייערע קינדר דם זיי זאלן זיך נוט בהעפטן מיט אזעלכע מענשן אזו וויא
מיר לערנען אונ ערבי פסחים פור זאכן הט רבינו הקדוש גשאפט צו זיין
זין מיין זון די זאלסט נוט וואנען אונ שכניב ווארום זיי זענען שפיטר וועלן
זיי דיך אוך ציהען אונ געוויינן אונ שפעטרייא אונ די זאלסט נוט זיצן אוף
איין בעט פון איין כותית איין טייל זאגען מען מיינט ער זאל זיך נוט לייגן
שלאפן אן קריאת שמע ליינן אזו וויא איין כותי טוט · אונ אטייל זאגן מען
מיינט ער זאל זיך נוט זעצן אוף איין בעט פון אבותית סידון ער זאל פריער
זעהן אוב קיין פגר ליגט נוט אונטרן בעט גוואנד · איבר דר מעשה פון רב
פפא דען ביי רב פפא האט זיך איין מעשה גטראפן דאס אבותית איז אום
שולדיג גוועזן געלד פלעגט ער אפט אריין גיין צו איר צו מאנן זו דם געלד
איין מאל הט זו דר ווארגן איר זון אונ האט אים גלייגט אוף איר בעט
אונ הט אים צו גדעקט מיט בעט גוואנט אונ וויא רב פפא איז גקומן צו
מאנן זיין געלד פון איר הט זו גזאגט צו אים זעץ דיך דר וויל אויף דעם
בעט ביז איך וועל גיין ברענגן דיר דיין געלד הט זיך רב פפא גזעצט אויף
דעם בעט · אונ וויא זו איז גקומן הט זיא גזאגט צו רב פפא דו האסט
גטייט מיין זון האט רב פפא איבר דעם גמוזט אנטלופן פון דער מדינה ·
דרום זאל מען זיך נוט זעצן אוף איין כותית בעט ביז מען זאל פריר זעהן
אויב עס ליגט עפיס נוט דרונטר · אויך האט רבי אן גזאגט זיין זון דוא
זאלסט נוט אנטלופן פון צו געבן מכס (שראנקען געלד) דען טאמר וועט
מען דיך קריגן וועט מען דיין געלד אוועק נעמן · אונ די זאלסט נוט שטיין
פר איין אוקס ווען ער גייט אויף פון דער פאשע דען ער איז דענסמאל ווילד
גלייך וויא דר שטן איז צווישן זיינע הערנר אונ ער וועט דיך מזיק זיין · פון
דאנען לערנן מיר אפ דאס דר וואס גוויינט זיך אונ שפעטרייא פר לירט
ער זיין גוף אונ זיינע מזונות אונ נידרט אונ גיהנם אונ איז גורם ביין צו
אנדרע אונ צו דר גאנצר וועלט דאס זיי ווערן ג שטראפט איבר אים אונ דרום
איז גוט צו דעם מענשן ער זאל זיך דר וייטרן פון שפעטר אונ זאל גיין וויא מען
לערנט תורה :

קיצור מנורת המאור פ"ל

פרק ל (כל מה שאמרו ז"ל) אלץ וואס אונזערע חכמים האבן גזאגט אונ מדרשות אונ אין הגדות זענין מור מחייב צו גלייבן דריגן גלייך ווויא אונ תורת משה אונ ווען עס ווערט געפינגן דריגן איין זאך וואס עס דאכט זוך אונז דאס דם אוז איין גוזמא אודר חיץ דעם נאטאר אזו מוזן מיר אן העגגן דעם חסרון אונ אונז דאס אונזער שכל קען נוט פר שטיין אבר נוט אונ זייערע רייד זאלין מור דעם חסרון אן העגגן אונ דער וואס שפעט אוף איין זאך וואס אונזערע חכמים האבן גזאגט דר ווערט גשטראפט אזו וויא מור לערנען אונ מסכת עירובין דער וואס שפעט אוף די רייד פון דיא חכמים דר ווערט גמשפט נאך זיין טוט אונ הייסע צואה · אזו וויא מור האבין אובין גשריבן די מעשה פון אונקלוס וויא ער הט זוך גוואלט מגייר זיין הט ער אוף גבראכט מוט כישוף איין פגר וואס ער פלעגט שפעטן אוף דיא רייד פון די חכמים · אונ הט אום גפרעגט מוט וואס אוז מען דינך דן אויף יענר וועלט האט ער גזאגט אונ הייסע צואה · (ואע"פ שמצינו) אונ מור גפונון דם אונזערע חכמים האבון גזאגט אזעלכע זאכן ווס עס דאכט זוך אונז דם זיי זענן אגוזמא אונ דר אמת אוז נוט אזו אבר דער וואס פארשט אונ קלערט נאך די זאכן ווערט ער גפונון זייער גלייבנש אזו וויא מור לערנען אונ פרק במה מדליקין דאס רבי שמעון אוז גזעסן אונ הט גדרשת דאס לעתיד לבוא (ווען משיח וועט קומן) וועט איין אשה אלע טאג געווינן אקינד אזו וויא אונ פסוק שטייט זו וועט טראגן אונ געווינן מוט אנאנדר אוז דר מיין אונ דעם טאג וואס זו וועט טראגעדיג ווערן אונ דעם וועט זו געווינן דם קונד דען אונ איין טאג וועט זו קענון אום טראגען דאס קינד אזעלכע געזונטע דורות וועלון דענסמאל זיין האט איין תלמיד גשפעט אויף אום הט רבי שמעון גזאגט צו אום עס אוז נוט קיין נייאס קום אונ אויך וועל דור ווייזון אגלייבניש דר פון אוף דר וועלט אוז ער ארום גגאנגן אונ האט אום גוויזון אהין דאס זו לייגט אלע טאג איין איי אזו וועט אוך גאט מאבין דאס איין אשה וועט אלע טאג געווינען איין קונד אונ דאס קונד וועט אין איין טאג פארטיג אונ אוים גטראגן ווערון · אונ נאך איין מאל אוז גזעסן רבי שמעון אונ האט גדרשת דם לעתיד לבוא וועלון דיא ביימר אוים צוהון אונ פארטיג מאכון פירות אלע טאג · הט איין תלמיד גשפעט אוים אום אונ האט גזאגט עס שטייט דאך דאס קיין נייעס וועט נוט זיין אויף דער וועלט · האט רבי שמעון גזאגט צו אום עס אוז נוט קיין נייעס דען מור געפינגן דאס פון דער ערד וואקסון ברייטע שוועמלך די האבון איין גשטאלט אזו וויא בילקים · אונ אויף זיידענע קליידר געפינן מור איין גלייבעניש

שאליבטץ

שאַליכטן פון אַיין בוים דאס האט אזו איין געשמאַקט וויא איין זיידען
קלייד :

פרק לא (יש לנו לדעת) מיר דאַרפן צו וויסן דם דם בשטאַנד פון דר וועלט איז אויף אֱמֶת דאס דער מענש זאל מיט אֱמֶת אום גיין אויך דער וועלט איז וויא מיר לערנן אין מסכת אבות רבן שמעון בן גמליאל זאגט אויף דרייא זאַכן האט דיא וועלט איין קיום אויף דין מען זאל רעכט משפטן אונ אויף אֱמֶת מען זאל ריידן אֱמֶת אונ אויף שלום דאס דו לייט זאלן שלום האבן איינר מיט דעם אַנדרן אונ דם איז איין קלאָרע זאַך דאס אין דעם אורט וויא שלום איז דאַרף מען נוט נייטיג קיין דין צו האבן · אונ ווען דו לייט גייאן מיט אֱמֶת איז דער שלום דורך דעם גוויינטליך צווישן זייא · דרום זענען דוא דרייא זאַכן נכלל פון דעם וואָרט אֱמֶת אונ דרום שטייט דם וואָרט אֱמֶת אונ מיטן פון דו דרייא זאַכן · דין אֱמֶת שלום · צו וויזן דם אֱמֶת איז דער עיקר פון דוא דריי זאַכן אונ דוא וועלט איז נוט אנדערש בשאַפן געוואָרן נאר מיט אֱמֶת אונ דרום שטייט אֱמֶת אונ סוף אותיות אונ אן הויב פון מעשה בראשית דאס איז · בָּרָא אֱלֹהִים אֶת · מאַכן דוא סוף אותיות אֱמֶת צו לערנן אונז דם אַלץ ווָס איז בשאַפן געוואָרן אונ דוא זעקס טעג וואס גאט האט דו וועלט בשאַפן בשטייט אַלץ אויף אֱמֶת אונ דער נאמן פון הקב"ה איז אֱמֶת אזו וויא אין פסוק שטייט (וה' אֱלֹהִים אֱמֶת) ווייל עס האבן זיך אום גלאַזט פון אור דיא אנשי אמונה דאס זענען דו לייט וואס גייאן אַלץ מיט אֱמֶת · אזו וויא מיר לערנן אין מסכת שבת רבה זאגט ירושלים איז חרוב געוואָרן ווייל עס האבן זיך אום גלאַזט פון אור דוא אנשי אמונה · דען אזו שטייט אונ פסוק פר שפרייט אייך אונ דוא מאַרקן פון ירושלים אונ זעהט אוב איר וועט געפונן איין מאַן וואס בנערט אֱמֶת וועל איך פר געבן צו ירושלים אירע זינד (ובזמן שהאמת מצויה בארץ) אונ אין דר צייט וואס דער אֱמֶת איז גוויינטליך אויף דער ערד אזו מאַכט גאט נודרן זיין ברכה פון דעם הומל · אונ ווען קיין אֱמֶת איז נוט צווישן מענשן איז צערונט גאט אונ אפילו דאס גרינגסטע וואס לוגן איז אזו וויא מעשיות צו דער ציילן זענן דא אטייל מענשן ווָס זאגן לוגן דרונון האטשי זייא האבן קיין הנאה נוט דער פון אונ אַנדרי לייט האבן קיין שאדן נוט דורך דעם זאגן זייא דאך לוגן דרונון ווייל עס דאכט זייא דם זיי זענען מקבל הנאה ווען זייא רעדן לוגן אונ זאגן אזעלכי זאכן וואס נוט אֱמֶת איז אונ אפילו דוא זאַכן האבן אויך אונזערע חכמים גאסרת כדי דער מענש זאל זיך נוט גוויינן צו רעדן לוגן אונ האטשי זייער עונש איז נוט אזו גרוס וויא דער עונש פון דו וואס לוגן אונ פר

פורן

פירן לייט דער מוט אודר זייא טון שאדן לייטן דער מוט · אוז עס דאך אסור · אונ נוט אליין דאס דער מענש זאל נוט זאגן קיין ליגון נייארט איטליכר וואס אוז איין ירא שמים דער געהער מקיים צו זיין מוט זיין מול וואס ער טראכט אונ זיין הארץ נאר פון דרכי שלום וועגן מעג ער משנה זיין זיין דיבור אזו וויא מור זאגן אונ פרק הבא על יבמתו רבי אלעאי זאגט מען מעג משנה זיין די רייד פון שלום וועגן דען מור גופונן דם די ברודר פון יוסף האבן גשוקט שלוחים צו יוסף אונ האבן געהייסן צו די שלוחים זיי זאלן אום זאגן (אביך צוה לפני מותו) דיין פאטר הט אונז גשאפט פור זיין טוט מור זאלן דיר זאגן דוא זאלסט פר געבן אונ מוחל זיין צו דיינו ברודר דאס וואס זייא האבן געזינדיגט צו דיר אונ האבן דיך פערקויפט אונ מור גפונן ניט דס יעקב האט עס גשאפט נייארט זייא אליין האבן עס אזו געהייסן זאגן אונ זייא האבן עס גוטון פון שלום וועגן · אוך האבן אונזרו חכמים גזאגט עס אוז מותר צו לובן איין כלה פר איר חתן אונ זאגן אוף איר דס זוא איז שיין אונ האט חן חאטשו עס אוז נוט אזו כדי זיא זאל חן קריגן אונ איר מאנם אוגון: (ואף על פי כן) אונ פון דעסט וועגן זאל זיך דר מענש דאך נוט געוויינן צו משנה זיין זיינע רייד אפילו אונ לערו רייד כדי ער זאל נוט געוויינן זיין צונג צו ריידון ליגון · אזו וויא מור האבן גלערנט אונ יבמות רב האט גהאט אווייב ווס זו הט אום פיל צער אן געטאן וועגן ער האט געזאגט צו איר קאך מור בונוס הט זוא אום גקאכט ארבוס אונ ווען ער הט געזאגט קאך מור ארבוס האט זו אום גקאכט בונוס וויא חייא זיין זון אוז גרוס געווארן הט ער צו זיין מוטר פאר קערט געזאגט · ווען דער פאטר הט אום געהייסן זאגן צו זיין מוטר זיא זאל קאכן ארבוס הט ער געזאגט צו זיין מוטר דר פאטר הט געהייסן קאכן בונוס הט זו געקאכט ארבים אזו ווי זיין פאטר הט געוואלט הט רב געזאגט צו זיין זון דיין מוטר איז בעסר געווארן דען זוא קאכט וואס איך וויל · האט חייא געזאגט דאס איז ווייל איך פר קער צו איר דיינו רייד כדי די זאלסט דיין ווילן בקומן הט רב געזאגט זאלסט אזו נוט טון דען די געווינסט דיך דורך דעם צו ריידון ליגון · דרום זאל דר מענש געוויינן זיין צונג צו ריידן אמת אונ גאט וואס ער אוז איין אמתר גאט דער וועט אונז פורן אונ אמתן וועג:

פרק לב (יש דברים אחרים) עס זענן דא אנדרע רייד ווס זייא זענון אוך ליגן רייד דס דר מענש טוט זיך בארימון מוט אזעלכי מעלות ווס ווערן נוט גפונן אונ אום · אונ עס אוז דא אמענש וואס ער זאגט זיין חבר צו ער זאל אום טון אטובה אונ אוז נוט מקיים זיינע רייד · אונ

דרוף

דרוך איז גזאגט גווארן דר פסוק הוט דיין צונג פון צו ריידן פאלשקייט • (ווגרסינן) אונ מיר לערנן אויך אונ פרק חלק רבינא זאגט פריער הב איך גמיינט דם עם איז נוט דא קיין מענש אונ דר וועלט וואס זאל תמיד ריידן אמת האט מיר גזאגט רב טוביה ווען מען זאל אים געבן אלין וואס אין דער וועלט איז וואלט ער קיין ליגן נוט גזאגט אונ ער הט מיר דר ציילט אויך האב גראד גטראפן אונ בין גקומן אין איין אורט וואס האט גהייסן קושטא דס איז טייטש אמת ווייל די לייט פון דעם אורט פלעגן אלין אמת ריידן אונ קיין מענש פון זייא איז נוט גשטארבן פר זיין צייט הב איך דארטן איין ווייב גנומן אונ האב צווייא קינדר גהאט מיט איר איין מאל אונ מיין ווייב גזעסן אונ הט גוואשן איר קאפ איז גקומן איין שכינה אונ הט גרופן אויף דער טיר אונ הט גזאגט דיין ווייב איז דא האב איך מיר גטראכט ווייל זיא צוואגט זיך איז נוט שיין אריין צו לאזן צו איר פרעמדע לייט • דרום האב איך גזאגט זיא איז נוט דא איז זענן מיינו צוויי קינדר גשטארבן זענן דיא שטאט לייט גקומן אונ האבן גזאגט צו מיר דו האסט די קינדר ממית גוועזן ווייל דו האסט ליגן גזאגט הב איך גזאגט צו זייא חס ושלום איך האב גאר נוט בדיעה גהאט ליגן צו זאגן נאר ווייל מיין ווייב הט זיך גוואשן איר קאפ האב איך גמיינט עס איז קיין כבוד נוט צו לאזן אנדרע לייט צו איר דרום האב איך גזאגט זי איז נוט דא האבן זייא גזאגט צו מיר • מיר בעטן דיך גייא אוועק פון אונז כדי דוא זאלסט נוט אן רייצן דעם מלאך המות ער זאל שליטה האבן אונ אונזר שטאט איבר ליגן ריידן :

פרק לג (חומר עונש השבועות) עס איז הארב דער עונש פון דוא פאלשי שבועות צו די לייט וואס שווערן אונ אויך פר זייער גאנצן דור

איז דער עונש גרוס אונ אונזרי חכמים האבן גזאגט דאס איבר דער עבירה קומן פיל צרות אויף דער וועלט אזו ווי מיר האבן גלערנט אונ פרק בעשרה מאמרות דאס אחיה רעה קומט אויף דער וועלט איבור אום זונסט אונ פאלשי שבועות אונ איבר חילול השם אויך לערנן מיר אונ מדרש תנחומא ווער עס פעלשט אין שבועות דער לייקנט אונ גאט אונ האט אייביג קיין מחילה נוט אזו וויא אונ פסוק שטייט גאט ריינוגט נוט פון איין עונש דעם דאזגן וואס שווערט בייא זיין נאמן צו פאלש • אונ מען ווארט אום נוט זיין עונש נייארט ער ווערט באלד גשטראפט (ומצינו) אונ מיר גפונן דאס די לייט פון יבש גלעד זענן אלע אום גקומן פון יונג ביז אלט ווייבר אונ קליין גזינד ווייל זייא האבן עובר גוועזן אויף דער שבועה וואס די ישראל האבן גשווארן דס אלע לייט זאלן קומן מלחמה האלטן אקעגן שבט בנימין בייא פילגש בגבעה

אונ

אונ זייא האבן עובר גוועזן אויף דער שבועה אונ זענין ניט געקומן צו דער מלחמה דרום זענן זייא אלי אום גיקומן : אויך איז איין מעשה גוועזן אונ איין דארף דאס דוא לייט פלעגן שווערן אונ פלעגן האלטן זייער שבועה אונ זענן דאך אלי חרוב גיווארן דען איינר פלעגט זאגן צו זיין חבר דא שווער איך דם אויף וועל גיין אונ יענם אורט אריין אונ וועל דארטן עסן אונ טרונקן אין זייא פלעגן טון אזו ווייא זייא האבן גשווארן אונ זיינן דאך חרוב גווארן ווייל זייא האבן אומזוסט גשווארן דען זיי האבן די שבועה ניט נייטוג גדארפט אונ וויער עס דער וויטרט זיך פון צו שווערן פאלש דעם האט גאט ליב :

פרק לד (לפי שאין בני אדם בקיאים בחומר השבועה) ווייל מענשן זענן ניט בקי אין הארבן עונש פון דר שבועה אונ דורך זייער גרוס גלוסטקייט וואס זייא האבן צו געלד וועלן זייא קומן צו פר בלונדן זייערו אוגון אונ צו שווערן פאלש דרום האבן אונזרע חכמים מתקן גוועזן דאס דם בית דין זאלן מודיע זיין צו דעם וואס וויל שווערן דם הארבקייט פון דער שבועה אונ מען זאגט צו אום די זאלסט וויסן אלע עבירות וואס אונ דר תורה שטייאן שטייט בייא זייא (ונקה) דאס גאט רייניגט אום פון איין עונש ווען ער טוט תשובה אונ בייא פאלש שווערן שטייט (לא ינקה) דאס גאט רייניגט אום ניט אפילו ווען ער טוט תשובה נייארט ער מוז דאך גשטראפט ווערן דארוף אונ אלי עבירות וואס אונ דר תורה שטייאן ווערט מען פון אום אליין גצאלט אויף זייא אונ בייא אפאלשר שבועה ווערט מען גצאלט פון אום אונ אלע עבירות וואס אונ דער תורה שטייאן ווען ער האט איין זכות ווארט מען אום צווייא אודר דרייא דורות אונ בייא איין פאלשר שבועה ווערט מען גוצאלט פון אום תיכף אונ אז מען בשווערט אים זאגט מען צו אום די זאלסט וויסן דם ניט נאך דיין דיעה נאך בשווערן מיר דיך נייארט נאך אונזר דעה נאך · איבר דער מעשה פון רמאות וואס עס הט זיך גטראפן פר רבא מוט אשטעקן דען איינר איז חייב גווארן פר רבא ער זאל זיין חבר געלד אפ שווערן אז ער האט גזאלט גיין שווערן האט ער גגעבן דם געלד וואס ער איז זיין חבר שולדיג גוועזן אונ אהולון שטעקן אונ האט גזאגט צו זיין חבר האלט מיר דעם שטעקן בוז איך וועל אפ שווערן · אונ ער האט גשווארן דאס ער האט זיין חבר שון אפ גגעבן זיין געלד · וויא דער חבר האט גזעהן דאס ער הט גשווארן איז ער ברוגז גווארן . אונ האט אוועק גטאן דעם שטעקן צו דר ערד איז ער צו בראכן גווארן אונ דם געלד איז ארוס גפאלן פון אום הט מען גזעהן זיין ערמה וואס ער האט גהאט אין זיין שבועה · דרום האבן אונזרע חכמים גזאגט דם מען בשווערט איין מענשן נאך דער דיעה

פון דעם בית דין כדי ער זאל קיין ערמה ניט האבן אונ זיין שבועה :

פרק לה (דבר הנדרים קל בעיני בני אדם) די זאך פון נדרים איז גרינג אין די אויגן פון די מענשן אונ זיי זענען געווינטליך אינ זיא · אבר עס איז גיט דער מענש זאל זיך דער וויטערן דר פון אפילו לדבר מצוה אזו וויא אינ פסוק שטייט דו זאלסט ניט געבן דיין מול אין איין נדר צו מאכן זינדיגן היך דעם דיין פלייש אוך האבן מיר גלערינט אינ מסכת שבת דם פון וועגן נדרים שטארבט דעם מענשנס וייב אוך האבן מיר גלערינט אין מסכת נדרים איין מאבטרס זון פון רבי ינאי סבא איז גקימן פר רבי ינאי רבה ער זאל אים מתיר נדר זיין האט רבי ינאי גזאגט צו אים וועו די וואלסט גוויסט בשעת או די האסט איין נדר גטאן דם מען וועט עפינן אינ הימל דאס ביך פון דייגע מעשים צו זעהן אוב דוא בינט איז פרום דם די מענסט אנדר טון וואלסטו גטאן אנדר הט ער גזאגט ניין הט רבי ינאי אים מתיר נדר גוועו זאגט רבי אבא פון דעם פסוק איז דאס גדרינגן דען עס שטייט (ואחר נדרים לבקר) נאך דעם ווען דר מענש טוט אנדר פארשט מען נאך אינ הימל נאך זייני מעשים אוב ער איז אזו פרום דאס ער מעג איין נדר טון זאגט די גמרא האשי רבי ינאי הט מוט דעם פתח חרטה יענים מתיר נדר גוועון אבר מיר זאלן מיט אזא חרטה ניט מתיר נדר זיין :

פרק לו (כל ירא השם) איטליכר וואס האט מורא פר גאט ווען ער זעהט אינ זיין חבר דאס ער פירט זיך ניט וויא רעכט איז איז אמצוה דאס ער זאל אים שטראפן נאר קיינר זאל עס ניט הערין כדי ער זאל אים ניט מבייש זיין דען כל ישראל זענין ערב איינר פר דעם אנדערן · פון דר גמרא לערנן מיר אפ דאס דער וואס שטראפט זיין חבר איז ער זוכה אונ איז מזכה זיין חבר דם דער חבר הט חרטה אוף דער עבירה וואס ער הט גטאן · (אבל החנף) אבר דער וואס חנפית דם ער זעהט דאס זיין חבר גייט ניט אונ איין גטאן ווע׳ אינ ניט געניג וואס ער שטראפט אים ניט נייארט ער רעט אים נאך גלאטע רייד מיט זיין צינג אונ זאגט צו אים דוא פירסט דיך וויא רעכט איז אונ האסט קיין אים רעכט ניט גטאן · דער דאזיגער חונף מאכט פול מכשולות דען ער איז עובר אוף דער מצות עשה · (הוכח תוכיח את עמיתך) די זאלסט שטראפן דיין חבר · אונ אויך איז דער חונף גורם דם אנדרע לייט וויל זיי זעהן דאס מען לובט דעם דאזיגן מיט זיינע בייזע מעשים וועלין זיי זיך אוך קערין צו גיין אינ דעם בייזן וועג · אויך שטייט אינ דער גמרא רבי שמעון בן חלפתא זאגט פון דעם טאג אן וואס דער כח פון חניפה האט זיך גשטארקט

קיצור מנורת המאור פל״ו לז

געשטארקט האבן די דיינים אן גיהויבן צו פר קרומן דעם דין אונ די מעשים
זענין קאלע גיווארין דען וויל דאס פראסטע פאלק זעהן דאס די תלמידי
חכמים חנפנן אונ פר ווערין ניט אונ די מענשן וואס טואין בייז דרום לערנן
זייא זיך אף בייז צו טון · (ועל כן) אונ דרום דער וואס גייט אונ גוטין וועג
זאל ער שטראפן צו זיין חבר ווען ער זעהט דאס ער טוט ניט רעכט אונ
זאל אים ניט חנפענן · דען וועט ער זוכה זיין דורך דעם אונ וועט מזכה
הרבים זיין :

פרק לז כל המגלה לאדם איטליכר וואס זאגט אויס צו איין מענשן דיא רייד
וואס איין אנדערר האט גרעט אויף איהם אין פר בארגעניש דר הייסט איין
רכילות זאגר אונ דרויף איז גזאגט גיווארן דר פסוק דוא זאלסט ניט גיין רכילות
זאגן אין דיין פאלק אונ נאך מיין עס קאן זיין איין סבה דאס בלוט זאל דאריבר
פר גאסען ווערן דרום שטייט דר בייא דר פסוק די זאלסט ניט שטיין צו פאר
גיגן דיין חברס בלוט · עס איז גיוועזן איין מעשה בייא איין חכם דאס ער האט
גזאגט זיין סוד צו איין אנדרן חכם · הט ער גזאגט צו אים האסטו ניר
שטאנין מיינע רייד הט ער גזאגט צו אים איך האב שון פר געסן וואס
די האסט גזאגט צו מיר · דאס האט ער גמיינט זייא זיבר דאס איך האב
שוין דעם סוד אף גוטין פין מיין הארצן דאס ער וועט ניט ארויס גיין פין
מיין מויל ביז אייביג · (ובשם) אונ אזו וואל ווייא איין מענש איז אן גזאגט
דאס ער זאל ניט מגלה זיין דעם חברס סוד אזו אויך איז איין עצה טובה
פר אים דם ער זאל ניט מגלה זיין זיין סוד אפילו צו זיין ליב האבר דען
דיא חכמי המוסר האבין גזאגט אייביג זאלסטו זיין גהיט אונ דיין סוד אונ
זאלסט אים ניט מגלה זיין צו קיין מענשן אונ דער וועלט אפילו ווען ער
איז דיין ליב האבר דען אזו זאגין מענשן איין משל דעם סוד וום די גטרייעסטע
אים ניט צו דיין פיינד זאלסטו אים ניט גטרויען צו דיין ליב האבר דען צו
צייטין קען דר ליב האבר פר קערט ווערין צו דיר איין פיינט וועט ער מגלה
זיין דעם סוד · אונ נאך האבן די חכמי המוסר גזאגט אייביג האט זיך
ניט גטראפן ווען איך האב איינים אויס גזאגט מיין סוד אונ ער האט אים
אויס גזאגט דם אויך זאל אים שולדיג מאכין נייארט מיך אליין האב איך
שולדיג גמאכט דען איך האב גזאגט ווען איך אליין האב ניט גקענט איין
האלטן דעם סוד אונ מיר אונ האב אים אים גזאגט צו אנדרע ניא ווארום
זאל איך דען שולדיג מאכן צו אנדרע וואס האבין דעם סוד אים גזאגט
אונ ווען ער וועט חס ושלום גוויינין זיין צונג אונ רכילות וועט ער דורך

דעם

דעם קומן צו ריידן לשון הרע און דר וואס בגערט און לעבן זאל היטן זיין צונג פון צו ריידן בייזע רייד :

פרק לה (גדול כוחה של לשון הרע) וויא גרוס דר כח פון לשון הרע איז דאס איינס פון די זאכן וואס די ישראל האבן זוכה געווען צו דער לייזט ווערן פון מצרים איז געווען דם זיי האבן נוט גרעט קיין לשון הרע אזו וויא מיר לערנן און מדרש ויקרא רבה יהודה זאגט פון וועגן בר קפרא און דעם זכות פון פיר זאכן זענען אונזערע עלטרן אויס געלייזט געווארן פון מצרים· וויל זייא האבין נוט משנה געווען זייער נאמן (נישט איז וויא היינט דאס מען שעמט זיך מוט דעם יודישן נאמן) און וויל זיי האבין נוט משנה געווען זייער לשון (נישט איז וויא היינט דם מען שעמט זיך מוט דער יודישער שפראכע און מען רעט נאר דייטש) און וויל זיי האבן נוט גרעט קיין לשון הרע דען און אן הויב שוקון וואס גאט האט געשיקט משה צו די ישראל האט ער גזאגט צו אום זאג צו דעם פאלק דאס זייא זאלן לייאן פון די מצריים זילבערנע כלים און גילדינע כלים און דאס איז געווען צוועלף חדשים פר זייער אויס גיין און עס איז נוט געווען איינר פון זייא דאס ער הט מלשין געווען אויף זיין חבר פר א מצרי דאס ער וויל איזו מון · און וויל קיינר פון זיי איז נוט געווען אויס געבראכן און זנות דען דר פסוק איז זיי מייחס צו זייערע משפחות אויף זייערע פאטרס נעמון איז דאך גדרונגן דאס זיי זענון אלע געווען כשרים · לערנן מור אפ פון דאנון דאס איין גרוסר זכות איז צו דעם וואס ווערט ניצול פון לשון הרע צו ריידון · (לפיכך האיש החפץ חיים) דרום דר מענש וואס ויל לעבין זאל צו האלטן זיין מויל פון צו רעדון לשון הרע דען דרום האט גאט ארום גרינגעלט דעם צונג מיט צוויא מויערן דהיינו די ציין און די ליפון כדי דער מענש זאל נוט עפינן זיין מויל נאר צו רעדן נאר צו די זאכון וואס דאס לעבן פון זיין גוף און נשמה הענגט און זיי · (והזוכה לינצל מזה) און דער וואס איז זוכה צו ניצול ווערון פון לשון הרע דר ווערט ניצול פון די צרות וום און דר וועלט זענון איז וויא און פסוק שטייט דר וואס היט זיין מויל און זיין צונג פון לשון הרע צו רעדון דר היט זיין לייב פון צרות :

פרק לט (המקבל לשון הרע) דער וואס נעמט אן לשון הרע איז גורם דאס מען רעט עס דען וויל די לשון הרע רעדר זעהן דם מען נעמט אן זייערי רייד מוט אשיין פנים גווינן זייא זיך דרונון און דרום האבן אונזרי חכמים מזהיר געווען דאס מזאל ניט אן נעמין קיין לשון הרע · איז וויא די ישיבה פון רבי ישמעאל האט געלערנט ווארום איז דר גאנצר אויער

קיצור מנורת המאור פל"ט

הארט אונ דאס לעפול איז ווייך דאס איז כדי אז דער מענש וועט הערן אזאך וואס ניט רעכט איז זאל ער איין בייגן דאס לעפול אונ אויער אריין ער זאל די זאך נוט הערן: (וגרסינן) אונ מיר לערנן אין פסחים רב ששת זאגט דער וואס רעט לשון הרע אונ דער ווס נעמט אן לשון הרע אונ דר וואס זאגט פאלש עדות אויף זיין חבר דער איז ווערט מזאל אום ווארפן פר דוא הונד אונ דער וואס הערט לשון הרע ריידן אויף אתלמיד חכם איז נוט גנוג דאס ער זאל נישט גלייבן נאר ער איז מחויב צו פר ענפרן דעם תלמיד חכם אונ ווען ער טוט ניט אזו ווערט ער גשטראפט דרובר: (וכתוב בפירוש רש"י) אונ רש"י ברענגט איין מעשה מיט איין גובה מכס איין יהודי ער איז גוועזן ארשע אונ איז גשטארבן · אונ אין דעם אייגנם טאג איז אויך גשטארבן אין דר שטאט אגרויסר תלמיד חכם זענן גקומן אלי שטאט לייט אונ האבן גטראגן די מטה פון דעם תלמיד חכם אונ די מטה פון דעם רשע האבן די קרובים גטראגן נאך דר מטה פון דעם תלמיד חכם · זענן פיינט אויף זיי אן גפאלן האבן זייא גלאזט די מטות שטיין אונ זענן אנטלאפן גווארן דער נאך אז די פיינט זענן אוועק גגאנגן האבן זיך אלע גרויסע לייט פון דער שטאט אום גקערט צו בגראבן דעם תלמיד חכם איז זייא פר בייטן גווארן די מטה פון דעם תלמיד חכם אויף דער מטה פון דעם רשע אונ זיי האבן דעם רשע בגראבן מיט גרויס כבוד דען זייא האבן גמיינט דאס איז דר תלמיד חכם אונ דער תלמיד הט גשריגן צו זיי איר זענט אייך טועה דען דם איז נוט דער תלמיד חכם מיין רבי אונ עס האט אים נוט גהאלפן דם גשרייא אונ די קרובים פון דעם רשע האבן בגראבן דעם תלמיד חכם האט זיך דער תלמיד זייער מצער גוועזן אונ הט גזאגט ווס הט מיין רבי גזינדיגט וואס ער זאל אזו בחרפה בגראבן ווערן · אונ וואס הט דער רשע אזו פר אגוטס גטאן דם ער הט זוכה גוועזן מיט אזו אכבוד בגראבן צו ווערן איז זיין רבי אים צו חלום גקומן אונ האט גזאגט צו אים זיי דיך נוט מצער דרובר קום אונ איך וועל דיר ווייזן מיין כבוד אונ גן עדן אונ וועל דיר ווייזן דעם רשע וויא ער איז אונ גיהנם · נאר אמאל האב איך גהערט וויא מען האט איין תלמיד חכם מבזה גוועזן אונ האב נוט גווערט דרום בין איך גשטראפט גווארן מיט דר שטראף דאס מהאט מיך אזו שענדליך בגראבן · אונ דר רשע הט אמאל אן גבריט אסעודה צום האר פון זיין שטאט אונ דר האר איז נוט גקומן אזו הט ער די סעודה צו טיילט צו ארומע לייט דרום איז דאס זיין שכר גוועזן דאס ער איז אזו בכבוד בגראבן גווארן · הט דר תלמיד גזאגט צו זיין רבי ביז וויא לאנג וועט דר רשע אזו גמשפט

ווערן

ווערן אונ גיהנם מוט דעם דאזיגן גרוסן צער הט זיין רבי גזאגט צו
אום בוז שמעון בן שטח וועט שטארבן אונ וועט גיין אוף זיין ארט צו ליידן
דיא יסורים · הט דר תלמוד אום גפרעגט ווארום וועט שמעון בן שטח
ליידן אזעלכו יסורים הט זיין רבי אום געענפרט אובר דו מכשפות וואס
זענון אונ אשקלון אונ ער הארגית זיא נוט · צו מארגן הט דר תלמוד
דר ציילט דו רייד צו שמעון בן שטח · וואס האט שמעון בן שטח גטאן
ער הט איין גזאמעלט אכציג בחורים דזכו לייט אונ אין דעם טאג האט
גרעגונט הט ער אוטליכן געגעבן אגרוסן קרוג אונ זיין האנד אונ איטלובר
הט זיין אובר קלייד ארייון גלייגט אונ דעם קרוג אונ אוז גקומן צו דו
מכשפות אונ הט גזאגט צו זיא איך בין אוך איין מכשף אונ איך וויל
אייך ארייון ברענגן אכציג בחורים מוט טרוקנו קליידר האטשו הייגט
רעגינט הט ער אווינק גטאן צו דו בחורים האבן זיא ארום גנומן זייערי
קליידר פון דו קרוג אונ האבן זוך אן גטאן אונ זענן ארייון גגאנגן
צו דו מכשפות אונ אוטליבר הט אוף גהובן איין מכשפה פון דר ערד
כדי זיי זאלן שון מיין נוט קעני קיין כישוף ברוכון אונ האבן זיי גהאנגן ·
זעהן מור פון דאגן דם דר תלמיד חכם אוז גשטראפט גווארן ווייל
ער הט גהערט וויא מהאט אתלמיד חכם מבזה גוועסן אונ הט גשוויגן
דרום זאל אוטלובר ירא שמים זוך הוטון פון צו ריידן לשון הרע אונ
אוך פון צו הערן ריידון אוף איין אנדרן אונ מכל שכן ווען מען רעט
אוף אתלמיד חכם דארף ער ענפרון פון זיינט וועגן אונ פר ווערן ארץ
נאך דעם כבוד נאך פון דעם תלמיד חכם :

פרק מ (הרוצה לישב בשלוה) ווער עס וויל זוצן רואיג זאל זוך דער
ווייטרן פון מחלוקת · אונ עס אוז גרוס דו טובה פון דעם וואס
הערט וויא מען שענט אום אונ ענפרט נוט דרוף דען ער אוז זוך גורם
דאס מען וועט אום שוין נוט שענדן דאס אנדרע מאל דען ווען ער זאל
יענום ענפרן וואלט ער אום נאך איין מאל גשענט אונ דרוף הט איין חכם
גזאגט אייבוג הט מוך קיין מענש נוט גשענט מיין פון איין מאל דען אונ ערשטן
מאל האב איך גליטן זיין שענדן אונ האב אום גשוויגן כדי ער זאל מוך נאך
ווייטר נוט שענדן · אייך לערנן מור אונ מדרש ווער עס וויל האבן פול
ליבהאבר זאל ער זוך מוט קיינום נוט קריגון אונ זאל קיינום נוט שענדן
אונ ווען מען שענט אום זאל ער ליידון אונ זאל שווייגן אונ זאל מוחל
זיין צו דו מענשן וואס האבון אום גשענט אונ דו דאזיגע גוטע מדות
וועלן אום גורם זיין דאס ער וועט האבון פול ליבהאבר וואס זיי וועלן אום
ליבר

ליבר זיין פון ברודר׳ (ואמרינן) אוך זאגן מיר אין דר גמרא עס שטייט אין פסוק דאס משה איז גגאנגן צו דתן און אבירם׳ פון דאנון לערנן מיר אז דאס מען גהער זיך ניט צו שטארקן אין מחלוקת דען מיר זעהן דס משה רבינו האט מוחל גוועזן אויף זיין כבוד און איז אליין גגאנגן צו דתן ואבירם צו רייהן מיט זייא דאס זייא זאלין ווייטר קיין מחלוקת ניט פירן רב זאגט דער וואס שטארקט זיך אין מחלוקת איז עובר אויף איין לאו פון דער תורה דען עס שטייט אין דר תורה (ולא יהיה כקרח וכעדתו) אין קיין מענש זאל ניט זיין אזו וויא קרח אין אזו וויא זיין עדה וואס זיי האבן זיך גשטארקט אין מחלוקת דרום זאל איטליכר גאטס פארכטיגר מענש ניט שטארקן זיך אין מחלוקת מיט קיין שום מענשן אין דר וועלט אין מכל שכן מיט זיין רבי וואס די חכמים האבין דרויף גזאגט (ומורא רבך כמורא שמים) די זאלסט פר דיין רבי אזו גוט מורא האבין אזו וויא די האסט מורא פר גאט:

פרק מא (הרגיל בשחוק) דער וואס איז גוויינט אין גלעכטר אין גשפעט דער ברענגט זיך צו עבירות פון זנות אזו וויא מיר לערנן אין אבות רבי עקיבא זאגט גלעכטר אין פר שייאטקייט גוויינן דעם מענשן צו זנות און דס האבן די חכמים גזאגט אפילו אין די עטר וויא מען גהער לוסטיג צו זיין דהיינו בייא איין חופה פון דעסטוועגן גהער מען דאך ניט צו פיל פריילך זיין אין פר שייאטקייט צו טרייבן אזו וויא מיר לערנן און ברכות מר דער זון פון רבינא הט חתונה גמאכט זיין זון הט ער גזעהן דאס די רבנים זענון זייער פריילך הט ער גבראכט איין טייארן כוס פון פיין ווייס גלאז און הט אום צו בראכן פר זיי זענין זיי טרויערג גווארן׳ (אמרו ליה רבנן לרב המנונא זוטא) די רבנים האבין גזאגט צו רב המנונא זוטא אויף דר חתונה פון רבינא זון לאז אונז דר האר עפוס זינגן הט ער אן גהויבן זינגן און האט גזאגט וויא צו אונז דס מיר מוזין שטארבן וויא צו אונז דאס מיר מוזין שטארבן האבן די רבנים גזאגט צו אום און וואס זאלין מיר ענפרן נאך דיר׳ האט ער גזאגט איר זאלט זאגון וויא צו אונז דאס די תורה און מצות גייאון אוועק פון אונז ווען מיר וועלין שטארבן דען ווען דר מענש שטארבט קען ער שון מיין קיין תורה ניט לערנן און קיין מצות ניט טון׳ רבי יוחנן הט גזאגט עס איז אסור צו לאכון מיט דעם פולון מויל כל זמן מיר זענן און גלות דען עס שטייט און פסוק דעמאלט וועט דער פילט ווערן אונזער מויל מיט גלעכטר ווען מיר וועלין דר לייזט ווערן פון דעם גלות און די פעלקר וועלין זאגן גאט הט גרוסע ווינדר גיטאן מיט די ישראל׳ אבר כל זמן מיר זענען נאך און גלות טאר מען ניט מיט דעם פולון

פילן מויל לאבון אונ מקבל שבת שון ווען דר מענש שטייט אונ זיין הייליג
אורט דהיינו אונ איין שול אודר אונ איין בית המדרש גהער ער בוודאי צו
שטיין אונ זאל טראכטן דם די שכינה איז איבר אים אונ די גרעסטע זאך
פון אלע זאכן איז ווען דר מענש שטעלט זיך שמונה עשרה דאווינען מוז
ער שטיין בהכנעה · אויך זאגט די גמרא רבי ירמיה איז גזעסן פור רב הט
ער גזעהן דאס רב האט פיל גלאבט האט ער גזאגט צו אים עס שטייט
(וגילו ברעדה) אפילו ווען מען איז פרייליך זאל מען דאך מיט ציטרניש זיצן
פר גאט דען דר וואס לאבט צו פיל ווארפט אראפ פון זיך דעם עול פון
גאט דם ער הט קיין מורא ניט פר גאט צו לאבון איז פיל · אויך לערנן מיר
אין מסכת סוטה רב זאגט דם אוער וואס הערט תמיד גזאנג אונ גוויינט זיך
אין תענוגים זאל אום גריסן ווערן דען דר מענש דארף זיך אונ פרימקייט צו
געוויינן ניט אונ תענוגים:

פרק מב (באהבת השם יתברך לישראל) וויל הש״י הט ליב צו די ישראל
הט ער זיי גמערט תורה אונ מצות צו מזכה זיין זיי דר מיט אויף
ביידע וועלטן אויף דער וועלט אונ אויף יענר וועלט · אזו וויא מיר לערנן
אין מסכת מכות רבי שמלאי הט גדרשת (תרי״ג מצות) זעקס הונדרט אונ
דרייצעהן מצות זענן גזאגט גווארן צו משה אויף דעם בארג סיני דריי הונדרט
אונ פינף אונ זעכציג זענן אזעלכע מצות וואס זענן דעם מענשן פור באטן
פון צו טון אקעגן די טעג פון דעם יאר דם זיי זענן אויך דריי הונדרט אונ
פינף אונ זעכציג אונ איטליכר טאג זאגט צום מענשן טוא ניט אין מיר קיין
עבירה נייערט א מצוה אונ לאז מיך ניט אוועק גיין ליידיג אונ צוויי הונדרט
אונ אכט אונ פערציג זענן אזעלכע מצות וואס דר מענש איז גבאטן צו
טון זייא אקעגן די גלידר פון דעם מענשן דען אזו פיל גלידר זענען אונ
מענשן אונ איטליכעס גליד זאגט צום מענשן טוא מיט מיר א מצוה אונ לאז
מיך ניט ליידיג בלייבן אן מצות רב המנונא זאגט עס שטייט אין פסוק (תורה
צוה לנו משה) דאס ווארט תורה טרעפט אן זעקס הונדרט אונ עליף דען
אזו פיל מצות זענן גשאפט גווארן צו אונז דורך משה אונ צוויי מצות
האבן מיר גהערט פון גאט אליין (אנכי ה׳ אלהיך) אונ (לא יהיה לך אלהים
אחרים) סך הכל זענן זייא זעקס הונדרט אונ דרייצן מצות · (וכל מצוה)
אונ איטליכע מצוה איז ווארן געבן צו לייכטן צו דעם וואס טוט זי בעולם
הזה ובעולם הבא אזו וויא מיר לערנן אונ מסכת סוטה רבי מנחם בר יוסי
הט גדרשת וואס מיינט עס דר פסוק (כי נר מצוה ותורה אור) גלייכט ער די
מצוה צו איין ליכט וואס לייכט נאר ביי נאכט אונ די תורה גלייכט ער צו

דער

קיצור מנורת המאור פמ"ב

דער ליכט פון דעם טאג דאס איז צו ווייזן אונז אזו ואל זיא איין ליכט לייכט נאר לפי שעה אזו אויך די מצוה איז גאר מגין אויף דעם מענשן לפי שעה׳ אונ אזו וואל וויא די ליכט פון דעם טאג לייכט אייביג אזו אויך דיא תורה איז אויך מגין אויף דעם מענשן אייביג דאס איז איין משל צו איין מענשן וואס גייט אונ וועג אונ איין גאנץ פינסטרע נאכט אונ ער הט מורא ער זאל זיך נוט אן שלאגן אונ דערנר אודר ער זאל אונ אגריב נוט ארין פאלן אויך הט ער מורא פר חיות רעות אונ פר גזלנים וואס לופן ארום ביא נאכט אונ ער ווייסט נוט אוב ער גייט אונ רעכטן וועג האט זיך אום גטראפן איין לעכט אזו ווערט ער ניצול פון די דערנר אונ גריבר ווארום ער קען זעהן וויא צו גיין נייארט ער האט נאך מורא פר חיות רעות אונ ער ווייסט נוט אוב ער גייט אונ גוטן וועג׳ וויא דר מארגן שטערן איז אויף גגאנגן אונ עס איז טאג גווארן אזו ווערט ער ניצול פון חיות רעות אונ פון גזלנים נייארט ער ווייסט נאך נוט אוב ער גייט אונ גוטן וועג אונ אז ער קומט צו דעם אורט וויא די וועגן צו שיידן זיך אונ ער דר קענט זיין וועג אזו ווערט ער שון ניצול פון די אלע זאכן אזו איז אויך מיט דעם מענש דען די וועלט איז געגליכן צו אפינסטרע נאכט אונ עס קען פיל שלעכטס קומן צו די מענשן פון עבירות אונ די זאכן זענן געגליכן צו דערנר אונ גריבר אונ חיות רעות וואס זיא טואן שאדין דעם מענשן אזו זענן אויך די עבירות וואס דר מענש טוט דורך דעם אן רייצונג פון דעם יצר הרע וואס ער פר פירט דעם מענש פון דעם רעכטן וועג אונ דורום קומן די יסורים אויף דעם מענש ווען דר מענש בקומט אבר איין ליכט דס מיינט מען ווען דער מענש איז זוכה מצות צו טון וואס זיי זענען געגליכן צו איין ליכט אזו ווערט ער ניצול פון איין טייל שטראף ווארום די מצות זענן מגין אויף אום פון יסורים אונ ווען דר מארגן שטערן שיינט אויף אונ עס ווערט טאג דאס מיינט מען ווען דר מענש איז זוכה תורה צו לערנן אזו ווערט ער ניצול פון חיות רעות אונ גזלנים כלומר ער ווערט ניצול פון אלע שטראף אונ יסורים נאר ער האט נאך די זארג אויף זיך אוב ער גייט אונ רעכטן וועג דס מיינט מען ער הט נאך זארג צו האבן דאס דר יצר הרע זאל אום נוט פר פורן פון דעם רעכטן וועג אבר ווען ער קומט צו דעם אורט וויא די וועגן צו שיידן זיך אונ דר קענט זיין רעכטן וועג אזו ווערט ער ניצול פון אלימן דס מיינט מען ווען דר מענש שטארבט אונ דר וועג צו שייד זיך אונ ער איז גוועז פרום ביז זיין טוט אזו ווערט ער ניצול פון אלימן׳ (ואם יש צדיק שאינו זוכה לשתי שלחנות) אונ האטשי עס איז דא

אצדיק

אצדיק וואס ער איז נוט זוכה צו צוויא טושן דהיינו ער זאל האבן גוטס אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט דען מור גפינן דאס פול צדיקים האבן גליטן פול ערלייא צער אונ עניות אויף דר וועלט דאס איז כדי ער זאל אום פיינגן אויף דער וועלט וואס זי איז כלה ואבד כלומר דיר מענש ווערט פר לורן פון אור אונ קיין רעכט גוטס איז נוט דא אונ אור אונ זאל מען זיין שכר אויף יענר וועלט וואס זי איז איין אייביגע וועלט אונ הט אקיים (ולא עוד) אונ נוט אליין דאס אמענש בקומט איין שכר ווען ער טוט אמצוה נייארט אפילו ווען עס איז נגמר גווארן אונ זיין הארצון צו טון אמצוה אונ אונ עס הט זיך אים איין אונס גטראפן אונ ער הט זי נוט גטון רעכנט מען אים גליך וויא ער האט זי גוטון (וכשיעשה המצוה) אונ ווען ער טוט אמצוה זאל ער זיא טון מוט לובשאפט אינ מוט גרוס חשק נוט וויא אייניר ווארפט איין משא פון זיך אזו זאל ער אויך ארפ ווארפן פון זיך דעם עול פון דער מצוה אונ זאל זיא אפ טון אונ זאל פטור ווערן פון אור נייארט ער זאל די מצוה טון מוט שטארקייט אונ מיט לובשאפט אזו וויא מור לערנון אונ ברכות רבי יהושע בן לוי זאגט אייביג זאל אמענש לופון צו הערן איין דבר הלכה אפילו אום שבת וום דענסט מאל טאר מען נוט לופון זאל ער דאך לופן צו הערן דברי תורה אונ איין מצוה צו טון מעג ער אויך לופון אום שבת:

פרק מג (המצוה הראשונה) די ערשטי מצוה וום גאט הט גבאטן דם איז גווען מצות מילה · (דרש רבי יהודה בר זבינה) רבי יהודה בר זבינה הט גדרשות אונ דער צייט וואס משה רבינו איז שלאבריג גווען זיין קונד מלי צו זיין איז זענן גקומן צוויא משחיתים וום הייסן אף אונ חימה אונ האבן אום איין גשלונגן אונ האבן נוט אובר גלאזט פון אום נאר די פים איז האט צפורה באלד גנומן איין שארפן שטיין אונ האט אפ גשנוטן דיא ערלה פון אור זון אונ הט עס אן גרורט אונ די פום פון משה האבן זיא אום דענסט מאל ערשט אפ גלאזט אונ דר צייט הט משה גוואלט הרגנן דוא צוויא משחיתים אזו וויא אונ פסוק שטייט דם גאט הט גזאגט צו משה לאז אפ פון אף אונ פר לאז דעם חימה די זאלסט זיא נוט טון זעהן מור דם משה הט זייא גוואלט הארגנון אונ אטייל זאגן דם דעם משחית חמה האט משה גהרגות דען עס שטייט אונ פסוק דם גאט זאגט אויך הב קיין חמה נוט דען משה האט אום גהרגות: (תניא) מור האבן גלערנט רבי יהודה זאגט די מצוה פון מילה איז זייער גרוס דען עס איז נוט דא קיין צדיק גמור אונ דער וועלט אזו וויא אברהם אבינו איז גווען אונ פון דעסט

קיצור מנורת המאור פרק מג

זָועגְן אוז ער נִיט וָוארן גֿורופֿון גַאנְץ פַר גָאט בִּיז ער הָאט זִיךְ מַלֵי גְוֶוען אַזוֹ וויא אִין פָּסוּק שְׁטֵייט דָם גָאט הָאט גְזָאגְט צוּ אַבְרָהָם גֵייא פַר מִיר אוּנ זַיי גַאנְץ מִיט מִיר מִיט דֶעם וָואס דוּ וֶועסְט דִיךְ מַלֵי זַיין:

פרק מה (כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם מֵאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה) אַלֶע מִצְוֹת וָוס דֶער מֶענְשׁ טוּט מִיט לִיבְּשַׁאפְט אוּנ מִיט שִׂמְחָה אוּנ מִיט אַיין גוּט הַארְץ דִי וֶוערְן אָן גֶרוּפֿון (מִצְוָה מִן הַמּוּבְחָר) וֶוען דֶער מֶענְשׁ אִיז זוֹכֶה צוּ מַלֵי זַיין זַיין זוּן גְהֶער ער זִיךְ צוּ פְרֵייאָן אַיין גְרוֹסֶע פְֿרֵייד אוּנ זָאל לוֹבּן צוּ גָאט זַיין בַּשֶׁעפֶר וָואס ער הָט אִים מְזַכֶּה גְוֶוען אוּנ גְגְרֵייכְט צוּ גְעוִוינֶן אַיין זִין ער זָאל מְקַיֵּים זַיין אוּנ אִים דִי מִצְוָה פוּן מִילָה אוּנ וַוייל דִי יִשְׂרָאֵל הָאבְּן דִיא מִצְוָה פוּן מִילָה מְקַבֵּל גְוֶוען אוֹיף זִיךְ בְּשִׂמְחָה פְרֵייעֶן זַיי זִיךְ אוּנ אִיר אַייבִּיג אוּנ אַייבִּיג · אַזוֹ וִויא מִיר לֶערְנֶן אִין מַסֶּכֶת שַׁבָּת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַמְלִיאֵל זָאגְט אִיטְלִיכֶע מִצְוָה וָואס דִי יִשְׂרָאֵל הָאבְּן זִי מְקַבֵּל גְוֶוען אוֹיף זִיךְ מִיט שִׂמְחָה אַזוֹ וִויא מִצְוֹת מִילָה טוּאֵן דִי יִשְׂרָאֵל נָאךְ הַיינְט אוֹיךְ מִיט שִׂמְחָה · אוּנ אִיטְלֶעכִי מִצְוָה וָואס דִי יִשְׂרָאֵל הָאבְּן זִי אָן גְנוּמֶען מִיט קְרִיג אַזוֹ וִויא עֲרָיוֹת דִי מִצְוָה טוּאֶן זַיי נָאךְ הַיינְט אוֹיךְ מִיט קְרִיג דֶען עֶס וֶוערְט נִיט גֶשְׁרִיבְּן קֵיין כְּתוּבָּה דָאס קֵיין קְרִיג זָאל דֶער בַּייא נִיט זַיין · (כְּתִיב בְּמַנְהִיג) עֶס שְׁטֵייט גֶשְׁרִיבֶּן אִין סֵפֶר הַמַּנְהִיג דָאס עֶס אִיז דָא אַיין סָמֶךְ אוּנ מִדְרָשׁ מֶען זָאל מַאכְן אַיין סְעוּדָה אִין דֶעם טָאג וָואס מֶען אִיז מַלֵי דָאס קִינְד · אוֹיךְ קֶען מֶען זֶעהְן אוּנ דֶער גְמָרָא נִדָּה דָם מֶען פְלֶעגְט מַאכְן אַיין סְעוּדַת בְּרִית מִילָה דֶען רַב פַּפָּא הָט גְוָואלְט מַאכְן אוֹיף אַיין בְּרִית מִילָה אוּנ בֶּענְשְׁן דִי בְּרָכָה שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ אַזוֹ וִויא מֶען מַאכְט אוֹיף אַיין חֲתוּנָּה וַוייל מֶען אִיז פְרֵיילֶךְ נָאר דְרוּם הָט ער נִיט גְמַאכְט דִי בְּרָכָה וַוייל דָם קִינְד הָט צַעַר פוּן דֶער מִילָה אִיז דְרוּם דִי שִׂמְחָה נִיט גַאנְץ נוּא אִיז דֶער פוּן גֶעדְרוּנְגֶן דָאס מֶען פְלֶעגְט צוּ מַאכְן אַיין סְעוּדַת בְּרִית מִילָה · קוּם אוּנ זֶעהַ דָאס עֶס אִיז נִיט פַר הַאנְדְן קֵיין לִיבְּרְם צוּם מֶענְשְׁן וִויא זַיינֶע קִינְדֶר אוּנ פוּן דֶעסְטְוֶועגְן כְּדֵי צוּ טוּן דֶעם רְצוֹן פוּן גָאט זֶעהְט דֶר מֶענְשׁ דָאס מֶען פַר גִיסְט פוּן זַיין זוּן דָאס דָם מִילָה אוּנ אִיז עֶס מְקַבֵּל אוֹיף זִיךְ בְּשִׂמְחָה רַב הוּנָא זָאגְט נָאךְ מֵיין טוּט ער דָם ער גוּט אוּם פִיל גֶעלְד אוּנ מַאכְט דֶעם טָאג

אַיין

קיצור מנורת המאור פמ״ה מו

אײן יום שמחה אונ אײן סעודה · אויך לערנן מיר אונ מנחות דז רבנים האבן גלערנט דז ישראל זענון גליבט דאס גאט הט זײ גליבט מוט תפלין אויף זײערע קעפ אונ מוט תפלין אויף זײערע ארים אונ מוט ציצית אונ זײערע קלײדר אונ מוט מזוזות אונ זײערע טורן אונ דרויף הט דוד המלך גזאגט מוט זובן אלײ זאכון טוא איך דיך גאט לובן אונ טאג דהיינו פור ציצית אונ צװײא תפלין אונ אײן מזוזה אונ אין דער צײט װאס דוד איז גגאנגן אונ בית המרחץ אונ הט גזעהן דאס ער איז נאקוט הט ער גזאגט װײא צו מיר דאס איך בין אונ דער שעה נאקוט אן אײן מצוה · אונ װיא ער הט זיך דר מאנט אונ דער מצוה פון מילה װאס אונ זײן פלײש איז אזו איז זײן דעה װידר גשטילט גװארן אונ ער האט דרויף גמאכט אײן מזמור (למנצח בנגינות על השמינית) איז דר מײן ער הט דעם מזמור גזינגן אויף דער מצוה פון מילה װאס זוא איז גבאטן גװארן צו טואן זו אונ אכטן טאג :

פרק מו (משגברה מלכות עובדי כוכבים ומזלות על ישראל בעונותינו) װיא דאס מלכות עובדי כוכבים ומזלות הט זיך גשטארקט איבר דז ישראל אזו האבן זײ גוזר גװעזן אויף ישראל שװערע גזירות אונ בײזע · אונ װײל זײא האבן גטראכט צו פר לורן דז ישראל האבן זײא הרום גוזר גװעזן אויף זײא דאס זײ זאלן קײן תורה נוט לערנן אונ זאלן קײן מצות נוט טון װאס זײ זענון מגין אויף דז ישראל פון אלום בײזן · אויך האבן זײ גוזר גװעזן דם דז ישראל זאלן זײערע קינדר נוט מלי זײן כדי זײ זאלן בלײבן ערלים אונ זאלן װערן צו מישט צװישן דיא עובדי כוכבים ומזלות אבר הקב״ה פון װעגון זײן רחמנות אונ זײנע חסדים הט גזעהן װיא דיא ישראל זענון זיך מוסר נפש אונ אלע דורות איבר דז מצות אונ האט דרום גנײגט דם הארץ פון דז גדולי המלכות צו גוטון אויף דז ישראל אונ הט גמאכט דאס זײ האבן מבטל גװעזן דז גזירות אונ האבן מתיר גװעזן צו דיא ישראל צו מקײם זײן דז מצות בפרהסיא · אזו װיא מיר לערנען אונ מסכת ראש השנה אכט אונ צװאנציג טאג אונ אדר איז אײן גוטע בשורה אן גקומן צו ישראל דאס זײ דארפן זיך נוט אפ טון פון דער תורה דען אײן מאל הט דאס מלכות עובדי כוכבים ומזלות גוזר גװעזן אויף דז ישראל דם זײ זאלן קײן תורה נוט לערנן אונ זאלן זײערע קינדר נוט מלי זײן אונ זאלן מחלל זײן שבתות אונ ימים טובים איז גגאנגן יהודה בן שמוע אונ זײנע חבירים אונ האבן גפרעגט אײן עצה פון אײן שררת װאס אלע גרעסטע לײט פון דר מדינה זענען גװעזן גװײנטליך צו קימן צו איר האט זי גזאגט

צו זיי גייט אונ שרייאט ביי נאכט אונ די מארקן אונ אין די גאסן כדי די
הארן זאלון הערן אונ זאלן זוך דר בארמן איבר אייך זענן זיי גגאנגן אונ
האבין גשריגן ביי נאכט אונ האבן גזאגט טוט עס פון גאטס וועגן זענן מיר
דען נוט אייערע ברודר · זענן מיר דען נוט קינדר פון איין פאטר זענן מיר
דען נוט פון איין מוטר אונ ווארום זענן מיר פר ענדרט פון אלע פעלקר
אונ לשונות וואס איר זענט אוף אונז גוזר שווערע גזירות האבן זיי מבטל
גוועזן די גזירות אזו האבן די ישראל דעם טאג יום טוב גמאכט (וגרסינן)
אוך לערנן מיר אונ מסכת מעילה אמאל הט דאס מלכות עובדי כוכבים
ומזלות גוזר גוועזן אגזירה אוף די ישראל דס זיי זאלן נוט היטון שבת אונ
זאלון נוט מלי זיין זייערע קינדר . . .

אוז גגאנגן רבי ראובן בן אצטרובל אונ הט זוך אפ גשורון דיא
האר וואס איבר דעם שטערן אונ פון הינטען האט ער זוך ביי האר צו
גלאזט כדי ער זאל נוט דער קענט ווערון דאס ער אוז איהודי דען דיא
עובדי כוכבים ומזלות פלעגן אזו צו גיין אונ אוז גגאנגן אונ האט זוך מיר
שטעלט פר איין שררה אונ הט זוך גזעצט צווישן זיי אונ הט גזאגט ווער עס
הט איין פיינט צו וויל ער דאס דר פיינט זאל ארום זיין אודר ער זאל רייך
זיין הט דר מלכות גזאגט ער וויל בעסר ער זאל זיין ארום הט ער גזאגט
דרום אוז אוך בעסר דאס די ישראל זאלן אום שבת קיין מלאכה נוט טון
דען וועלון זיי זיין ארים הט דער מלכות גזאגט די האסט רעכט גרעט דיזא
גזירה זאל בטל ווערן אונ די ישראל זאלן שון מעגן שבת היטון האט ער
ווידר גזאגט צו אום אדוני המלך ווער עס הט פיינט צו וויל ער דס זיי זאלן
זיין שטארקע לייט אודר שלאפע לייט האט דער מלך גזאגט ער וויל דאס די
פיינט זאלון זיין שלאפע לייט האט רבי ראובן גזאגט די דאזיגע יהודים זענן
נוט שלאפר פון אייך נאר ווייל זייא זענון מקיים מצות מילה דען ווען עס
ווערט גבורון אזן צו איינום פון זייא אזו זאמלן זיי זוך איין אונ שניידען אום
אפ זיין פלייש צו אכט טאג אונ פר גוסון זיין בלוט ווערט דרום דעם קינדם
כח גשלאפט אונ ווען די וועסט אבר מבטל זיין פון זיי די מצוה פון מילה
אזו וועלון זיי זוך שטארקן אונ וועלון מורד זיין אונ דור האט דער מלך
גזאגט צו אום די האסט רעכט גרעט די גזירה זאל אוך בטל ווערון

קיצור מנורת המאור פמ״ו

דיא רבנים האבין גלערנט איין מאל הט דאס מלכות עובדי כוכבים ומזלות (תנו רבנים)
גוזר גוועזן איין גזירה אויף די ישראל דס זיי זאלן נוט מלי זיין זייערע קינדר
אונ אין דר צייט איז גבוירן גווארין רבינו הקדוש הט זיין פאטר רבי שמעון
בן גמליאל גזאגט הקב״ה הט אונז גשאפט מיר זאלין מלי זיין אונזערי קינדר
אונ די דאזיגע עובדי כוכבים ומזלות האבין גוזר גוועזן אויף אונז מיר
זאלין נוט מלי זיין וויא אזו זאלין מיר מבטל זיין די גזירה פון הקב״ה
אונ זאלין מקיים זיין די גזירה פון דעם מלך עובדי כוכבים ומזלות אזו באלד
איז רבי שמעון אויף גשטאנן אונ הט מלי גוועזן זיין זון רבינו הקדוש אונ וויא
דער האר פון דר שטאט איז דאס גוואר גווארין האט ער גשיקט אונ האט
גרופין רבי שמעון בן גמליאל אונ האט גזאגט צו אים ווארום האסטו עובר
גוועזן אויף דר גזירה פון דעם מלך אונ האסט מלי גוועזן דיין זון האט רבי
שמעון גזאגט אונזער גאט הט אזו גשאפט מיר זאלין אונזערע קינדר מלי
זיין האט דער שר גזאגט צו אים דו האסט ביי מיר פול כבוד ווייל דו ביסט
איין ראש איבר דיין אומה נאר עס איז אבר איין גזירה פון דעם מלך דרום
קען איך דיך נוט לאזין גיין הט רבי שמעון גזאגט צו אים וואס ווילסטו מיר
טין האט דר שר גזאגט איך וועל דיך שיקין צום מלך אונ וואס ער וועט
וועלין טון וועט ער טון הט רבי שמעון גזאגט צום שר טוא מוט מיר וואס
דיא ווילסט אזו האט דר שר באלד גשיקט רבינו הקדוש אונ זיין מוטר צום
מלך · זענין זיי גגאנגן אגאנצין טאג אונ וועג צו אקעגן נאכט זענין זייא
גקומין אונ דעם הארבריג הויז פון דעם פאטר פון אנטונינוס אונ אין דר
צייט איז אנטונינוס גבוירין גווארין איז די מוטר פון רבינו הקדוש אריין גגאנגן
צו דער מוטר פון אנטונינוס הט די מוטר פון אנטונינוס גפרעגט צו דער
מוטר פון רבינו הקדוש וויא הון זו גייט מוט איר קינד הט זו גזאגט צו איר
דר מלך הט גוזר גוועזן אויף אונז מיר זאלין אונזערע קינדר נוט מלי זיין
אונ איך האב מיין זון יוא מלי גוועזן דרום פירט מען אונז מוט אנאנדיר צום

מלך

מלך צו טייטן אונ ויא די מוטר פון אנטונינוס הט עס געהערט פון איר הט זיא גזאגט צו איר אוב דו ווילסט נעם מיין קינד מיט דיר צום מלך וואס ער איז נוט גמלית אונ דיין קינד גיב מיר בוז דו וועסט זיך אום קערן פון דעם מלך אונ גייא צום מלך אונ מאך אנטרינען דיין לייב אונ דיין קינדס לייב פון דעם מלך הט זי אזו גטאן אונ איז גקומן צום מלך אונ דר שר איז גגאנגן צום מלך אונ הט גזאגט צו אום אדוני המלך די אשה הט עובר געווען אויף דיין גזירה אונ האט גלאזט מלי זיין איר זון אונ היינט האב איך זיא דיר גבראכט מיט איר קינד אונ וואס דו ווילסט טון מיט איר קענסטו טון האט דר מלך גזאגט צו זיינע לייט זעהט אוב דס קינד איז גמלית איז ווארן גפינן דאס עס איז נוט געווען גמלית אונ דר צייט איז דער מלך ברוגז גווארן אויף דעם שר אונ האט גזאגט צו אים איך האב גוזר געווען אויף דעם וואס גמלית איז אונ דו האסט מיר גבראכט איין קינד וואס נוט גמלית איז אונ דער צייט זענון גוועסן גרוסע הארן פר דעם קייזר האבן זיי גזאגט צו אום אדוננו המלך מיר זאגן געווים עדות דס דס קינד פון דר אשה איז געווען גמלית נאר זייער גאט איז נאהינט צו זיי אונ ווען זיי רופן צו אים איז ענפרט ער זייא תיכף אזו וויא אז פסוק שטייט ווער איז אזו וויא גאט אונזער גאט דאס ער איז נאהינט צו אונז ווען מיר רופן צו אום אזו הט דר מלך תיכף גשאפט אונ מען הט גהרגת דעם שר אונ ער הט מבטל געווען די גזירה אונ הט דס קינד אונ די מוטר אהיים גשיקט לשלום · וויא זי איז ווידר גקומן צו דר מוטר פון אנטונינוס האט זי איר אפ גגעבן איר קינד אונ האט ביי איר אפ גענומן איר קינד רבינו הקדוש · הט די מוטר פון אנטונינוס גזאגט צו דר מוטר פון רבינו הקדוש וויל גאט האט דור איין נס גטאן דורך מיר אונ צו דיין זון דורך מיין זון דרום זאלן די קינדר זיין חבירים איינר מיט דעם אנדרן בוז אייביג אונ פון וועגן דעם שכר וואס אנטונינוס הט גוויזן פון דר מוטר פון רבינו הקדוש איז ער גווארן איין מלך איבר זיין אומה אונ האט גירשת דיא וועלט אונ יענע וועלט · (וגרסינן) אויך לערנען מיר אונ בבא בתרא רבי ישמעאל בן אלישע זאגט פון דעם טאג אן וואס דר בית המקדש איז חרוב גווארן אזו וואלט רעכט געווען דאס מיר זאלון גוזר זיין אויף אונז מיר זאלען ניט עסן קיין פלייש אונ זאל נוט טרינקן קיין וויין נאר מען קען נוט גוזר זיין איין גזירה אויף איין ציבור סיידן דאס רוב פון דעם ציבור קענן בשטיין דר ביי אבר דר ביי קענון דאס רוב ציבור נוט בשטיין דרום איז מען עס ניט גוזר אונ פון דעם טאג אן וואס דס מלכות עובדי כוכבים ומזלות הט זיך מתפשט געווען איבר ישראל אונ זענן גוזר אויף אונז שווערע גזירות אונ

זענן

זענן אונז מבטל פון תורה אונ מצות אונ לאזן אונז נוט אונזערע קינדר מל זיין אזו וואלט רעכט גוועזן דאס מור זאלן גוזר זיין אוף אונז מיר זאלן נוט נעמן קיין ווייבר דען וועלן מור קיין קינדר נוט האבן אונ די קינדר פון אברהם וועלן ממילא ווערן פר לענט פון דער וועלט נוט דורך די עובדי כוכבים ומזלות אונ די עובדי כוכבים ומזלות וועלן שון נוט קענון מבטל זיין אונז פון תורה אונ מצות נאר מען קען עס נוט גוזר זיין וייל דס רוב ציבור וועלן נוט קענון דער בייא בשטיין אונ וועלן במזיד עובר זיין אוף דר גזירה דרום איז בעסר מען זאל נוט גוזר זיין אוף זיי די גזירה כדי זיי זאלון זיין שוגגים דס זיי זאלון מיינן זיי טואון קיין עבירה נוט דער מיט וואס זייא נעמן ווייבר · (והמצות שהיו מוסרין עצמן עליה) אונ די מצות וואס די ישראל האבן זיך מוסר נפש גוועזן איבר זיי בשעת גזירות צו מקיים זיין זיי הט הקב״ה מבטל גוועזן די גזירות אונ הט זיי גהאלפן זיי זאלון קענון מקיים זיין די מצות אזו וויא מיר וועלן ווייטר אונ חלק קדושת תפילין שרייבן אבר די מצות מילה אפילו נוט בשעת גזירה זענון זיי אויך מוסר נפש זייערע קינדר אוף קידוש השם אונ לאזן זייא מלי זיין דען צו צייטן שטארבן זייא איבר דעם אזו וויא מיר לערנען אונ מסכת שבת רבי נתן זאגט איין מאל בין איך גגאנגן אונ די שטעט וואס זענען אויף דעם ים איז גקומן פר מור איין אשה וואס זי האט איר ערשטן זון מלי גוועזן אונ ער איז גשטארבן דריבר אונ דעם אנדרן זון האט זיא אויך מלי גוועזן אונ ער איז גשטארבן דריבר אונ דעם דריטן זון האט זי גבראכט פר מיר האב איך גזעהן דאס ער איז רויט אונ זיין בלוט איז נאך נוט ארין גגאנגן אין די אברים אריין אזו האב איך גזאגט צו איר ווארט ביז זיין בלוט וועט אום אריין גיין אונ די אברים הט זי גווארט אונ הט אום דר נאך מלי גוועזן איז ער גבליבן לעבן אונ מען הט אום גרופן נתן הבבלי אוף מיין נאמן · אונ נאך איין מאל בין איך גגאנגן אונ דער מדינה קפוטקיא איז גקומן פר מור איין אשה וואס זי הט איר ערשטן זון מלי גוועזן אונ ער איז דריבר גשטארבן אונ איר אנדרן זון האט זי מלי גוועזן אונ ער איז אויך דריבר גשטארבן דעם דריטן זון הט זי גבראכט פר מור האב איך גזעהן דאס ער איז גרין אונ עס איז נאך אונ אום נוט דא קיין בלוט אונ אזו איין קינד איז איין סכנה מלי צו זיין וייל עס האט נאך קיין בלוט נוט אונ זייער שלאף אונ דיא מצות מילה ווערט אויך נוט רעכט גטאן דען די מצוה איז עס זאל פון דעם קינד אפ גיין דם ברית אזו האב איך גזאגט צו איר ווארט ביז דאס בלוט וועט קומן אונ דעם קינד האט זיא גווארט אונ האט אום דער נאך מלי

גוועזן

גוועזן איז דאס קינד לעבען געבליבען אונ מען האט אים גערופען נתן הבבלי אויף מיין נאמען דיא אלע מימרות קומען (ללמדנו) צו לערנען אונז וויא זייער דיא מצוה איז געוועזן געליבט צו ישראל דאס זייא האבען זיך מוסר נפש געוועזן אונ אויך זייערע קינדער וואס זייא זענען ליבער צו די מענשען פון זיך אליין האבען זיי דאך זיי אויך מוסר נפש געוועזן צו אום קומען כדי זיי זאלען מקיים זיין די מצוה פון זייער בשעפער :

פרק מז (בארבעה מקומות) אויף פיר ערטער האט די תורה אן געזאגט אויף דער מצוה פון פריה ורביה אינ פרשת בראשית אונ מיר האבען געלערנט אינ מסכת יבמות בית הלל זאגען אמענש זאל נוט בטל זיין פון פריה ורביה סיידען ער האט איין זון אונ איין טאכטער : אויך זאגען מיר אונ דער גמרא ווען ער האט געהאט קינדער אונ זייא זענען געשטארבען זאגט רב הונא ער האט מקיים געוועזן די מצוה פון פריה ורביה אונ רבי יוחנן זאגט ער הט נוט מקיים געוועזן די מצוה אונ דוא הלכה בלייבט אזו וויא רבי יוחנן דרום זאל דער מענש זעהען מוט גאר זיין יכולת מגדל צו זיין זיינע קינדער כדי ער זאל מקיימו זיין דיא מצוה פריה ורביה אינ נאך מיין ווען ער האט אזון זאל ער זעהען מוט זיין גאנץ יכולת צו אויף צוזהון אום כדי ער זאל אפ טון פון זיך גאטס צארן אזו וויא מיר לערנען אונ בבא בתרא · (על כן) דרום דארף דער מענש טון מיט זיין יכולת צו מגדל זיין זיין זון צו גוטען אונ צו דר ווייטערן אים פון בייזע טרעפונג וואס קענען קומען איבער עבירות אונ זאל אים פורען אונ רעכט פארטיגען וועג אונ זאל אים תורה לערנען אונ זאל אים געבען אווייב אונ זאל אים איין מלאכה לערנען ער זאל זיך קענען מפרנס זיין פון איר אזו וויא מיר לערנען אין קידושין די רבנים האבען געלערנט אפאטער איז מחויב זיין זון צו מלי זיין אונ צו אויס לייזען אים ווען ער איז אבכור אונ צו לערנען אים תורה אונ צו געבען אים אווייב אונ צו לערנען אים אמלאכה ער זאל זיך קענען מפרנס זיין פון איר אונ אטייל זאגען ער איז מחייב אים צו לערנען שווימען דען טאמער וועט ער פארען אינ אשיף אונ די שיף וועט אונטער גיין דען וועט ער זיך קענען מציל זיין ווען ער וועט קענען שווימען רבי יהודה זאגט ווער עס לערנט נוט זיין זון אמלאכה איז גלייך וויא ער לערנט אים צו בגזלען לייט דען ווייל ער קען קיין מלאכה נוט וועט ער מוזען לייט בגזלין כדי זיין פרנסה צו בקומען · (וגרסינן) אויך לערנען מיר אינ מסכת סוטה רבי אליעזר זאגט ווער עס לערנט מיט זיין טאכטער תורה איז גלייך וויא ער לערנט זיא פר שאיט צו זיין אונ עזות קייט צו ברוכען זאגט רבי אבהו דער טעם פון רבי אליעזר איז ווייל עס שטייט אונ פסוק דאס דוא תורה זאגט אויך חכמה אוף טוא רואון מוט

כלוגהייט

קלוגהייט בלומר בייא ווען איך רוה אזו ווערט דער מענש קלוג דרום ווען דער מענש וועט מיט זיין טאכטער תורה לערנן וועט זיא ביין טאן אונ דורך איר קלוגקייט וועט זיא וויסן צו פר בארגן אידע בייזע מעשים דרום זאל מען מיט אטאכטער קיין תורה ניט לערנן (והאומנות הטוב) אונ דו בעסטי מלאכה וואס אמענש זאל לערנן זיין זון אוז דו תורה דס זוא שפייזט דעם מענשן אוף דר וועלט אונ מאכט אום איין בשטאנד אוף יענר וועלט אזו וויא מיר לערנן אונ קדושין רבי נהוראי זאגט איך לאז אוועק אלע מלאכות אונ לערן נוט מיט מיינו קונדר נאר תורה דאס זייא זאלן עסן דעם שכר פון זייער ארבט אוף דר וועלט אונ דאס קרן זאל זייא בלייבן שטיין לעולם הבא דען אלע מלאכות ווס אונ דער וועלט איז בשטייאן נוט צום מענשן נאר אין זיין יונגדייט אונ ווען זיין כח איז אוף אום אבר ווען ער פאלט אין איין קרענק אודר ער ווערט גשלאגן מיט יסורים אודר ער ווערט אלט אזו קען ער שון נוט ארבטן אונ שטארבט אונ הינגר אבר דוא תורה אוז נוט אזו נייארט זוא דר הייבט דעם מענשן אונ הוט איהם פון אלעם בייזן אין זיין יונגקייט אונ גיט אום אנוטן סוף אונ איין האפנונג אין זיין אלטקייט אונ נוט דאס אליין נייארט גאט ברוך הוא הט לוב דוא צדיקים אוף זייער עלטר מיין וויא אינ זייער יונגקייט אונ אוך אזו געפינן מיר בייא די צדיקים ווס האבן דו תורה גהאלטן איי זוא אוז גגעבן גוואָרן אונ גאט הט זייא גבענשט אונ זייער יונגקייט זאגט דער פסוק אוף זייא אונ דייא וואס האפן צו גאט דוא ווערן פר בייטן כח אונ אין זייער עלטר זאגט דער פסוק זייא ווערן נאך שפראצן מוט גרעכטיקייט אונ אוך אזו גפונסטו בייא אברהם אבינו דאס ער האט גוהוט דוא גאנצו תורה איי זוא אוז גגעבן גוואָרן אזו וויא אונ פסוק שטייט וויל אברהם הט צו גהערט אונ מיין קול אונ האט גהאלטן מיין תורה אונ גאט האט אום גבענשט אונ זיין יונגקייט אונ אין זיין אלטקייט אונ זיין יונגקייט האט גאט גזאגט צו אום איך וועל דיך מאכן צו אגרוס פאלק אונ וועל דיך בענשן אונ אין זיין עלטר זאגט דער פסוק אונ אברהם אוז גוואָרן אלט אונ אוז גקומן אונ דו אלטע טעג אונ גאט האט אום גבענשט מוט אלו גוטו ברכות אונ אוך אלו צדיקים ווס האבן דו תורה גהאלטן אונ זייער יונקייט אזו אוף זייא גזאגט אונ דו ווס האפן צו גאט ווערן פר בייטן כח אונ ווערן זיין שטארק אונ אין זייער עלטור אוז אוף זיי גזאגט זיי ווערן נאך שפראצן מוט גרייזקייט אונ ווערן זיין צווייגנדיג מוט קונדר :

פרק מח (לְעוֹלָם יִשְׁתַּדֵּל אָדָם) איבּוּג זאל זוך אמענש משתדל זיין אונ זָל זעהן צו גוויינן זיין זון פון זיין יונגקייט צו לערנן אום תורה נאך דעם כח פון דעם יונג אונ נאך זיינו יארן דהיינו ווען דאס קונד הייבט אן צו קענן רעדן זאל ער עם גוויינון אונ פסוקים צו זאגן דהיינו (תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ משֶׁה) אונ (שְׁמַע יִשְׂרָאֵל) אונ נאך אזעלכי פסוקים כדי ער זאל אפּ שיידן אחלק צו גאט פון דו רייד פון דעם קונד אונ דאס דו ערשטי רייד פון דעם קונד זאל זיין אונ גאטס דינסט אונ דער פאטר דארף דאס קונד איבּר בעטן מיט גוטו רייד אז דם קונד זאל זעהן דאס מען הט אום לוב אונ מען גלוסט צו אום ווייל ער גייט מוט חשק צו לערנן אונ ווען דם קונד ווערט גרוס אונ איז ממאס אונ דו ערשטע קליינע מתנות זאל ער אום געבּון אנדרי מתנות גרעסרי נאך דעם גלוסטן נאך פון דעם קונד אונ ווען דם קונד ווערט נאך גרעסר אונ איז אונ דו גרעסרי מתנות אוך ממאס זאל ער זאגון צו אום לערון תורה כדי דוא זאלסט חשוב ווערון אונ וועסט זוצון אובון אן אונ מוועט דוך רופון רבי אונ מוועט דור כבוד אן טון אונ ווען דם קונד ווערט דר מוט אוך נוט אובר גבעטון זאל ער זאגון צו אום לערן תורה כדי דו זאלסט זוכה זיין צו קומון אונ גן עדן אונ ווען ער וועט דם קונד גוויינן אונ דור תורה וועט דם קונד צום סוף מוט זיין שכל גרייכן דו אמתה כוונה פון דערי תורה אונ אור תענוג אונ אור לובשאפט אונ וועט זוא לערנן לשמה : (וְעַד שֶׁיְּהֵא הַקָּטָן בֶּן ו׳ אוֹ בֶּן ז׳ שָׁנִים) אונ בוז דם קונד וועט זיין אלט זעקס אודר זובּן יאר זאל ער אום נוט נייטון אונ דעם יאך פון לערנן נייארט ווייניג זאל ער לערנן מוט אום מוט איין גבעטנער הייט אזו ווי מור לערנן אונ בבא בתרא : (אָמַר לֵיהּ רַב) רב האט גזאגט צו רב שמואל בר שילת ער אוז גווען אמלמד תינוקות האט ער גזאגט צו אום ווייניגר פון זעקס יאר זאלסטו נוט אן נעמן אקונד צו לערנן דער מוט אונ פון זעקס יאר אן אונ ווייטר זאלסטו עם אן נעמן אונ זאלסט אום שטאפן דם לערנן מוט גוואלד אזו ווי א מען שטאפט איין אוקס דם עסון מוט גוואלד ווען מען וויל ער זאל פעט ווערון נאך האט גזאגט רב צו רב שמואל בר שילת ווען דו שלאגסט אקונד זאלסטו עם נוט שלאגן נאר מוט דעם רומן ווס מען בונד דער מוט צו איין שוך ווען עס וועט וועלן לערנן וועט עס לערנן דורך דעם שלאגן אונ ווען עס וועט נוט וועלן לערנן זאלסטו עם מער נוט שלאגן אונ זאלסט עם אוך נוט ארוס שטוסון נייארט עם זאל זוצון מוט דוא חבירים ווס לערנן דען וועט עם לסוף נעמן זוך צום הארצן אונ וועט אוך וועלן לירנן ווייל עס וועט זעהן דאס אלע זיינע חברים לערנן (וּגְרְסִינָן) אוך לערנון מור אונ כתובות רבי יצחק זאגט

אין

קיצור מנורת המאור פמ״ח

אין דר שטאט אושא האבן די חכמים מתקן גוועזן דם אמענש זאל זיך במוהן
מיט זיין זון אונ זאל אים גוטע רייד ריידן דאס ער זאל לערנן ביז ער ווערט
אלט צוועלף יאר אבר דער נאך זאל ער מיט גוואלד לערנן מיט אים אונ זאל
אים שלאגן אונ זאל אים ניט געבן קיין עסן אונ זאל אים אלו צרות
אן טון ביז ער זאל לערנן פרעגט דיא גמרא עס קען דאך אזו ניט זיין
דען רב האט גזאגט צו רב שמואל בר שילת ווייניגר פון זעקס יאר אלט
זאלסטו ניט אן נעמן אקינד צו לערנן דער מיט אונ פון זעקס יאר אן
אונ ווייטר זאלסטו עס אן נעמן אונ זאלסט עס שטאפן דם לערנן מיט
גוואלד אזו וויא משטאפט איין אוקס דם עסן מיט גוואלד ווען מען וויל
ער זאל פעט ווערן זעהן מיר דאך דאס פון זעקס יאר אן אונ ווייטר
זאל מען דם קינד נייטן צום לערנן אונ וויא זאגט רבי יצחק דם פון צוועלף
יאר אן זאל מען ערשט דם קינד נייטן צום לערנן · ענטפרט די גמרא רב האט
גמיינט צו פסוק לערנן זאל מען עס פון זעקס יאר אן אונ ווייטר נייטן
צום לערנן אונ רבי יצחק מיינט משניות צו לערנן זאל מען עס ערשט צו
צוועלף יאר אן הויבן נייטן צו לערנן · דען אביי האט גזאגט מיין זייג אם
וואס האט מיך אויף גצויגן האט מיר גזאגט צו זעקס יאר זאל דם קינד אן הויבן
פסוק צו לערנן אונ צו צעהן יאר זאל עס אן הויבן משניות צו לערנן אונ צו
צוועלף יאר זאל עס אן הויבן צו פאסטן איין מעת לעת דהיינו יום כפור
אונ תשעה באב דערנאך מאל פאסט מען איין מעת לעת אונ דנו אוז נאר
גזאגט בייא אמיידל ווייל זוא לערנט קיין תורה נוט אוז אירי נאטור
שטארק דרום דארף זוא אונ אן הוב צוועלופטן יאר צו פאסטן איין מעת
לעת אבר אזכר לערנט תורה אונ דוא תורה מאכט דעם מענשן שלאף דרום
דארף ער נוט צו פאסטן ביז ער ווערט אלט דרייצעהן יאר : (ואמרינן)
אויך זאגן מיר אונ דער גמרא רב זאגט ווער עס ברענגט אריין זיין זון צו
לערנן תורה ווייניגר פון זעקס יאר אלט לופט ער לסוף נאך דעם קונד
צו טון אלע רפואות צו גזונד מאכן אים אונ קען עס נוט דער גרייכן
ער זאל גזונד ווערן דען דם קונד ווערט שלאף דרובר אונ ווערט מסוכן
ווארום דוא תורה מאכט אום שלאף דעם כח אונ אטייל זאגן זיינע
חבירים לופין נאך דעם קונד צו קומון צו זיין חכמה אונ קענגן נוט
גרייכן אום דען ער ווערט מיין למדן פון זייא אונ דוא ביידע דיעות זענגן
אמת דען ווען דם קונד אוז אשלאף קונד אזו זאל מען עס נוט געבן פר
זעקס יאר לערנן ווארום עס אוז איין סכנה פר דעם קונד ווען עס אוז אבר
אשטארק קונד זאל מען עס יוא געבן פר זעקס יאר לערנן ווערט עס ווערן

אגרוטור

אגרוסר למדן (וחייב אדם ללמדו) אונ דער פאטער איז מחויב צו לאזן לערנן
זיין קונד וויא וייט ער קען דר לאנגון אונ דם קונד קען דער לאנגן אזו וויא
מיר לערנן אין קדושין ביז וויא לאנג איז אפאטער מחויב ציא לאזען
לערנן זיין זיהן זאגט רב יהודה פון וועגן שמואל אזו וויא זבולון בן
דן דם זיין עלטער פאטער האט מיט איהם גלערינט מקרא אונ משנה
אונ הלכות אונ הגדות דאס אלץ איז אפאטער מחויב צו לערנן זיין זון (גם
מצינו) אוך גופונן מיר בייא הזקיהו מלך יהודה האטשו ער איז גוועזן אמלך
אונ אגרוסר חשוב צווישן די ישראל פון דעסט וועגון פון וועגן דעם לובשאפט
פון דער תורה וואס זיינע קונדר זאלן לערנן האבן דוא חכמים גזאגט אוף
אים דאס ער האט וויא אליין גטראגן אוף זיינע אקסלון אונ בית המדרש
אריין אזו וויא מור לערנן אונ ברכות רב מתנה זאגט וואס מיינט עם דער
פסוק ווער איז אזו וויא דער חכם וואס ווייסט אפשרה צו מאכן אונ איין זאך
דאס מיינט מען ווער איז אין חכם אזו וויא הקב״ה דאס ער האט גוויסט צו
מאכן איין פשרה צווישון צווייא צדיקים דהיינו צווישן חזקיה המלך אונ
צווישן ישעיה הנביא דען חזקיה המלך האט גזאגט ישעיה הנביא דארף קומן
צו מור דען מיר גופונן דאס אליהו הנביא איז גגאנגן צו אחאב וויל ער
איז גוועזן איין מלך אונ ישעיה הנביא האט גזאגט חזקיה דארף קומון צו מור
דען מיר גפונן דאס יהורם בן אחאב האטשי ער איז גוועזן אמלך איז ער
דאך גגאנגן צו אלישע הנביא אונ וויל זייא האבן זוך איינר מוט דעם אנדרן
ניט גזעהן האט דרום ישעיה הנביא נוט גשטראפט חזקיה וויל ער האט קיין
ווייב ניט גנומן האט גאט גמאכט אפשרה צווישן זיי אונ האט גבראכט יסורים
אוף חזקיה דם ער איז קראנק גווארן אזו האט גאט גזאגט צו ישעיה הנביא
גייא צו חזקיה אונ זייא אום מבקר חולה דען ער איז קראנק אזו וויא אין פסוק
שטייט אונ די דאזיגע טעג איז חזקיה קראנק גווארן צו שטארבן פון דער
קרענק אונ ער איז גקומן צו אום ישעיה בן אמוץ הנביא אונ האט גזאגט צו
אים לאז צוואה צו דיין הוז גזונד דען דוא וועסט שטארבן אונ וועסט ניט
לעבן דם האט ער גמיינט דוא וועסט שטארבן אוף דר וועלט אונ וועסט נוט
לעבן אוף יענר וועלט האט אום חזקיה גפרעגט פר וואס האט ישעיה אום
גזאגט וויל דו האסט קיין ווייב נוט גנומן אונ האסט קיין קונדר נוט גבראכט
אוף דער וועלט האט חזקיה אים גזאגט די שטערן זעהר האבן מיר גזאגט
דאס נוט קיין גיטע קונדר וועלן ארוס גיין פון מור דרום האב איך קיין ווייב
ניט גנומן האט ישעיה גזאגט צו אום מוט דוא פרבארגנע זאכן פון גאט וום
האסטו צו טון די האסט גהערט צו טון וום דוא ביסט גשאפט גווארן אונ

גאט

גאט לאז טון מוט דיינע קונדר וואס ער וויל האט חזקיה גזאגט צו ישעיה גיב
מיר דיין טאכטר אפשר וועט דיין זכות אונ מיין זכות גורם זיין דאס גוטע
קינדר וועלן ארוס קומען פון אונז האט ישעיה גזאגט עס איז שון דאך נגזר
גווארן די גזירה הי זאלסט שטארבן האט חזקיה גזאגט צו איהם די בן
אמוץ פר ענד דיין נביאות אונ גייא ארוס פון מיר דען איך האב אזו בקבלה
פון מיין עלטר פאטר דוד המלך דם אפילו ווען אשארפע שווערד ליגט אוף דם
מענשנס האלז זאל ער זיך דאך ניט פר מיידן פון צו בעטן גאט דען גאט קען
אים מציל זיין דר פון אזו וויא אין פסוק שטייט ווען מען וויל מיך הרגנן טוא אוך
דאך צו גאט האפן דען דוד המלך האט גזעהן דעם מלאך המות אונ זיין שווערד
איז גוועזן אום נצויגן פון דר שייד אין זיין האנד אונ ער האט גוואלט ממית זיין
צו דוד בשעת אז דער דבר איז גוועזן אונ דוד האט גבעטן אונ איז
ניצול גווארן פון אים האט חזקיה אוך גאט גבעטן אונ איז וואוין גהיילט
פון דער קרענק אונ ישעיה האט אים געגעבן זיין טאכטר האט זיא
אים גהאט צוויא זין מנשה אונ רבשקה איין מאל האט חזקיה
גטראגן זיי אויף זיין אקסל צו ברענגן זיי אונ בית המקדש תורה צו לערנן
האט איינר פון זיי גזאגט צים אנדרן אונזער פאטרס קאפ איז ראוי צו
מאכן דרום איין טאפ צו בראטן אונ אום פיש אונ דער אנדערר האט
גזאגט אונזער פאטרס קאפ איז גוט צו מקריב זיין אוף אים קרבנות צו
דר דמות כוכבים ומזלות הט חזקיה זיי אראפ גווארפן פון זיין אקסל צו דר
ערד איז רבשקה גשטארבן דר פון אונ מנשה איז לעבן גבליבן הט חזקיה
גלייגט אוף זיך דם פסוק אונ די כלים פון דעם שלעכטן מענשן כלומר די
קינדר די זענן בייז (וגם צריך אדם) אונ אויך מוז איין מענש גוויינן זיין
זין אונ זיין יונגקייט אונ מצות כדי ער זאל זיין גוויינט אונ זיי אז ער וועט
גרוס ווערן אזו וויא מיר לערנען אונ מסכת סוכה איין קליין קינד וואס
דאריף נוט נייטיג צו דער מוטר איז עס מחייב אונ מצות סוכה אונ ווען ער
ווייסט צו שאקלן מוט איין לולב דארף אים דר פאטר צו קופן איין לולב
אונ ווען ער ווייסט איין טלית צו אן טון דארף דר פאטר צו קופן אים איין
טלית כדי צו געוויינן אום יונגרהייט אונ מצות · אויך לערנן מיר אונ מסכת
יומא רב נחמן זאגט איין קינד וואס איז אלט ניין אודר צעהן יאר איז מוז
מען עם גוויינן עטליכע שעות צו פאסטן ווען איין תענית איז · אונ אוך אזו
מוז מען אום געוויינן אונ אלע מצות · אונ אזו אויך שטייט אונ פסוק גוויין
דעם יונג נאך זיין כח נאך אונ גוטן וועג כדי אז ער וועט אלט ווערן זאל
ער זיך אויך נוט אפ טון דר פון · דאס מיינט מען ווען דאס קינד וועט
אין

אין זיין יונגקייט האבן אונ זוך דאס לערנן אונ דם גוויינונג אונ מצות אונ דם גוויינונג אונ גוטע מדות אז איין כל שכן דם אונ זיין אלטקייט וועט ער די גוטע מדה נוט אפ טון פון זיך דען דר הרגל אונ די גוטע מדות וועט ווערן צו אום איין טבע׳ אונ נאך מיין אויך דר עלטר דאס דם היינקייט פון דעם נטאור אונ דאס נאך יאגון נאך תאוות ווערט גקולט בייא דעם מענשן א״נ עם קומן אזעלכע יארן וואס דר מענש זאגט אויך זיי דם ער בגערט זיי נוט אז איין כל שכן דאס ער וועט זוך דערנסמאל האלטן אונ די גוטע מדות׳ אדר אזו מיינט דר פסוק ווען די וועסט לאזון צום יונג ער זל זיך געוויינן אונ זיין ביזון וועג צו זוצן בטל אונ צו נאך יאגן נאך דעם ווילן פון זיין יצר הרע אונ די וועסט אום נוט פר ווערן צו אום קערן אום צו גוטן ווייל די וועסט דויר טראכטן ער אז נאך יונג זאגט דר פסוק אפילו ווען ער וועט אלט ווערון וועט ער זיך נוט אפ טון פון דעם ביזן גוויינונג כלומר ער וועט זוך נוט קענון אפ גוויינן דר פון ווייל די בייזע גוויינונג ווערן צו אום איין טבע אזו וועט ער זיך שון נוט קענן אפ שיידן דר פון אונ ווען די וועסט אבר גוויינן דעם יונג אונ מצות אונ זיין יונגקייט אזו ווען ער וועט אלט ווערן וועט ער נאך מערון מצות צו טון:

פרק מט (בכל דבר) אונ אלע זאכון זאל אמענש ליב האבון זיין זון אונ צו שטראפן אום ער זאל גיין אונ גוטן וועג דען ווען ער פר מייד שטראף פון זיין זון הט ער פיינט זיין זון ווארום ער אז אום גורם דם ער גייט ארום לתרבות רעה אזו וויא מיר געפונון אונ (ואלה שמות רבה) עס שטייט אונ פסוק דר וואס פר מייד זיין רוט פון זיין זון דר הט פיינט זיין זון אונ דר וואס הט ליב זיין זון פארשט ער אום מוט שטראף פרענט דר מדרש דער מנהג עולם אז ווען איין מענש זאגט צו זיין חבר יענר מענש האט גשלאגן דיין זון אזו נידערט ער מוט יענם אונ קריג בוז אונ לעבן אריין אונ ווארום זאגט דר פסוק דר וואס פר מייד זיין רוט פון זיין זון דר הט פיינט זיין זון׳ בייארט דר פסוק קומט צו לערנן דוך דער וואס פר מייד זיין רוט פון צו שטראפן זיין זון ווען ער טוט בייז דר האט פיינט זיין זון דורך דעם וואס זיין פאטר שטראפט אום נוט גייט ער לסוף ארויס לתרבות רעה דען אזו געפינן מיר ביי ישמעאל דם אברהם הט גרוס ליבשאפט גהאט צו אום אונ הט אום נוט גשטראפט אויף זיינע בייזע מעשים׳ אזו ער לסוף ארום גגאנגן לתרבות רעה אונ אברהם הט אום פיינט גקריגן דרייבר אונ הט אום ליידונ אום גוצוגון פון זיין הויז דען אז ישמעאל אוז אלט גווען פופצעהן יאר האט ער אן גהויבען צו ברענגן איין דמות עובדי כוכבים

ומזלות פון דר גאט אין דאס הויז פון אברהם אונ הט זיך גשפילט דער מיט דם מיינט מען ער האט עס גדונט אזו הט שרה גזאגט צו אברהם פר טרייב די דאזיגע דינסט הגר מיט איר זוהן וואָרום טאמר וועט זיך מיין זוהן יצחק אפ לערנן זייגע בייזע מעשים · (כיוצא בו) אויך געפינען מיר איין גלייכניש ביי יצחק דם ער הט ליב גהאט עשו אונ הט אים ניט גשטראפט ווען ער הט גטאן בייז אזו ער לסוף ארוס גגאנגן לתרבות רעה אזו וויא מיר האבין גלערנט פונף עבירות האט עשו עובר גוועזן אונ דעם טאג וואס ער הט די בכורה פר קופט ער איז גלעגן ביי איין נערה מאורסה · אונ הט נהרגת אנפש-אונ הט גלייקנט אונ תחיית המתים אונ הט גלייקנט אינ גאט אונ הט מבזה גוועזן די בכורה אונ נאך מער בייז הט ער גטאן דאס ער האט געגליסט דעם טוט פון זיין פאטער אונ האט גוואלט הארגנן זיין ברודר יעקב אזו וויא אונ פסוק שטייט דם עשו הט גזאגט זיי זאלן גנענן די טרויער טעג פון מיין פאטער וועל איך הארגנן מיין ברודר יעקב אונ ער הט גורם גוועזן צו יעקב דם ער האט גמוזט אנטלופן פון זייגע עלטרן אונ עשו איז אויך גגאנגן צו ישמעאל צו אפ לערנן זיך פון אים נאך מער בייז אונ דם ער זאל נאך מערן זיינע זינד אויף אזו וויא אונ פסוק שטייט אונ עשו איז גגאנגן צו ישמעאל (כיוצא בו) נאך אזו אגלייכניש געפינען מיר ביי דוד דאס ער האט ניט גוואלט שלאגן זיין זון אבשלום ווען ער האט עפוס בייז גטון אזו ער לסוף ארוס גגאנגן לתרבות רעה אונ הט גוואלט הארגנן זיין פאטער אונ איז גלעגן בייא די ווייבר פון זיין פאטער אונ האט גורם גוועזן דם זיין פאטער איז גגאנגן בארוויס אונ הט גוויינט · אונ ער הט גמאכט פאלן פון די ישראל אונ דר מלחמה פיל טויזענד מענשן אונ הט גורם גוועזן צו זיין פאטער פיל שווערי זאכן וואס קיין סוף איז ניט צו זייא אזו וויא עס שטייט אונ פסוק דאס דוד האט גמאכט איין מזמור אונ זיין אנטלופן פון פר זיין זון אבשלום אונ עס שטייט דריגן דם דוד הט גזאגט די גאט וויא פיל מיינע בלידיגר זענען · פיל לייט זענן אויף גשטאנן אויף מיר אונ מיר לערנן אונ דער גמרא ברכות רבי שמעון בן יוחאי זאגט עס איז ערגר איין בייז אויף ציהונג אונ דעם מענשנס הויז מיין פון דר מלחמה פון גוג ומגוג דען ביי אבשלום שטייט דאס דוד הט גזאגט (ה׳ מה רבו צרי) די גאט וויא פיל מיינע בלידיגר זענן אונ ביי דר מלחמה פון גוג ומגוג שטייט (למה רגשו גוים) וואָרום זאלט איר שטארמן איר פעלקער עובדי כוכבים ומזלות צו מלחמה האלטן אויף די ישראל עס וועט אייך גאר ניט העלפן איר וועט ניט קענען איום רידמן אקעגן ישראל אונ עס שטייט נוט זער ביי

וויא פול מייגע בלייִדיגר זענן אזו וויא עס שטייט ביי אבשלום זעהן מיר דם די זאך פון אבשלום איז שווערר פון דר מלחמה פון גוג ומגוג דר פון זעהן מיר וויא זייער איין מענש גהער צו שטראפן זיין זון כדי ער זאל נוט ארוס גיין לתרבות רעה · (ושבח גדול הוא לאדם) אונ עס איז איין גרוסר לויב צום מענשן ווען עס גייט פון אום ניט ארוס איין זון אודר איין תלמיד וואס ניט גוט איז אזו וויא מיר לערנן אונ ברכות או די רבנים זאלען אוועק גיין פון רב חסדא פלעגן זיי זאגן דעם פסוק (אלופינו מסובלים וגו׳) קריגן דריגן רב אונ שמואל איינר זאגט (אלופינו) מיינט מען זיי זענן האַרן אין דר תורה אונ (מסובלים) מיינט מען זיי זענען בלאדן מיט מצות · אונ איינר זאגט (אלופינו) מיינט מען זיי זענען האַרן אונ תורה אונ אין מצות · אונ (מסובלים) מיינט מען זייא זענען בלאדן מיט יסורים אונ לערנען דאך תורה אונ טון מצות שטייט ווייטר אונ פסוק (אין פרץ) עס זאל קיין בראך ניט זיין צווישן אונז דם אונזער חברותה זאל נוט זיין אזו וויא די חברותה פון שאול דאס דואג האדומי איז ארוס גגאנגן פון זיי (ואין יוצאת) אונ עס זאל פון אונזער חברותה קיין בייז אוסגאנג נוט זיין אזו וויא עס איז גוועזן אין דר חברותה פון דוד דם אחיתופל איז ארוס גגאנגן פון זיי (ואין צווחה) אונ עס זאל פון אונזער חברותה נוט געהערט ווערן איין בייז גשרייא דם קיין בייזר מענש זאל נוט ארוס גיין פון אונז אזו וויא עס איז ארוס גגאנגן פון דר חברותה פון אלישע דם גחזי איז ארוס גגאנגן פון זיי (ברחובותינו) עס זאל נוט ווערן געהערט פון אונז אונ אונזערע גאסן קיין בייז גשרייא · דאס צו אונז זאל נוט זיין אזן אודר אתלמיד וואס זאל טון בייזע מעשים (ואל ישנה אדם את בנו) אונ אמענש זאל נוט פר ענדערן זיין זון צו געבן אים עפיס מיין פון די אנדרע ברודר פון וועגן זייא זאלן זיך נוט מתקנא זיין אונ אים · אזו וויא מיר לערנן אונ מסכת שבת רבא בר מחסיא זאגט פון וועגן רב חמא בר גוריא פון וועגן רב אייביג זאל אמענש נוט פר ענדרן זיין זון צווישן די אנדערע זון צו געבן אים עפיס מיין פון זיי דען פון וועגן דער וואג פון צוויי סלעים זייד וואס יעקב הט גמערט געבן צו יוסף מיין פון זיינע אנדרע זון אזו האבון זיך זיינע ברודר מתקנא גוועזן אונ אים אונ די זאך האט גורם גוועזן דאס אונזערע עלטרן האבן גדרט קיין מצרים (וצריך אדם ליזהר) אונ אמענש דארף זיך צו היטן דאס ער זאל נוט אום ציהן אמיאוס ווארט פון זיין מול פר זיין זון אונ מכל שכן דם ער זאל נוט טון אמיאוסי זאך פר זיין זון כדי זיין זון זאל זיך נוט אפ לערנן פון אים אויך אזו צו טון כייערט ער זאל זעהן צו דר ווייטן זיין זון פון איין מיאוסי זאך

און אויך פון אזו איין זאך וואס נאר גלייך איז צו דר מיאוסר זאך · אפילו ווען צו צייטן דירט דר פטור אן און דר מיאוסר זאך זאל ער דאך זייער היטן זיך פון צו אן רירן דרינן פר זיין זון ניארט ער זאל גנעהנן זיין זון צו דר מדה פון די חסידים און זאל אים דר ווייטרן פון פינט שאפט מיט לייטן און פון קנאה און פון קריג און ווען איין מענש שענט אים אודר ער שלאגט אים זאל ער פר הולן די זאך פר זיין זון כדי דר זון זאל זיך ניט אריין ברענגן און איין סכנה פון וועגן דר קנאה פון זיין פאטרס כבוד · מען האט גזאגט עס איז גוועזן איין מעשה מיט איין חסיד דס ער הט זיך מתווכח גוועזן און גמשפט מיט זיין חבר און טוער פר דוא דיינים און זיין זון איז אויך גוועזן ביי אים אזו הט זיין בעל דין אים גשענט און גלעסטרט און הט גזאגט צו אים די האסט אזו און גטאן און ער הט גזאגט אויף דעם חסיד זייער מיאוסי און שענדליכע רייד · הט דער זון פון דעם חסיד דס געהערט און עס האט גערימט זיין צארן דריבר און ער האט זיך גוואלט קריגן מיט דעם מאן זיין פאטרס בעל דין ווייל ער הט זיין פאטר אזו גשענט · וויא זיין פאטר הט דער פילט דרינן דאס זיין זון וויל זיך קריגן מיט זיין בעל דין פון זיינט וועגן הט ער גזאגט צו זיין זון מיין זון ווארום גרימט עס דיך איז אנדרש אמת די זאך און איך האב גטון די ביזע מעשים וואס דר בעל דין הט גזאגט אויף מיר ווארום זאלסטו דיך קריגן מיט אים איך האב גטון ניט וויא רעכט איז דרום בין איך דאך ווערט צו הערן דאס שענדונג און די קללות אויף מיינע ביזע מעשים וואס איך האב גטון און אוב איך האב אנדרש ניט גטון דיא ביזע מעשים וואס ער זאגט אויף מיר ווארום זאלסטו זארג האבן אויף די דברים בטלים וואס ער זאגט לאז אים גיין און לאז ער זאגן וואס ער וויל דען השם יתברך וואס ער ווייסט די פר בארגינע זאכן ער ווייסט דס ער זאגט פאלשע רייד און ליגן (וסוף דבר) דער סוף פון דר זאך איז דס אמענש דארף זיך זעהן צו פירן מיט זיין זון מיט יסורים און מיט אלערלייא שטראף כדי דס קינד זאל גיין און גוטן וועג גייערט ווען דר נאטור פון דעם קינד איז גוט דאס ער דארף אים ניט מדריך זיין צו גיין און גוטן וועג דען דאס קינד גייט פון זיך זעלבסט און גוטן וועג דעם דארף ער ניט צו שטראפן :

פרק נ (המלמד את בנו תורה) דר וואס לערנט מיט זיין זון תורה איז זיין שכר גרוס אזו וויא מיר לערנן און קדושין רבי יהושע בן לוי זאגט ווער עס לערנט מיט זיין איינקל תורה איז גלייך וויא ער האט די תורה מקבל גוועזן אויף דעם בארג סיני דען עס שטייט און פסוק דוא זאלסט

ואלסט דו תורה צו וויסן טון צו דיינע קינדר אונ צו דיינע קינדם קינדר
אונ עס שטייט דער נאך גדענק דעם טאג וואס דו ביסט געשטאנן פר גאט
דיין גאט אויף דעם בארג חורב דאס איז דר בארג סיני ווייזט אונז דער
פסוק וויל ער לערנט מיט זיינע קינדר אונ קינדם קינדר תורה איז גליך
וויא ער' האט דו תורה מקבל גוועזן אויף דעם בארג סיני רבי חייא בר אבא
הט אן גטראפן רבי יהושע בן לוי דאס ער האט נאך זיין נאכט הויב אויף
זיין קאפ גהאט אונ האט זיין קינד גפירט אונ שול אריין צו לערנן דען פר-
צייטן פלעגן דו מלמדים לערנן מיט דו קינדר אינ שול הט רבי חייא בר
אבא גפרעגט צו רבי יהושע בן לוי ווארום האסטו דוך איז גאיילט צו פירן
דיין קינד אונ שול אריין אונ האסט פריער ניט אן גטון דיין רעקט היטל אויף
דיין קאפ הט רבי יהושע בן לוי גזאגט צו רבי חייא בר אבא איז דען דאס
איין קליינע זאך וואס עס שטייט דר ביי געשריבן ווען דו וועסט מאכן וויסן
דו תורה צו דיינע קינדר אונ צו דיינע קינדם קינדר אזו איז גליך וויא דו
האסט דו תורה מקבל גוועזן אויף דעם בארג סיני נוא וויא זאל איך מיך ניט
איילן אז איין מצוה צו טון פון דער צייט אן אונ ווייטר הט רבי חייא בר
אבא ניט אן געביסן דאס געבראטן פלייש וואס ער פלעגט אן צו בייסן ביז ער
הט פריער איבר גלערנט מיט זיין קינד דאס לערנן וואס ער האט נעכטן
גלערנט אונ הט נאך איין פסוק צו גלערנט מיט אים אונ רבה בר רב הונא
הט ניט אן געביסן דאס געבראטן פלייש. וואס זיי פלעגן אן צו בייסן ביז ער
הט פריער זיינע קינדר אונ שול אריין געבראכט · (וגם הנשים) אונ אויך דו
ווייבר האטשו זיי זענן ניט מחויב צו לאזן לערנן זייערע קינדר האבן זיי
דאך איין גוטן שכר פר דם וואס זיי במיאן זיך אונ פירן זייערע קינדר אונ
בית המדרש צו לערנען אזו וויא מיר לערנן אונ ברכות דו רבנים האבן
גלערנט עס איז גרעסר דם פר זיכרונג וואס גאט הט פר זיכרט צו דו ווייבר
פון ישראל מיין וויא צו דו מאנון דען עס שטייט אונ פסוק דאס דער נביא
זאגט אויר גריאטו ווייבר הערט צו מיין קול אויר פר זיכרטע טעכטר פר
נעמט מיין זאג זעהן מור דם דער פסוק רופט זיי אן גריאטי אונ פר זיכרטע ·
רב הט גזאגט צו רב אשי דורך וואס זענן דו ווייבר זוכה לעולם הבא זיי
לערנן דאך קיין תורה ניט הט ער אים געענטפרט דורך דעם וואס זייא ברענגן
זייערע קינדר אונ שול אריין צו לערנן אונ מאכן זייערע מאנון לערנען
אין בית המדרש אונ לאזן זייערע מאנון אוועק ציהן צו לערנן אונ איין
אנדרר שטאט אונ זענן מרוצה צו זוצן אליין ביז זייא וועלן קומן דורך
דעם זענן זיי זוכה לעולם הבא · (וגרסינן) אויך לערנן מיר אונ מסכת סוטה:

רבינא

רבינא זאגט דר זכות פון דר תורה קען מגן זיין אויף די ווייבר דאס קיין שטראף זאל ניט קומן אויף זיי איבר איין חטא׳ אונ ווען די ווערט מיך פרעגן זייא זענין דאך ניט גשאפט גווארן תורה צו לערנן האבין זיי דאך איין זכות פר דעם שכר וואס זיי מאכין זייערע קינדר לערנן אונ גובין רשות צו זייערי מאנן אוועק צו ציהן אונ פרעמדע שטעט צו לערנן אונ ווארטן בוז זיי קומן דרום צו טיילן זייא זיך מוט דעם שכר תורה פון זייערע מאנן אונ זייערע קינדר (והמגדל בנו לתלמוד תורה) אונ דער וואס איז מגדל זיין זון צו תלמוד תורה דר פרייט אום דר זון אויף דער וועלט אזו וויא אונ פסוק שטייט איין קליגר זון דר פרייט דעם פאטר אוך שטייט אונ פסוק מיין זון ווען דיין הארץ איז קליג אזו פרייט זיך מיין הארץ אוך׳ אונ אויך מאכט דאס קינד דם זיין פאטר יארשת עולם הבא אזו וויא מור לערנן אונ ערבי פסחים רבי יוחנן זאגט דרייא זענין דא וואס ירשנן עולם הבא דער וואס וואנט אונ ארץ ישראל אונ דר וואס ציהט אוף זיין קינד צו תלמוד תורה אונ דער וואס מאכט הבדלה אונ מוצאי שבת איבר איין בעכר וויין וואס ער לאזט איבר פון דעם קידוש וויין אויף הבדלה דריבר צו מאכון׳ (וגדול השכ׳) אונ עס איז גרוס דער שכר ווען ער מאכט זיין זון תורה לערנן דאס די תורה ווערט ניט אויף גהערט פון זיינע קינדר אזו וויא מור לערנן אונ בבא מציעא רבי פרנך זאגט פון ווענן רבי יוחנן איטליבר ווער עס איז אתלמיד חכם אונ זיין זון איז אויך איין תלמיד חכם אונ זיין זינס זון איז אויך אתלמיד חכם אזו ווערט די תורה נימו אויף גהערט פון זיינע קינדר ביז איביג דען אזו שטייט אונ פסוק אונ דאס איז מיין כריתות ברית וואס איך האב מוט די ישראל דהיינו מיין רוח הקודש וואס אויף דור ישראל איז אונ מיינע רייד פון דר תורה וואס איך האב גטאן אונ דיין מויל צו לערנן ווען זיי וועלן ניט ווערן אפ גובן פון דיין כול אונ פון דיינע קינדערס מול אונ פון דיינע קינדרס קינדרס מול אזו זאגט גאט דם פון היינט אונ ביז איביג ווערט די תורה ניט ווערן אפ גטאן פון דיינע קינדר רב יהודה זאגט פון ווענן רב גאט זאגט אוך בון ערב אונ דער זאך דאס די תורה ווערט איביג ניט ווערן אפ גטאן פון דיינע קינדר׳ רבי ירמיה זאגט ווען דרייא דורות נאך אנאנדר זענין תלמידי חכמים אזו קערט זיך די תורה אום צו איר הארבריג אונ גייט איביג פון זייא ניט אוועק׳ רב יוסף האט גפאסט הונדרט אונ צוואנציג טעג׳ די ערשטע פערציג טעג האט מען אים גמאכט ליינן אונ חלום די תורה ווערט ניט ווערן אפ גטאן פון דיין מויל די אנדרי פערציג טעג האט מען אים גמאכט ליינן אונ חלום די תורה ווערט ניט ווערן אפ גטאן פון דיינע קינדרס מול די דריטע פערציג טעג האט מען אים

גמכט ליינן אונ חלום דו תורה וועט נוט ווערן אפ גטאן פון דייני קינדם קינדרום מול
אזו האט רב יוסף גזאגט פון היינט אונ ווייטר דארף איך שון מיין נוט צו פאסטן
דאס דו תורה זאל בלייבן בייא מיינע קונדר דען ווען דוא תורה וועט זיך זייא
דורות בלייבן בייא מור אונ בייא מיינע קונדר אונ בייא מיינע קונדם קונדר
אזו וועט זו זוך שון אום קערון צו אור הארברוג כלומר צוא דוא ווס וועגן
גוואנט צו לערנן זוא אונ וועט שון נוט ווערן אפ גוטון פון מיינו קונדר (ולא
עוד) אונ נוט דם אליין נייארט דער זון וואס לערנט תורה אוז מציל צו זיין
פאטר פון דער שטראף פון דעם גיהנם אזו וויא דער מדרש אוז מפורש דעם
פסוק שטראף דיין זון וועט ער דוך לאזון רואון אונ וועט געבון זענפטוקייט
צו דיין לייב דם מיינט מען מאך לערנן דיין זון תורה וועט ער דוך מאכן רואון
פון דער שטראף פון דעם גיהנם אונ וועט געבן זענפטוקייט צו דיין לייב
כלומר ער וועט מאכן דם מען וועט דוך אריין ברענגן אונ גן עדן אוך האבן
מיר אובון גשרובן אמעשה וויא רבי עקיבא האט אן גטראפן אטוטון מענש
דם ער הט גטראגן האלץ אוף זיין אקסול צו פר ברענט ווערן דרונן אונ גיהנם
(אמרו גדולה הצלת הבנים לאבות) אונזרע חכמים האבן גזאגט עם אוז גרעסר
דיא הצלה וואס דוא קונדר זענן מציל זייער פאטר מיין וויא דו הצלה וואס
דיא פאטר זענן מציל צו זייערו קונדר דען דוא פאטר קענון נוט מציל זיין
זייערו קונדר נאר פון דו יסורים ווס אוף דר וועלט אוז אליין אונ קענן זייא
מזכה זיין מוט עשירות אונ קענן זייא מזכה זיין מוט כח אונ קענן זיי מזכה
זיין דאס לעבון פון דער וועלט אבר ליום הדין קענן זיי נוט מציל זיין זייערי
קונדר פון דער שטראף פון דעם גיהנם אזו וויא אונ פסוק שטייט דאס גאט
זאגט אונ עס קען קיינר נוט מציל זיין פון מיין האנט אברהם קען נוט מציל
זיין זיין זון ישמעאל פון דעם גיהנם אונ יצחק קען נוט מציל זיין זיין זון עשו
אבר דוא קונדר קענון זוא מציל זיין זייערי פאטר פון דער שטראף פון דעם
גיהנם בייא גרוסו קונדר אונ ביי קליינו קונדר דהיינו גרוסו קונדר זענן מציל
זייערו פאטר פון דעם גיהנם דורך זייערו גוטו מעשים · אונ קליינו קונדר
זענן מציל זייערו פאטר דורך דעם וואס זייא שטארבן קליינר הייד דען האבן
זייערו פאטר פול צער דרובר אונ דורך דעם צער ווערון זייערו זונד פר געבן
אונ זייא קומון נוט אונ גיהנם אזו וויא אין פסוק שטייט דרום מוט דעם דאזיגן
וועט ווערן פר געבן דו זונד פון יעקב אונ דם אוז דו פרוכט ווס זיין זונד
זאל ווערן אפ גטאן דורך דעם דאס מיינט מען דאס דעם מענשנס קונדר
שטארבן דאס אוז דו פרוכט ווס זיין זונד וועט אפ גטאן דורך דעם (רבי
יהושע אומר) רבי יהושע זאגט דוא גוטע מדה אוז תמיד בעסר אונ גרעסר

פון

פון דער בייזר מדה נוא ווען מור זעהן ביא בייז דם דוא קונדר ווערן גוצוגון נאך זייערי פאטר אונ שטארבן אובר זייערו זונד אוז שון איין גל שפן דאס דיא פאטר ווערון גוצוגון נאך זייערו קונדר לחיי עולם הבא אונ ווערן דורך דיא ניצול פון דעם גיהנם אונ קומון צו זייא אונ גן עדן אריין אונ אזו שטייט אוך אונ פסוק אונ דייערי קונדר ווען זעהן דאס זייערי פאטר קומון צו זייא אונ וועלון זיך פרייאן דאס לערנט אונז דם גאט גנעדיגט אוף יענר וועלט די פאטר צו די קונדר אונ ווען די פאטר זענן גוועזן רשעים אונ די קונדר זענן גוועזן צדיקים אזו גנעדיגט גאט די פאטר אונ דערי מחיצה פון דיא קונדר דוא צדיקים אונ אוך אזו זאגט דר פסוק ווען גאט האט ליב דעם שטראפט ער אונ אזו וויא אפאטר מיט זיין זון מרצה זיין דם מיינט מען דם גאט בווילוגט דעם זון וואס אוז אצדיק דאס ער אוז מכבד אוף זיין פאטר וואס אוז גוועזן ארשע אונ ברענגט דעם פאטר ביא דעם זון דעם צדיק לחיי עולם הבא · רבי חנניה זאגט עס שטייט אונ פסוק ווען עס ווערט זיך טרעפן פר דור איין פוגל נעסט אזו זאלסטו די מוטר אוועק שוקון אונ די קינדר זאלסטו דור נעמון אונ דאס רחמנות פון גאט אוז פול מעהר פון דעם רחמנות פון מענשן אונ ווען דוא מענשן וואס זייער רחמנות אוז ווייניג זענן זייא דאך גושאפט גווארן ווען זייא וועלן די קונדר נעמן אזו זאלן זייא דוא מוטר פרייא שוקון זעהן מור דאס די מוטר ווערט פריי דורך די קונדר מכל שכן שון דאס רחמנות פון גאט וואז דאך פול אזו אוז שון איין פשיטא דם דורך דעם דם די קונדר ווערן צו גנומן ווערט גאט די פאטר פריי שוקון פון דר שטראף פון דעם גיהנם:

פרק נא (המלמד לבן חברו תורה) דער וואס לערונט מיט זיין חברים זון תורה אוז גלייך וויא ער האט אום בשאפן אזו וויא מיר לערנן אונ מסכת סנהדרין רבי יוחנן זאגט דער וואס לערנט מיט זיין חברים זון תורה רעכינט דר פסוק אוף אום גלייך וויא ער האט אום גווינן דען אזו שטייט אונ פסוק דם זענן דוא קונדר פון אהרן אונ משה אונ עס שטייט דר נאך אונ דאס זענן דוא נעמון פון די קונדר פון אהרן דער עלצטר זון הט גהייסן נדב אונ דר אנדרר אביהוא אזו זעהן מור דם אהרן האט די קונדר גווינן גאר וויל משה הט מוט זיי תורה גלערונט דרום זענן זיי ווארן אן גרופן אוף זיין נאמן אוך לערנון מור אונ פרק חלק רבי שמעון בן לקיש זאגט דער וואס לערנט מוט זיין חברים זון תורה אוז גלייך וויא ער האט אום בשאפן דען עס שטייט אונ פסוק ביא אברהם אונ דוא נפשות וואס זייא האבן בשאפן אונ חרן האבן זייא גנומן מוט זיך טאכט דרוף דר תרגום אונ

די

דיא נפשות וואס זייא האבן אונטער טעניג גמאכט צו דער תורה אונ חרן זעהן מיר דם דער פסוק רעכנט עס גלייך וויא זייא האבן זייא בשאפן אוך לערנין מיר אונ בבא מציעא רבי איז גקימון אונ דר שטאט וויא רבי אליעזר ברבי שמעון הט גוואנט · האט ער גפרעגט די שטאט לייט איז געבליבן אזון צו דעם דאזיגן צדיק · האבן זייא אים גזאגט עס איז אים געבליבן איין זון אונ איטליכע זונה וואס ווערט פר דונגן פר פיר גולדן דונגט זוא אים פר אכט גולדן ער זאל מיט איר לוגן ווייל ער איז זייער שיין הט רבי גהייסן ברענגן אים פר זיך אונ הט גזאגט צו אים טוא תשובה אונ האט אים מסמיך גוועזן מזאל אים רופן רבי אונ האט אים מוסר גוועזן צו רבי שמעון בן איסי בן לקוניא ער איז גוועזן זיין מוטרם ברודר הט ער מיט אים תורה גלערנט אונ האט אים פר שפרייט אטלית אויף זיין קאפ אזו וויא דיא רבנים גייען אונ האט אים אויך מסמיך גוועזן מען זאל אים רופן רבי כדי ער זאל זיך מתקנא זיין דרויגן וואס מען האט אים אזו חשוב גמאכט אונ זאל בגערן צו לערנן · אונ פון דעסט וועגן פלעגט ער אלע טאג זאגן איך וויל גיין אונ מיין שטאט אריין הט רבי שמעון גזאגט צו אים מען האט דיך גמאכט פר איין תלמיד חכם אונ איין גולדן קלייד הט מען פר שפרייט אויף דיר אונ מען רופט דיך רבי אונ דו זאגסט אויך וויל גיין אונ מיין שטאט האט דער זון פון רבי אליעזר גזאגט צו רבי שמעון דא שווער אוך דם אוך זאל דו רייד פר לאזון אונ וועל זייא מיין נוט זאגן אז ער איז גרוס גוואקסן האט ער זיך גזעצט אונ דער ישיבה צו לערנן הט רבי גוהערט זיין קול אזו הט ער גזאגט דם קול איז גלייך צום קול פון רבי אליעזר ברבי שמעון האבן דוא לייט גזאגט צו רבי דאס איז זיין זון האט רבי גלייאנט אויף אים דעם פסוק דו פריכט נון דעם צדיק איז אבוים פון לעבון דם איז רבי יוסי בן רבי אליעזר בן רבי שמעון אונ דר וואס קופט זיך נפשות דער איז אחכם דאס איז רבי שמעון בן איסי בן לקוניא וואס ער האט מוט אים תורה גלערנט אזו הט ער אים גוקונפט צו זיך פר אזון אז דער רבי יוסי בן רבי אליעזר איז גשטארבן האבן זייא אים גבראכט צו דער הייל וואס רבי אליעזר אונ רבי שמעון בן יוחאי זיין פאטער זענן דארטן גלעגן האט א שלאנג ארום גרונגלט די הייל אונ הט איר ווידל גהאלטן אונ איר מול האבן זייא גזאגט צו דער שלאנג עפון דיין מול אונ לאז אריין גיין דער זון צו זיין פאטער הט די שלאנג נוט גוואלט עפנון איר מול האבן די לייט גמיינט ווייל דער פאטער איז אגרעסרר תלמיד חכם גוועזן וויא דר זון דרום וויל דוא שלאנג אים נוט אריין לאזן צום פאטער · אזו ארום

גגנגן

גיגאנגן איין בת קול פון דעם הימל אונ האט גזאגט ניט וויל דיר פאטר איז איין גרעסרר תלמיד חכם גוועזן וויא דער זון איז וויל מען אום ניט אריין לאזן נייארט וויל דער פאטר איז דרייצעהן יאר אונ איין דייל גוועזן אונ הט תורה גלערינט אונ דער זון איז נוט גוועסן אין דער הייל צו לערנן אונ האט דעם צער ניט גהאט דרום קען ער בייא זיין פאטר ניט בגראבן ווערן · אזו וויא מיר לערנן אינ מסכת שבת דם רבי אליעזר ברבי שמעון אונ זיין פאטר רבי שמעון בן יוחאי זענן בהאלטן גוועזן דרייצעהן יאר אונ אהייל אונ האבן דארטן תורה גלערינט אונ דער צייט וואס דער מלך האט גוזר גוועזן אוף רבי שמעון מען זאל אום הארגן איין אנדערס מאל איז רבי גקומן אונ דער שטאט וויא רבי מרפון האט גוואנט הט ער גפרעגט דוא שטאט לייט איז גבליבן אזון צו דעם דאזיגן צדיק וואס ער פלעגט בגראבן זיינע קונדר כלומר ער פלעגט אלץ צו שווערן בייא דעם לעבן פון זיינע קונדר האבן זייא גזאגט צו רבי קיין זון איז ניט גבליבן צו אום נאר אטאכטרס זון איז גבליבן צו אום אונ איבליכע זונה וואס זוא פר דונגט זיך פר פור גילדן דונגט זוא אום פר אכט גולדן ווייל ער איז זייער שיין הט רבי גהייסן ברענגן אום פר זיך אונ הט גזאגט צו אום ווען דו וועכט תשובה טון אונ וועסט אן הייבן תורה צו לערנן וועל אוך דיר געבן מיין טאכטר דאט ער תשובה גטאן אונ איז גגאנגן תורה לערנן אטייל זאגן ער האט די טאכטר פון רבי גנומן אונ דאט איר ווידר גט גגעבן אונ אטייל זאגן ער הט זיא גאר ניט גנומן בדי ביזאל ניט זאגן דאס פון דעכט וועגן איז ער גגאנגן תורה לערנן בדי ער זאל נעמן די טאכטר פון רבי · פרעגט די גמרא ווארום הט עס רבי גטאן דם ער איז ארום גפארן אונ הט גמאכט בדי דם די קונדר פון דיא חכמים זאלן תורה לערנן ענפרט די גמרא דרום הט רבי אזו גטאן דען רב יהודה דאט גזאגט פון וועגן רב אונ אטייל זאגן רבי חייא בר אבא האט גזאגט פון וועגן רבי יוחנן אונ אטייל זאגן רבי שמואל בר נחמני האט גזאגט פון וועגן רבי יונתן דער וואס לערנט מיט זיין חבריש זון תורה איז ער זוכה צו זוצן אין דער ישיבה של מעלה דען אזו שטייט אונ פסוק אזו זאגט גאט ווען דו וועכט מאכן די ישראל אום קערון צו מור אונ צו מיין תורה וועכטו שטיין פר מור אינ דער ישיבה של מעלה אונ ווער עס לערנט מיט איין עב הארץ אזון תורה אפילו ווען גאט איז גוזר איין גזירה איז ער זו מבטל פון זיינט וועגן דען אזו שטייט אונ פסוק ווען דוא וועכט אום צוהן איין טייארו זאך פון איין פרעסר דאס מיינט מען ווען דוא וועסט מאכן אזון פון איין עם הארץ פר איין תלמיד חכם וועסטו זיין וויא מיין מויל דאס דוא

וועסט קענן מבטל זיין וואס אוך וועל גוזר זיין : וגרסינן אוך לערנן מיר אונ
פרק חלק רב יהודה זאגט פון וועגן רב ווער עס פר מייד צו לערנן איין הלכה
מיט אתלמיד אוז גלייך וויא ער גזלת אום אוועק פון דער ירושה פון זייני
עלטרן דען אזו שטייט אונ פסוק (תורה צוה לנו משה מורשה קהלת
יעקב) דאס אוז טייטש משה האט אונז גבאטן דו תורה וואס זוא אזו איין
ירושה צו איין זאמלונג פון יעקב פון ששת ימי בראשית כלומר צו כל ישראל
נאך האט גזאגט רב יהודה פון וועגן רב דער וואס פר מייד איין הלכה פון
אתלמוד אפילו דו קונדר שעלטן אום דען
אזו שטייט אונ פסוק (מונע בר יקבוהו לאום) דאס אוז טייטש ווער עס פר
מייד דוא תורה שעלטן אום דו קונדר דען
(בר) אוז טייטש דו תורה אזו וויא עס שטייט (נשקו בר) וואפונט אייך מוט
דער תורה דען טאמור וועט גאט צערנון איבר אייך אונ (לאום) מיינט
מען דאס קינד אוז אזו וויא עס שטייט ביי רבקה
(ולאום מלאום יאמץ) אונ איין קינד וועט זיך שטארקן
מיין פון דעם אנדרן קינד עולא זאגט ער אוז ווערט מען זאל אום לעברן אזו
וויא אזוס דען עס שטייט אונ פסוק (יקבוהו) דאס איז טייטש לעברן וויא
עס שטייט (ויקוב חור בדלתו) אונ ער האט גלעכרט אלאך אונ דר טורי אביי
זאגט ער אוז ווערט גלעכערט צו ווערן אזו וויא דוא כלי פון דוא
וועשר ווס אוז פול מוט לעכר אונ ווען ער לערנט מוט תלמידים ווס
פר אשכר האט ער זאגט רב ששת ער אוז זוכה צו דו ברכות וואס זענן גזאגט
גוואָרן צו יוסף אזו וויא אונ פסוק שטייט ער וועט האבן דו ברכות וואס
זענן גזאגט גוואָרן אוף דעם קאפ פון דעם שפייזר דאס אוז יוסף וואס
ער האט דוא וועלט גשפייזט אזו וויא אונ פסוק שטייט אונ יוסף אוז דער
שפייזר רב ששת זאגט ווער עס לערנט תורה מוט לייט אוף דר וועלט
איז ער זוכה צו לערנן מוט לייטן אוף יענר וועלט דען אזו שטייט אונ
פסוק אונ ווער עס זעט אן לייטן מוט תורה אוף דער וועלט וועט ער זייא
אוך אן זעטון אוף יענר וועלט פון דעם אלימן לערנן מיר אפ דם דר וואס
לערנט מיט זיין חברש זון תורה איז זיין שכר גרוס אוף דער וועלט אונ אוך
אוף יענר וועלט :

פרק נב (מי שהוא מלמד) ווער עס אוז אמלמד מוט קונדר ביא מוט
מוט גרויסע אדר מוט קליינע זאל ער זייא נוט נייטען אלע
צייט מוט ריטער אונ מוט שווערע יסורים נייארט אמאל זאל ער זייא
נייטן אונ אמאל זאל ער זיך מאכן גלייך וויא ער וויל זייא שלאגן אונ זאל
זייא

קיצור מנורת המאור פנ״ב

זייא נוט שלאגן אונ אמאל זאל ער זייא איין בעטון מוט גוטי רייד זייא זאלן וועלן לערנן נאך דער נאטור נאך פון דוא תלמידים אונ נאך דער צייט נאך ווען ער וועט זעהן מיט וואס בעסר איז זייא איין צו נעמן אונ דאך זאל ער אלע צייט זעהן דאס דוא תלמידים זאלון פר אים מורא האבן אזו וויא מיר גופונון אונ דער מסכת כתובות דאס רבינו הקדוש האט צוואה גלאזט זיין זון רבן גמליאל וואס ער איז גוואהרן אנשיא אוף זיין אורט דס ער זאל אפארכט ווארפן אוף דוא תלמידים · אוך לערנון מיר אונ פרק במה מדליקין דאס רב זאגט דער תלמיד וואס זוצט פר זיין רבי אונ לערנט אונ זיינו ליפען ריידון נוט מוט גרוס פארכט אזו נהערן זייא פר ברענט צו ווערן · אזו וויא מיר האבון אובן גשריבן אונ סימן מ ז ׃ (וגרסינן בסוטה) אוך לערנין מיר אונ דר מסכת סוטה אייביג זאל מען אתלמיד אוועק שטוסן מוט דער לינקר האנד ווען ער טוט עפוס נוט רעכט אונ מוט דער רעכטר האנד זאל מען אום ווידר מקרב זיין ׳ נוט אזו וויא אלישע הנביא האט אוועק גשטוסן זיין תלמיד גחזי מיט זיינע ביידע הענט אונ דר צייט וואס ער האט גנומן פון נעמן דר הויבט מאן פון דעם מלך ארם צווייא צענטן זילבר אונ איין פאר קליידר אונ אזו האט אלישע גזאגט צו גחזי איז דען היינט די צייט צו נעמן זילבר אונ קליידר אונ אייל בוימר אונ ווין גערטנר אונ שאף אונ רונדר אונ קנעכט אונ דונסטן פרעגט דוא גמרא הט דען גחזי גאר אזו פיל זאבן גנומן ער האט דאך נאר גנומן צווייא צענטן זולבר אונ איין פאר קליידר זאגט רבי יצחק אונ דער צייט האט אלישע עוסק גוועזן אונ פרק שמונה שרצים וואס אין דער מסכת שבת שטייט אזוי איז גחזי געקומען אונ האט זוך גשטעלט פר אלישע הט אלישע גזאגט צו איהם רשע איז דען היינט גקומן דוא צייט וואס די בגערשט צו נעמן אויף דער וועלט דעם שכר פון דר תורה וואס די האסט גלערנט אונ פרק שמונה שרצים דרום רעכנט דר פסוק אבטערלייא זאכן אקעגון דוא אכט שרצים אונ דרום זאל דאס צרעת פון נעמן זוך בהעפטן אונ דיר אונ דם שטייט אונ פסוק אונ פיר מאנן זענן גוועזן מצורעים אונ זענן גזעסן פון אויסן ווייניג בייא דעם טויער פון דער שטאט שומרון זאגט רבי יוחנן דאס איז גוועזן גחזי מוט זייני דרייא זון דען אמצורע האט נוט גטארט וואנון צווישן לייטן אוך שטייט אונ פסוק אין אלישע הנביא איז גגאנגן קיין דמשק זאגט רבי יונתן ער איז גגאנגן אהין ער זאל גחזי מחזיר בתשובה זיין אונ ער האט ניט גוואלט חוזר זיין דען ער הט גזאגט צו אלישע איך האב גלערנט פון דיר ווער עם זינדוגט אונ מאכט לייטן אויך זינדיגן אזו דער לאזט מען אום נוט פון דעם הימל ער זאל תשובה טון

פרעגט

פרעגט דוא גמרא וואס הט גחזי דען גטאן אמייל זאגן ער הט אונ דעם הויז וויא דוא גולדינע קעלבר זענן גשטאנן וואס ירבעם בן נבט הט זייא גמאכט פר איין דמות כוכבים ומזלות האט ער אונ דעם הוז איין גזעצט איין מאגנט שטיין איבר די קעלבר וואס דם שלעפט צו זוך איזן אונ האט גמאכט דם די קעלבר זענן גבליבן שטיין אונ דער לופטן אונ דרום האבון זוך לייט טועה גוועזן אונ זייא אונ האבן גמיינט דם עס איז איין ממש אונ זייא ווייל זיי הענגן אין דער לופטן פון זוך זעלברט דען זייא האבן נוט גוויסט דם אמאגנים שטיין איז איין גזעצט אונ באלקן אובר זייא אונ אמייל זאגן ער האט אויס גקרוצט איין שם אוף דוא לופון פון דוא קעלבר אונ זייא האבן דורך דעם גקענט רייזן אונ האבן גזאגט (אנכי ה׳ אלהיך) אונ (לא יהיה לך אלהים אחרים) אונ דרום האבן זוך לייט טועה גוועזן אונ זייא ווייל זייא האבן גמיינט דאס דיא קעלבר קענן ריידן פון זוך זעלברט אונ האבן זייא דרום גדוגט אזו האט ער גמאכט פיל לייט זונדוגון אונ אמייל זאגן ער האט די רבנים אוועק גשטוסון וואס זענן גקומן לערנן בייא אלישע אונ האט גמאכט דאס פיל לייט האבן קיין תורה נוט גלערנט דען עס שטייט וויא גחזי איז אוועק פון אלישע אזו זענן גקומן דוא תלמידים צו אלישע אונ האבן גזאגט צו אום נון דם אורט וואס מיר זוצן אונ לערנן פר דור איז צו ענג פר אונז ווייל פיל תלמידים זענן צו גקומן אבר פרוער כל זמן גחזי איז גוועזן איז פר זיי ניט ענג גוועזן דען ער האט אוועק גשטוסן דוא תלמידים פון צו קומן לערנן בייא אלישע:

פרק נג (כל קהל) איטלעכם קהל זענון גבאטן צו שטעלן צווישן זוך מלמדים דאס זיי זאלון קענן מוט די קינדר לערנן אונ מען זאל זייער גזהר זיין דם די קינדר זאלון לערנן דען דורך דעם דאמפ וואס גייט ארום פון זייער מויל בשעת זיי לערנן הט די וועלט איין קיום אזו וויא מיר לערנן אונ שבת רבי שמעון בן לקיש זאגט פון וועגן רבי יהודה הנשיא די וועלט הט מער קיין קיום נוט נאר דורך דעם דאמפ וואס גייט ארום פון די קליינע קינדר בשעת אז זייא לערנן הט רב פפא גפרעגט צו אביי דער דאמפ וואס גייט ארום דורך מיין לערנן אונ דורך דיין לערנן וואדום איז עס ניט אזו גוט וויא דר דאמפ וואס גייט ארום פון די קינדרם לערנן הט אביי גזאגט צו אום עס איז נוט גלייך דער דאמפ וואס גייט ארום פון אגרוסן מענש וואס הט שון געזינדיגט צו דעם דאמפ וואס גייט ארום פון א קינד וואס הט נאך נוט גזינדיגט׳ נאך הט גזאגט רבי שמעון בן לקיש פון וועגן רבי יהודה הנשיא אוך האב אזו בקבלה פון מיינע עלטרן דם מען איז נוט מבטל קליינע קינדר פון זייער לערנן אפילו צו בויען דם בית המקדש נאך

האט

האט גזאגט רבי שמעון בן לקיש פון וועגן רבי יהודה הנשיא אשליכע
שטאט וואס קיין מלמדים זענען ניט אונ איר וואס לערנן מיט קינדר איז מבט
מען זו חרוב רבינא זאגט מען איז זוא מחרים אויך זאגן מיר דארטן רב
המנונא זאגט ירושלים איז מיין ניט חרוב געווארן נאר וויל זיי האבן זייערי
קינדר מבטל געוועזן פון לערנן דען איז שטייט אינ פסוק (שפוך על עולל מחוץ)
דאס איז טייטש גאטס צארן איז ווארן פר גאסן אויף ירושלים וויל די
יונגע קינדר זענען געווען אויף דער גאס אונ האבן ניט גלערנט · אונ ווען
דיא מלמדים לערנן ערנסט מיט די קינדר לשם שמים איז זייער שכר גרוס
איז וויא מיר לערנן אינ פרק סדר תעניות רבא האט גוזר תענית געוועזן וויל
קיין רעגן איז ניט גגאנגן איז איין מלמד גקומען איין חזן צו זיין איז
באלד וויא ער האט גזאגט (משיב הרוח) הט איין ווינד אן גהובין צו וויאן
אונ וויא ער האט גזאגט (מוריד הגשם) האט רעגן אן גהובין צו גיין האט
רבא אים גפרעגט וואס איז דיין טון וואס דיין תפלה איז איז באלד גהערט
געווארן הט ער גזאגט איך בין איין מלמד פון קינדר אונ איך לערן מיט די
ארימע קינדר איז וויא מיט די רייכע קינדר אונ וועלכר עס ניט מאגט מיר
גיט צו צאלן איז נעם איך פון אים גאר ניט אונ לערן מיט זיין קינד אום
זיסט · אונ איך האב פיש אונ ווען די קינדר וויל ניט לערנן שענק
איך אים פיש אונ בעט אים איז לאנג ביז ער לערנט · (וגרסינן) אויך לערנן
מיר אינ בבא בתרא עס שטייט אינ פסוק אינ די וואס מאכן גרעכט לייטן
די וועלן שיינן איז וויא די שטערן ביז אייביג אונ אייביג דאס זענען דיא
מלמדים וואס לערנן ערנסט מיט די קינדר אונ געוויינן זיי צו גיין אינ גוטן
וועג · פרעגט די גמרא ווער איז איז איין ערנסטר מלמד · זאגט רב איז
וויא רב שמואל בר שילת ער האט מיט דיא קינדר ערנסט גלערנט אונ
הט זיי גוויינט צו גיין אינ גוטן וועג · רב הט איין מאל אן גטראפן צו
רב שמואל בר שילת דס ער איז גשטאנן אינ זיין גארטן הט רב גזאגט צו
אים די האסט שון אוועק גלאזן דיינע נאמנות וואס די פלעגסט צו לערנן
מיט די קינדר באמונה אונ פלעגסט תמיד זיצן ביי זיי וואס די שטייסט
היינט אינ דיין גארטן אונ לערנסט דר וויל ניט מיט די קינדר · האט רב
שמואל גזאגט צו רב עס איז שון צוועלף יאר דאס איך האב דעם גארטן
ניט גזעהן · פרעגט די גמרא די גרויסע תלמידי חכמים וואס זיצן אונ
לערנן וואס איז זייער שכר · זאגט רבינא אויף זיי זאגט דער פסוק אונ גאטס
ליב האבר וועלן שיינן איז וויא די זון ווען זוא גייט ארוס מיט איר
שטארקייט :

פרק נד (לעולם וגו׳) אייביג זאל איין מענש זיין גשווינד אונ איילענדיג
צו אויף שטיין אונ דר פריא פון זיין בעט אן פוילקייט צו לובן
צו גאט יתברך אויף זיינע חסדים וואס ער הט גטאן מיט אים דאס ער הט
אים אום גקערט זיין נשמה וואס ער הט זי בהאלטן אונ גאטס האנד אונ
הט אים מציל גוועזן פון די בייזע טרעפינג וואס זענין אן גבריים צו קומן
אונ שלאף דאס ער איז נוט אנשלאפן גוואורן ביז אייביג אונ אויך פון דיא
בייזע בגעגונג וואס זענין אן גבריים צו קומן ביא נאכט מיין וויא ביי טאג
אונ דאס ער הט פר ביטן זיין כח דען ווען דער מענש לייגט זיך איז ער מיד
פון דער ארביט פון ביי טאג אונ ווען ער שטייט אויף אונ דער פריא איז ער
ווידר פריש אונ געזונד אונ דורך דעם וואס דער מענש ווערט דיא
אלע זאכן גדענקן אזו ווערט זיך בגייאן אונ זיין הארץ אלע פרוא דאס
ליבשאפט פון גאט יתברך אונ ווען ער איז נאך שלעפריג זאל ער זיך טראכטן
אין זיין הארץ דאס ווען איין מענש זאל אים רופן אפילו נאר צו פר דינן
איין גולדן אזו וואלט ער דאך אויף גשטאנן אונ דר גיך אפילו ווען ער זאל
נאך זיין גאנץ שלעפריג נוא וואס גהער ער שון צו טון פון וועגן דר דינסט
פון השם יתברך · אויך זאל דער מענש מורא האבן פר דעם וואס אונזרי
חכמים האבן, גזאגט אונ מסכת אבות רבי דוסא בן הרכינס זאגט דר שלאף
וואס דער מענש שלאפט אונ דער פריא ביז ער איז עובר קריאת שמע
אונ דער וויין וואס דר מענש טרינקט אינ מיטן טאג אונ שיכרת זיך אן
אונ פר ברענגט זיין צייט אינ טרונקן · אונ דם וואס דער מענש רעט אונ
שפילט זיך מיט די קינדר אונ דער וויל לערנט ער נוט די זאכן ציהן אום
דעם מענשן פון דר וועלט אונ מאכן דם ער שטארבט פר זיין צייט אונ
ווען דר מענש ווערט די זאכן גדענקן אזו ווערט ער אויף שטיין פריא צו גאטס
דינסט צו גיין תפלה טון אונ דורך דעם ווערן גמערט ווערן זיינע טעג
אזו וויא מיר לערנן אינ ברכות מען הט גזאגט צו רבי יוחנן עס זענן דא
אלטע לייט אונ בבל הט ער זיך פר וואונדרט אונ האט גזאגט עס שטייט
דאך עס ווערן גמערט ווערן אייערע טעג אויף דער ערד דאס איז גמיינט
אין ארץ ישראל אבר נוט אונ חוץ לארץ דר נאך האבן זיי אים גזאגט זייא
גייאן פריא אונ פר נאכט אינ שול אריין אונ זוימן זיך דאמאלן הט רבי יוחנן
גזאגט דר זכות הט עס זיי גהאלפן דאס זיי לעבן לאנג דען רבי יהושע בן
לוי האט גזאגט צו זיינע קינדר גייט פריא אונ פר נאכט אינ שול אריין כדי
איר זאלט לאנג לעבן דען עס שטייט אינ פסוק וואל דעם מענשן וואס
הערט צו צו מיר צו קלאפן אויף מיינע טורן אלע טאג צו היטן דיא ביא
שמיר לך

שטידלך פון מיינע טורון פון דער שול און עס שטייט דער נאך דען דער וואס טוט דם דער וועט לאנג לעבון (ובקדימה הזאת) און מיט דעם האבן זיך באריםט גרויסע תלמידי חכמים דס זיי זענן פריא גגאנגן אין בית המדרש אזו וויא מיר לערנן אין מסכת סוכה די רבנים האבין גלערנט עס איז גוועןן אמעשה מיט רבי אליעזר דס ער הט שבת גהאלטן אין גליל העליון · האבן זיי אים גפרעגט דרייסיג הלכות סוכה אין הלכות אבטצעהן הלכות הט ער זיי גזאגט אז ער הט זיי געהערט פון זיין רבי און צוועלף הלכות האט ער זיי גזאגט אז ער האט זיי ניט געהערט פון זיין רבי · האבן זיי גזאגט צו אים רבי אלע דיינע רייד זענען דען ניט מיין נאר די וואס די האסט געהערט פון דיין רבי און די אליין קענסטו דען ניט קיין תורה זאגן האט ער גזאגט זיי איר נייט מיך איך זאל אייך זאגן דס וואס איך האב ניט געהערט פון מיין רבי אזו וועל איך דר ציילן מיינע מדות און דאס איז איינע פון מיינע מדות דאס איך האב ניט גזאגט קיין זאך וואס איך האב ניט געהערט פון מיין רבי און פון מיין לעב טאג אן בין איך תמיד גוועזן דר ערשטר אין בית המדרש און איך האב ניט גשלאפן אין בית המדרש און איך בין תמיד צום סוף ארויס גגאנגן פון דעם בית המדרש און איך האב קיין מאל ניט גרעט קיין לערע רייד · מען הט גזאגט אויף רבי יוחנן בן זכאי דס ער הט פון זיינע לעב טאג אן ניט גרעט קיין לערע רייד און איז ניט גגאנגן פיר איילן אן תורה און אן תפילין און קיין מענש הט אים ניט גפעדרט צו קומן פר אים אין בית המדרש און ער האט קיין מענש ניט איבר גלאזן אין בית המדרש און איז ארויס גגאנגן נייארט ער איז תמיד צום הינטרשטן ארויס גגאנגן פון דעם בית המדרש · און ער הט קיין מאל ניט גשלאפן אין בית המדרש ניט קיין רעכטן שלאף און אפילו ניט גדרימלט און קיין מענש האט אים ניט גפינן ער זאל זיצן און שווייגן נייארט ער איז תמיד גוועזן און האט גלערנט און קיין מענש האט ניט געפנט די טיר צו זיינע תלמידים נאר ער אליין און ער האט קיין מאל ניט גזאגט אזאך וואס ער הט ניט געהערט פון זיין רבי און ער הט קיין מאל ניט גזאגט עס איז גקומן די צייט מען זאל אויף שטיין פון צו לערנען נאר אום ערב פסח פלעגט ער זאגן עס איז שון צייט צו אויף הערון לערנן ווייל מען האט גדארפט מקריב זיין דעם קרבן פסח און אום ערב יום כיפור הט ער אויך גהייסן אויף הערן צו לערנן ווייל מען מוז אפ עסן פר נאכט און אזו האט זיך רבי אליעזר זיין תלמיד אויך נוהג גוועזן · (ואם לא יוכל להשכים ראשון) און ווען ער קען זיך ניט פעדרן צו זיין דר ערשטר אין שול זאל ער על כל פנים זיהן

צו

צו געציילט ווערן פון די ערשטע צעהן וואס קומן אונ שול דען וועט ער גענומן שכר אקעגן אלע די וואס קומן נאך די צעהן אזו וויא מור לערנן אין פרק שלשה שאכלו רבי יהושע בן לוי זאגט אייביג זאל זיך אמענש פעדרן צו קומן אונ שול כדי ער זאל געציילט ווערן מיט די ערשטי צעהן וואס קומן אונ שול דען ווען אפילו הונדרט מענשן קומן נאך אים נעמט ער שכר אקעגן אלע (ויש ימים) אונ עס זענין דא טעג וואס זיי זענן אפ געשייד פון דעם גאנצן יאר דאס אופט מאל גייט מען פריא אונ שול אריין אונ אופט מאל שפעט אזו וויא מור לערנן אונ מגילה די רבנים האבן גלערנט אום יום טוב גייט מען שפעט אונ שול אריין ווייל מען דארף אן גרייטן די סעודה פון יום טוב אונ מען גייט פרייא ארוס כדי מען זאל צייט האבן זיך משמח צו זיין לכבוד יום טוב אונ אום שבת גייט מען פריא אינ שול אריין ווייל מען האט אלץ אן גגרייט פון ערב שבת אונ מען גייט ווידר פריא ארוס כדי מען זאל צייט האבן צו אן טון זיך איין עונג שבת אונ אום יום כיפור גייט מען פריא אונ שול אריין אונ מען גייט שפעט ארוס (ובכל יום כשילך לבית הכנסת) אונ אין איטלעכן טאג אז ער גייט אונ שול אריין זאל ער איילן זיינע פוס צו גיין געשווינד אפילו אום שבת דם מען טאר נוט מאכן קיין גרוסע טרוט אבר אונ שול אריין מעג ער גרוסע טרוט מאכן אונ ווען ער גייט ארוס פון דר שול זאל ער נוט איילן צו גיין אזו וויא מור לערנן אין ברכות רבי חלבו זאגט דער וואס גייט ארוס פון דר שול זאל ער נוט מאכן קיין גרוסע טריט ווייל עס ווערט אן גזעהן דם דאס פר זומונג אונ שיל אוז אום וויא איין משא דרום איילט ער ארוס צו גיין אבר ווען ער גייט אונ שול אריין זאל ער גשווינד לופן דען אזו שטייט אונ פסוק אונ מור וועלן וויסן אונ וועלן לופן אונ די שולן צו וויסן גאט רבי זירא זאגט צום ערשטן אז איך האב גזעהן די רבנים זענן גלאפן צו דער דרשה אום שבת האב איך גמיינט זיי זענון מחלל שבת ווייל מען טאר אום שבת נוט לופן דער נאך אז איך האב גהערט לערנן דם אונ שול אריין אוז איין מצוה צו לופן אפילו אום שבת בין איך אויך גלאפן אונ שול אריין אום שבת · (ואל ילך אדם לבית חבירו) אונ איין מענש זאל נוט גיין אונ זיין חברים הויז צו געבן אום שלום איי ער טוט תפלה · רב אידי בר אבין האט גזאגט דער וואס טוט פריער תפלה אונ דר נאך גייט ער אונ וועג אריין נאך זיין האנדל שאפט טוט אום גאט זיין באגער דען אזו שטייט אונ פסוק דאס גרעכטיקייט דאס אוז די תפלה זאל גיין פר אום אונ דער נאך זאל ער טון צום וועג זיינע טריט צו זיין משא ומתן אזו וועט אום גאט באגליכן (וקודם

שיתפלל) אונ איי דער מענש טוט תפלה זאל ער זיך בודק זיין אוב ער דארף נקבים האבין אונ ווען ער דארף נקבים האבין זאל ער קיין תפלה ניט טון ביז ער זאל פריער נקבים האבין אזו וויא אונ פרק מי שמתו שטייט מיר האבין גלערנט ווען איינר דארף נקבים האבין זאל ער קיין תפלה ניט טון ביז ער זאל פריער נקבים האבין אונ ווען ער הט אבר יוא פריער תפלה גטאן איז זיין תפלה קיין תפלה ניט אונ איין טייל האבין אזו גלערנט ווען ער הט יוא פריער תפלה גטאן פר די נקבים איז זיין תפלה אוס ווערדיג׳ (וגם יבדוק בבגדיו) אונ אויך זאל ער בודק זיין אונ זייגע קליידר דאס זייא זאלין זיין ריין אזו וויא מיר לערנן אונ מסכת שבת רבה בר רב הונא האט זיך אן גטאן שיינע ריינע שיך אונ האט תפלה גטאן׳ (ואל יחשוב שום דבר עד שיתפלל) אונ דר מענש זאל ניט פר זהן קיין שום זאך ביז ער זאל פריער תפלה טון אזו וויא מיר לערנן אונ ברכות רבי יוסי בר חנינא זאגט וואס מיינט עס דער פסוק איר זאלט ניט עסן אויף דעם בלוט דאס מיינט מען איר זאלט ניט עסן ביז איר זאלט פריער תפלה טואן אויף אייער בלוט :

פרק נה (כשהיה בית המקדש קיים) אז דער בית המקדש איז גשטאנען אונ דיא קרבנות פון די ישראל זענין מקריב גווארין אויף דעם מזבח אזו וויא אונ דער תורה שטייט אזו זענין דוא ישראל דורך דעם זכות פון דער תורה אונ דורך דעם זכות פון די קרבנות ניצול גווארין פון דער שטראף פון דעם גיהנם אונ פון די מלכיות עובדי כוכבים ומזלות דאס זייא האבין קיין גלות ניט גהאט אזו וויא מיר לערנן אונ דר פסיקתא רבי שמעון בר אבא זאגט פיר זאכין הט גאט געוויזן צו אברהם אבינו אונ דאס זענין זייא תורה אונ קרבנות אונ גיהנם אונ גלות דאס ערשטע הט אים גאט געוויזן איין פלאם פייאר דס איז גמיינט די תורה דאס זי איז גגעבן גווארן פון צווישן פייאר אונ זי איז אויך גגליכן צו פייאר׳ דאס אנדרע הט אים גאט געוויזן איין קאלב דאס הט געוויזן אויף די קרבנות וואס די ישראל וועלין מקריב זיין דס דריטע הט אים גאט געוויזן איין אוסגהייצטן אובין מיט רויך דאס הט געוויזן אויף דעם גיהנם דאס פערדע איז דאס איין גרויסע פארבט אונ איין פינסטערניש איז גקומין אויף אברהם דאס האט געוויזן אויף דעם גלות פון ישראל הט גאט גזאגט צו אברהם כל זמן דיינע קינדר וועלין עוסק זיין אונ דיא ערשטע צווייא זאכין דהיינו אונ תורה אונ אין קרבנות אזו ווערין זיי ניצול ווערין פון די אנדערע צווייא זאכין דהיינו פון דעם גיהנם אונ פון דעם גלות נאר לסוף וועט דאס בית המקדש חרוב ווערין אזו וועלין די קרבנות,

קרבנות בטל ווערן · נוא אונ וואס ווילסטו דם דיינע קינדר זאלן גשטראפט ווערין אויף זייערע זינד צו איין גיהנם אודר אונ גלות זאגט רבי חנינא בר פפא אברהם האט זיך אום גקליבן דאס גלות דם זיינע קונדר זאלון בעסר קומין אונ גלות צו אפ צו קומין זייערע זינד אונ נוט אונ גיהנם דאס זאגט דער פסוק האט הען נוט אייער שטארקר שטיין אייך איבר גענפרט צו גיין אין גלות דאס מיינט מען אברהם דם ער אוז גוועזן שטארק אונ גאטס דינסט אזו וויא אשטיין · אונ הקב"ה הט אויך מסכים גוועזן מוט אברהם דאס דוא ישראל זאלון בעסר קומין אונ גלות אונ נוט אונ גיהנם · אונ דו אייגענע רייד שטייאן אוך אונ מדרש רבה · (ולפי שאין לנו מזבח וקרבנות) אונ וייל מיר האבון היינט נוט קיין מזבח אונ קיין קרבנות אזו אוז אונז מיין נוט גבליבן נאר דו רייד פון אונזערע לעפצן וואס מור לובון מוט זיי אונזער בשעפר אונ דאס הייסט גאט געדינט אונ הארצן דען ווען דר מענש לובט גאט אזו כווז דאס הארץ דו רעכטע כוונה האבין דרוף זונסט אוז זיין לוב בייא גאט נוט אן גנומון אונ אין דער צייט וואס מור לייגען אונ דו פרשה פון קרבנות אזו אוז גלייך וויא מור האבן דו קרבנות מקריב גוועזן אויף דעם מזבח אזו ווא מור לערנן אונ מסכת מגילה · עס שטייט אונ פסוק דם אברהם האט גזאגט צו גאט (במה אדע כי אירשנה) מיינט מען אזו אברהם האט גזאגט צו גאט רבונו של עולם טאמר ווערלון מיינע קינדר זינדיגן פר דיר אזו ווענסטו טון צו זיי אזו וויא דו האסט גטאן צו דו לייט פון דעם דור המבול דאס דו האסט זייא פר פלייצט · אונ אזו וויא דו האסט גטאן צו דו לייט פון דעם דור הפלגה דם דו האסט זיי פר שפרייט אויף דער גאנצר וועלט · הט גאט גזאגט ניין איך וועל דיינע קינדר נוט אזו שטראפן האט אברהם גזאגט לאז מיך וויסון דורך וואס פר איין זכות ווערלון מיינע קינדר ניצול ווערון ווען זיי ווערלון זינדיגן פר דיר האט גאט גזאגט דורך דעם זכות וואס זייא ווערלן מקריב זיין קרבנות האט אברהם גזאגט רבונו של עולם יוא עס איז רעכט ווען זיי ווערלון האבון דעם בית המקדש אזו ווערלון זיי קענון קרבנות מקריב זיין ווען אבר דר בית המקדש וועט חרוב ווערון וואס פר איין זכות ווערלן זייא האבון הט גאט גזאגט איך האב זיי שון מתקן גוועזן דעם סדר פון דו קרבנות דאס ווען זיי ווערלון לייגון אונ זיי אזו וועל איך אזוי ברעננן אויף זייא גלייך וויא זייא זענון מקריב פר מיר קרבנות אונ וועל זייא מוחל זיין אלע זייערע זינד · דען אז דער בית המקדש אוז גשטאנן אונ דוא ישראל האבון גזינדיגט אזו האבון זייא גבראכט איין קרבן איז פר געבין גווארן זנו זיי זייערע זונד אונ ווען איין כהן משיח הט געזונדיגט הט ער גבראכט איין

קרבן

קרבן איז פאר געבען גווארן צו אום זיין זינד אבער מיר האבען היינט נוט קיין קרבנות צו ברענגען זאגט גאט צו די ישראל עס שטייט דאך אין דער תורה ווען דאס גאנצע איין זאמלונג פון ישראל וועלין זינדיגן בשוגג איז זאלין זיי ברענגען איין קרבן זאגין די ישראל מיר זענין ארימע לייט מיר האבען קיין געלד נוט קרבנות צו ברענגן זאגט גאט צו זייא איך באגער פון אייך נאר גוטע רייד איז וועל אוך אייך מוחל זיין אלע אייערע זינד· זאגין די ישראל צו גאט מיר וייסן נוט תורה צו לערנען זאגט גאט ישראל קומט אונ טוט תפלה פר מיר איז וועל אוך אייער תפלה אן נעמן אונ וועל אייך מוחל זיין אוף אלע אייערע זינד· (והתפלות כנגד התמידים תקנום) אונ דיא תפלות וואס מיר טאן אלע טאג דם האבן אונזערע חכמים אונז מתקן גוועזן אקעגן די קרבנות תמידים וואס מען פלעגט אלע טאג מקריב זיין אין בית המקדש אזו וויא מיר לערנען אין פרק תפלת השחר דם די אבות האבן די תפלות מתקן גוועזן· דהיינו אברהם האט מתקן גוועזן תפלת שחרית יצחק האט מתקן גוועזן תפלת מנחה· יעקב האט מתקן גוועזן תפלת ערבית :

פרק נו (חייבין בכל קהל למנות להם שליח ציבור הגון) איטליכם קהל זענין מחויב צו אויף נעמען צו זיך איין חזן וואס איז ראוי צו זיין אחזן אונ זייא זאלין זוכן צו אויף נעמן אזו אמענש וואס זאל זיין לייזיג פון עבירות אונ דאס זייני יונגי יארן זענין גוועזן שיין אן אשם רע אונ איז איין עניו אונ איז מרוצה צום פאלק צו זיין אחזן אונ האט איין גשמאק אונ זום קול אונ קען לערנען (נישט אזו וויא היינט וואס מען קוקט נוט דר חזן זאל זיין אפרומער יוד אבי ער זונגט שיין· וויא ווייא אובר דעם האלט מען אוף דאס גלות) אזו וויא מיר לערנען אין פרק סדר תעניות די רבנים האבן גלערנט ווען זייא האבן זיך גשטעלט תפלה טון אוף רעגן האטשי עס איז גוועזן צווישן זייא איין זקן אונ איין חכם האט מען דאך נוט גשטעלט פר דעם עמוד נאר אזו אמענש וואס איז גוויינטליך צו דאווינען אונ דאס זיין תפלה איז גוויינטליך אונ זיין מול דם ער זאל זיך נוט טועה זיין ווען אחזן איז זיך טועה אונ דער תפלה איז נוט קיין גוטר סימן פר דעם קהל רבי יהודה זאגט מזאל נעמן אזעלכן וואס האט פול קינדר אונ האט נוט מוט וואס זייא מפרנס צו זיין דען וויל זיין הארץ איז בזארגט וועט ער ערינסט תפלה טון אוף ישראל מוט זיין גאנצן הארצן :

(במסכת ברכות) אונ דער מסכת ברכות שטייט מען האט גזאגט אוף רבי חנינא בן דוסא דם ער פלעגט תפלה טון פר קראנקי לייט אונ פלעגט זאגן דער חולה וועט לעבן אונ דער וועט שטארבן הט מען אום גפרעגט

פון וואנען ווייסטו עס האט ער גזאגט ווען מיין תפלה גייט געשווינד ארום פון מיין מויל אזו ווייס איך דס מיין תפלה ווערט אן גנומן אונ דער חולה וועט לעבן ווען אבר ניט אזו ווייס איך דם די תפלה ווערט ניט אן גנומן פרעגט די גמרא פון וואנן ווייסן מיר עס פון דעם פסוק א־זוס דאס מען קען אן הענגן דרויף זאגט רבי חייא בר אבא פון וועגן רבי יוחנן עס שטייט אונ פסוק ווען גאט בשאפט אום דוא רייד דאס ער קען געשווינד רעדן אונ זיין תפלה אזו ווייזט עס אויף שלום אונ מען זאגט נוט קיין קדיש ווען קיין צעהן לייט זענון נוט איין גזאמילט אין איינם אזו וויא מיר לערנן אין פרק הקורא את המגילה רבי חייא בר אבא זאגט פון וועגון רבי יוחנן עס שטייט אין פסוק איך וועל געהייליגט ווערן צווישען די קונדר ישראל דאס מיינט מען ווען מען דארף זאגן אזאך פון הייליגקייט דהיינו תפלה אודר קדיש זאל נוט זיין ווייניגור פון צעהן לייט דען צווישן צעהן לייט פון ישראל רואוט די שכינה אזו אוז די קדושה גאנץ אונ מען הט מתקן גוועזן צו זאגן דעם קדיש אויף תרגום לשון ווייל דוא מלאכים פון דעם הימל פר שטייאן נוט קיין תרגום לשון נאר דוא דרייא גרוסו שרים וואס זענין גזעצט ממליץ צו זיין גוטס צווישן ישראל אונ צווישן זייער פאטר וואס אונ הימל אוז אונ כדי די אנדרע מלאכים זאלן נוט פר שטיין אונ זאלון נוט מקטרג זיין אויף ישראל דרום זאגט מען אום אויף תרגום לשון אונ דם ציבור זאל ענפרן מיט כוונה (אמן יהא שמיה רבא מברך) אזו וויא מיר לערנן אונ מסכת שבת רבי יהושע בן לוי זאגט ווער עס ענפרט (אמן יהא שמיה רבא מברך) מוט כח כלומר מוט כוונה ווען ער האט אויף זוך אפילו אביין גזר דין צו רייסט מען אום נאך האט גזאגט רבי יהושע בן לוי דר וואס ענפרט (אמן יהא שמיה רבא מברך) מוט זיין גאנצר כוונה עפענט מען אום אויף דוא טורון פון דעם גן עדן דען אזו שטייט אונ פסוק עפונט איך אור טורון אונ לאז אריין קומון דם גרעכטע פאלק וואס הוט צו זאגן רעכט אמן מיט כוונה זאגט רבי חנינא אמן מאכט אל מלך נאמן דאס מיר ישראל זאגן דער מיט עדות דאס גאט אוז איין בגלייבטער מלך אוך ווער עס ענפרט אמן אויף דער וועלט אוז ער זוכה צו ענפרן אמן אויף יענר וועלט אונ דער מענש זאל זיין גהוט דם ער זאל ניט מפסיק זיין אונ קדיש צווישן יהא שמיה רבא אונ צווישן מברך אוך שטייט אין דער גמרא אמעשה וויא רבי יוסי אוז גגאנגן אונ איין חורבה אריין אונ האט דארטן תפלה גוטון האט אום אליהו הנביא בגעגינט אונ האט אום גפרעגט וואס פר אקול האסטו געהערט אונ דער חורבה האט רבי יוסי גזאגט אוך האב געהערט אקול דם עס האט טרורוג גברומט אזו וויא

אטוב אונ האט גזאגט וויא צו מיר דאס אויך האב הרוב גמאכט מיין הויז אונ האב פר ברענט מיין פאלץ אונ האב פר טריבון מיינע קינדר אונ גלות אריין האט אליהו גזאגט צו אים מיין זון נוט די שעה אליין האט דאס קול אזו גזאגט נייארט אלע טאג דרייא מאל זאגט דאס קול אזו :

פרק נז לעולם יהא אדם זהיר בקריאת שמע וברכותיה) אייביג זאל דר מענש זיין גהיט קריאת שמע צו זאגון מוט דוא ברכות וואס ווערן גזאגט פריא אונ דער נאך דען עס איז אונ אור דא צווייא הונדרט אכט אונ פערציג ווערטער אזו פול וויא דוא צאל פון דעם מענשנס גלידער זענון אונ (ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד) איז גרעכנט דרונון זאגט הקב״ה וען דוא וועסט הוטון מיין קריאת שמע צו לייאנון זוא אונ אור צייט וועל אויך הוטון אלע דיינע גלידר אויך לערנון מור אונ ספרי ווארום האט מען מתקן גוועזן צו לייאנון קריאת שמע פרוא אונ נאכט וויל הקב״ה האט גזאגט צו ישראל דוא ספר תורה זאל נוט ווערן אפ גמאן פון דיין מול אונ די זאלסט ריידון דרונון טאג אונ נאכט אונ האט ווידר גזאגט זעקס טאג אונ דער וואך זאלסטו טון אמלאכה זוך מפרנס צו זיין מוט אור נוא וויא קענון דוא ביידע פסוקים מקוים ווערון דען ווען אויך וועל טאג אונ נאכט תורה לערנן וויא אזו וועל אויך קענן אמלאכה טון דרום האט גאט מתקן גוועזן צו זייא צו לייאנון קריאת שמע פרוא אונ אויך דער נאכט דען דער וואס לייאנט קריאת שמע איז גליך וויא ער לייאנט דוא גאנצע תורה · עס איז אמשל צו איין מלך דם ער האט גגעבן זיין זון פול פעלדר אונ דער זון האט זייער פול מוה גהאט צו בארבוטון אלע פעלדר וויא דער מלך האט גזעהן דאס זיין זון במוהוט זוך זייער אונ זייא הט ער אום צו דרעכט גמאכט איין גארטן אונ האט גבראכט אלי מעדני עולם אונ האט גפלאנצט אונ דעם גארטן כדי דער זון זאל נאר אונ דעם איינם גארטן דארפן ארבטין אזו אויך הקב״ה האט גגעבן צו ישראל (תורה נביאים וכתובים) אונ הט גזאגט צו זייא ווער עס וועט זוך במוהון אונ זייא אזו אונ קיין עק נוט צו זיין שכר אונ ווער עס קען זוך נוט במוהון אונ זייא איז גונוג פר אים דאס ער זאל לייאנון קריאת שמע פרוא אונ אויך דער נאכט : (וכשישראל קורין אותה) אונ ווען די ישראל לייאנון קריאת שמע איז נודרון היא מלאכי השרת פון דעם הומול צו הערן זו פון זייא · אונ גאט זאגט ווער איז אזו ווי דם פאלק ישראל איין איינציג פאלק אויף דער ערד דרום זאל דער מענש זיין גוהוט צו לייאנון קריאת שמע מוט פארכט אונ כוונה דען איז שטייט אונ מדרש רבי ברכיה זאגט איין מלך בשר ודם ווען ער שוקט זיין ברוף אונ זיין מדינה וואס טון די לייט פון דער מדינה זייא שטייאון אויף אונ זייערו הום אונ

דעקין

דשקון אוף זייערו קעפ אונ ליינון די ברוך מוט פארכט אונ מורא אונ מוט שרעקונוש אונ צוטערנוש אבר הקב״ה זאגט צו ישראל מיין ברוך וואם איך האב איך גהייסן ליינן דאס אוז קריאת שמע האב אוך איך ניט מטריח גוועז צו ליינן זוא שטייענדוג אוף אייערו פוס אונ אוך נוט מוט איין אוף גדעקטן קאפ נייערט וויא דוא ווילסט אפילו ווען דו גייסט אונ וועג מעגסטו אוך קריאת שמע ליינון :

פרק נח (כל אדם ישתדל להיות זהיר בתפלתו) אוטליכר מענש זאל זיין גוהיט אונ זיין תפלה ער זאל זוא זאגן מוט מורא אונ מוט צוטרנוש אזו וויא איינר שטייט צו בעטון אוף זיין לעבון פון פר גאט וואס ער אוז דר האר פון דער גאנצר וועלט (מצאתי במדרש) איך האב גפונן אין איין מדרש דאס אמענש אוז מחויב צו שאקלון זוך אונ זיין תפלה וויל עס שטייט אין פסוק אלע מיינע ביינר טון ריידן אונ אזו אוז אוך דער מנהג פון די חסידים אזו וויא מיר לערנן אונ פרק אין עומדין רב המנונא זאגט פיל גרוסי דינים קענון מיר אפ לערנן פון דער תפלה פון חנה דען ביא חנה שטייט אונ חנה האט גרעט מוט איר הארץ פון דאנן לערנן מיר אפ דם דער וואס טוט תפלה מוז מוט דעם גאנצן הארצן תפלה טון אוך שטייט נייארט אירו ליפן האבן זוך געשאקילט פון דאנן לערנן מיר אפ דאס מען מוז דוא ווערטער ארויס ריידון מוט דוא לעפצין איר קול אוז נוט ווארן גהערט פון דאנן לערנון מיר אפ דם דער מענש זאל נוט לאזון הערון זיין קול אונ שמונה עשרה · אונ עלי האט זוא גרעכנט פר אשיכור אונ אוז ברוגז גוועזן אוף איר וואס זוא הט מתפלל גוועזן · פון דאנן לערנן מיר אפ דאס אשוכור טאר נוט דאווינן קיין שמונה עשרה אונ עלי האט זוא גשטראפט אונ הט איהר גזאגט וויא לאנג וועסטו זיין שיכור פון דאנן לערנן מור אפ ווען איינר זעהט אונ זיין חבר -איין מיאוסה זאך אוז ער מחויב אים צו שטראפן אונ חנה האט געענפרט איך בון נוט שוכור נייארט אוך בון איין אשה וואס האט אשווער גמוט האב אוך עס אזו ערינסט תפלה גטאן פר גאט פון דאנן לערנן מיר אפ דם ווען מען איז איינם חושד אונ אזאך אונ די זאך אוז נוט אונ אום דם ער מוז מודיע זיין צו די וואס זענן אום חושד דם מען אוז אום אום זונסט חושד אונ עלי האט איר געענפרט גייא לשלום פון דאנן לערנן מור אפ דאס ווען איינר האט דעם אנדרן חושד גוועזן אומזוסט דם ער מוז אום איבר בעטין ער זאל אום מוחל זיין אונ ווען דר מענש דאווינט אום שמונה עשרה מוז ער גיין דרייא טרוט הונטר זוך אונ זאל זוך בוקון

אונ

אונ זָאל זָאגֶן (עוֹשֶׂה שָׁלוֹם) פוּן וֶועגֶן כְּבוֹד הַשְּׁכִינָה וָואס זִי הָאט גֶערִיט אִין דֶעם אוֹרְט וִויא עֶר הָאט תְּפִלָּה גְטָאן אִיבֶּר דֶעם דַארְף מֶען דָאוִוענֶן מִיט גְרוֹס כַּוָּונָה׳ וָוארִין אַז מֶען בֶּעט אֲפִילוּ אַקֵיסָר אַטוֹבָה וָואס עֶר אִיז אַבָּשָׂר וָדָם שְׁטֵייט מֶען מִיט דֶרֶךְ אֶרֶץ אוּנ מֶען הָאט אוּנ זִין וָואס מֶען רֶעט מִכָּל שֶׁכֵּן פַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וָואס מֶען בֶּעט פוּן אִים אַלְדִינְג דַארְף מֶען אַוַודַאי זָאגֶן מִיט כַּוָּונָה:

פרק נט (סֵדֶר תְּפִלַּת הַשַּׁבָּת) דֶער סֵדֶר פוּן תְּפִלּוֹת שַׁבָּת שְׁטֵייאֶן שׁוֹין בְּשֵׁיידְלֶךְ אוּנ אִיטְלִיכֶר בַּר יִשְׂרָאֵל מוּז זָאגֶן וַיְכֻלּוּ פְרַייטָאג בַּאנַאכְט וָוארִין מִיט דֶעם זָאגְט מֶען עֵדוּת אַז גָאט הָט דִי וֶועלְט בַּאשַׁאפֶן דְרוּם מוּז עֶר זָאגֶן (וַיְכֻלּוּ) שְׁטֵייאֶנְדִיג וָוארוּם וֶוען מֶען זָאגְט עֵדוּת מוּז מֶען שְׁטֵיין׳ אוּנ דִי תְּפִלּוֹת פוּן שַׁבָּת אוּנ יוֹם טוֹב זָאגְט מֶען נִיט דִי מִיטְלְסְטֶע בְּרָכוֹת פוּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אַזוֹ וִויא מֶען דָאוִוינְט אוּנ דֶער וָואכֶן׳ וָוארִין אוּנ דִיא בְּרָכוֹת בֶּעט מֶען אוֹיף פַּרְנָסָה׳ אוּנ מֶען זָאל נִיט הָאבֶּן קֵיין צַעַר אוּנ שַׁבָּת טָאר מֶען דָאס נִיט אוּנ זִין הָאבֶּן׳ אוּנ אִין מוֹצָאֵי שַׁבָּת מַאכְט מֶען הַבְדָּלָה אִיבֶּר אַיין כּוֹס וַויין דֶען עֶס וֶוערְט אָן גֶזֶעהֶן דָאס עֶר בַּאלֵייט דֶעם מֶלֶךְ אוּנ וֶוערְט אָפּ גְשֵׁייד פוּן אִים מִיט שִׂמְחָה מִיט אַיין כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה׳ אוּנ דְרוּם הָבֶּן אוּנְזֶרֶע חֲכָמִים גְזָאגְט אוֹיף דֶעם וָואס אִיז גֶעהִיט דְרִינֶן צוּ מַאכֶן הַבְדָּלָה אִיבֶּר אַיין כּוֹס וַויין דָאס עֶר אִיז פוּן דִיא לַייט וָואס יַארְשֶׁנֶן עוה"ב אַזוֹ וִויא מִיר לֶערְנֶען אוּנ עַרְבֵי פְּסָחִים רַבִּי יוֹחָנָן זָאגְט דְרַייא זַעכִין פוּן דִיא לַייט וָואס יַארְשֶׁנֶן עוֹלָם הַבָּא דְהַיְינוּ דֶער וָואס וואוֹינְט אוּנ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׳ אוּנ דֶער וָואס אִיז מְגַדֵּל זַיינֶע קִינְדֶער צוּ תַּלְמִיד תּוֹרָה׳ אוּנ דֶער וָואס מַאכְט אִין מוֹצָאֵי שַׁבָּת הַבְדָּלָה אִיבֶּר וַויין׳ אוּנ אִין מוֹצָאֵי שַׁבָּת נָאךְ הַבְדָּלָה זָאגְט מֶען זְמִירוֹת וָואס אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אִיז גְדַאכְט אוּנ זַיי ווייל עֶר וֶועט קוּמֶען זָאגֶן צוּ יִשְׂרָאֵל דָאס דִי גְאוּלָה קוּמְט אָן דֶען מִיר לֶערְנֶען אוּנ עֵירוּבִין עֶס אִיז פַר זִיכֶרְט צוּ יִשְׂרָאֵל דָאס אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא וֶועט נִיט קוּמֶען אַיין בְּשׂוֹרָה צוּ זָאגֶן אוֹיף דֶער גְאוּלָה נִיט אוּנ עֶרֶב שַׁבָּת אוּנ נִיט אִין עֶרֶב יוֹם טוֹב דֶען ווייל יִשְׂרָאֵל הָאבֶּן דֶענְסְטְמָאל צוּ טוּן מִיט שַׁבָּת אוּנ יוֹם טוֹב וֶועלִין זַייא אַוֶועק לָאזִין שַׁבָּת אוֹדֶר יוֹם טוֹב מַאכֶן אוּנ וֶועלֶן גֵיין אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא מְקַבֵּל פָּנִים זַיין דְרוּם וֶוען דֶער שַׁבָּת גֵייט אַוֶועק דֶען קֶען אֵלִיָּהוּ ווידֶר קוּמֶען גְדֶענְקֶען מִיר אִים אוּנ זְמִירוֹת אוּנ מִיר בֶּעטֶן פוּן אוּנְזֶער גָאט עֶר זָאל אִים שִׁיקֶן צוּ זָאגֶן אוּנְז אַיין בְּשׂוֹרָה טוֹבָה דָאס מִיר וֶועלֶן דֶער לֵייזְט וֶוערֶן׳ אוּנ דֶער מִנְהָג אִיז דָאס דֶר חַזָּן מַאכְט פְרַייטָאג צוּ נַאכְט קִידּוּשׁ אוּנ שׁוּל אוּנ הַבְדָּלָה אוּנ מוֹצָאֵי שַׁבָּת כְּדֵי עֶר זָאל מוֹצִיא זַיין דוֹא אָרִימֶע לַייט וָואס הָאבֶּן נִיט קֵיין

קֵיין

קיין װיין אויף קידוש אונ הבדלה אזו װיא מיר לערנן אונ פרק תעניות. אלו רבי האט גוזר תענית געװען װייל עס הט נוט גרעגנט הט אילפא זיך געשמעלט דאװינען פאר דעם עמוד אונ װיא ער האט גזאגט (משיב הרוח) האט איין װינט אן גהובן צו װייען אונ װיא ער הט גזאגט (ומוריד הגשם) הט אן גהובן צו רעגנן האט רבי איהם גפרעגט װאס זיינע מעשים זענן װאס זיין תפלה איז אזו באלד דר הערט געװארן הט ער גזאגט אויף װאן אונ איין דארף װיא ארימע לייט זענן אזו במיה אויך מוך אונ ברענג װיין אויף קידוש אונ הבדלה אונ בון זיי אלע מוציא דר מיט דעם זכות האב אויך:

פרק ם (ברכת הלבנה) די ברכה װאס מיר מאכן װען מיר זענן מחדש די לבנה דאס איז צו מאכן אמת צו אונז דאס אלץ קומט פון גאט אונ ער הט אלץ בשאפן אונ דורך זיין זאג איז אלץ װארן גטאן אונ קיין שום מענש זאל נוט טראכטן דאס עס איז אונ דער מאכט פון איין שום בשעפניש צו טון איין זאך אונ דער װעלט גוטס אודר בייז אן דעם װילן פון גאט זיין בשעפער אונ דרום האבן אונזערע חכמים גזאגט דר װאס מאכט איין ברכה אויף דעם בנייאונג פון דער לבנה איז גלייך װיא ער איז (מקבל פני השכינה) אונ זיי האבן גבראכט איין ראיה דער צו פון דעם פסוק אזו װיא מיר לערנן אונ סנהדרין די ישיבה לייט פון רבי ישמעאל האבן גלערנט װען ישראל װאלטן נאר זוכה געװען צו דר איינע מצוה פון קידוש החודש װאס דם איז גלייך װיא זיי זענען (מקבל פני השכינה) איז װאלטן זיי אויך פיל שבר דרויף גהאט דם זיי װאלטן גענוג גהאט דריגן· זאגט אביי דרום מוז ער זאגן די ברכה פון קידוש החודש שטייענדיג פון כבוד השכינה װעגן· מרימר אונ מר זוטרא הט איטליכר פון זיא גנומן זיין האנט אויף זיין חברס אקסל בשעת קידוש הלבנה פר גרוס שמחה װאס זיי האבן גהאט פון דר מצוה· רב אחא הט גזאגט צו רב אשי אונ ארץ ישראל מאכט מען אזו איין ברכה בשעת קידוש הלבנה (ברוך מחדש חדשים) הט רב אשי גזאגט צו רב אדא אזו איין ברכה װיא די זאגסט קענן אונזערע װייבר אויך מאכן נייארט מען מוז זאגן די ברכה אזו װיא רב יהודה הט גזאגט (ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר במאמרו ברא שחקים וגו׳) דם ער לובט גאט דאס ער הט מוט זיין זאגן בשאפן די הימל אונ דיא לבנה אונ אלע חיילות פון דעם הומל אונ ער לאזט אוים (ברוך מחדש חדשים) גלובט איז גאט װאס ער בנייאט די ליכט פון דער לבנה אלע חודש· אונ בל זמן די לבנה װערט גרעסר אונ שיינט מער מעג מען זיא מחדש זיין אונ איין ברכה מאכן איבר איר אזו װיא מיר זאגן אונ דער

קיצור מנורת המאור פרק ס

גמרא רב אחא בר חנינא זאגט פון וועגן רב אבי פון וועגן רבי יוחנן מען מעג די לבנה מחדש זיין ביז איר פגימה ווערט דער פילט זאגט רבי יעקב פון וועגן רב יהודה דם איז ביז זיבן טאג אין חודש און די חכמים פון נהרדעא זאגן מען מעג זי מחדש זיין ביז זעכצען טעג אין חודש און זיי קריגן און דעם מיינונג פון רבי יוחנן דער וואס זאגט ביז זיבן טעג האט מען זוא נאר צייט מחדש צו זיין לערנט ער ביז איר פגימה ווערט דער פילט ביז האלב אזו וויא דאס געשטאלט פון איין בוגן ווען איין שניר איז דריבער איבר געצוגן ביז דער צייט מעג מען זי מחדש זיין און ניט לענגר אין דר אנדערר זאגט מען מעג זי מחדש זיין ביז זי ווערט און גאנצן דר פילט און קיילבדיג אזו וויא איין זיפ דאס איז ביז זיא ווערט זעכצן טאג אלט · (וגרסינן) און מיר לערנען און (מסכת סופרים) מען זאל די לבנה מחדש זיין אום מוצאי שבת וויל דענסט מאל איז דער מענש פרייליך און גייט אן גטאן שיינע קליידר דען עס איז מער שבר פר האנדן ווען ער טוט דיא מצוה בשמחה און גייט און שיינע קליידר און ער זאל קוקן מיט זיינע אוגין אקעגן דער לבנה און זאל זיינע פיס ביי אנאנדר שטעלן ווען ער איז זיא מחדש און זאל זאגן דרייא מאל איין גוטר סימן זאל זיין זנו און און צו כל ישראל און זאל זאגן (ברוך יוצרך) און זאל דרייא מאל און דר הויך שפרינגן און זאל זאגן איטליכם מאל (כשם שאני רוקד כנגדך וכו׳) אזו זאל וויא איך שפרינג אקעגן דער לבנה און קען ניט אן רירען און דור אזו אוך ווען אנדרע לייט וועלין שפרינגן אקעגן מיר צו מזיק זיין מוך זאלן זייא ניט קאנן אן רירען אין מיר און ער זאגט (תפול עליהם אימתה ופחד וגו׳) די גאט זאלסט מאכן פאלן אוף מיינע פיינט איין פארכט און איין אנגסט און זאגט ווידר די ווערטר צורוק און אזו זאגט ער דרייא מאל און זאגט (אמן הללויה) און זאגט דר נאך צו זיין חבר (שלום עליך) דריי מאל אין דר נאך זאל ער אהיים גיין מיט איין פרייליך הארץ דאס ער האט זוכה געוועזן די מצוה צו טון און מקבל פני שכינה צו זיין און איין טייל זאגן אזו (ברוך יוצרך ברוך עושך ברוך קונך ברוך בוראך) מאכן די ערשטע אותיות יעקב דען די לבנה וויזט אוף יעקב דם ער ציילט נאך דר לבנה נאך און האט אויך איין חלק בעולם הזה ובעולם הבא אזו וויא די לבנה שיינט טאג און נאכט אזו וויא מיר האבן און פריערין פרק געשריבן · (וגם מצינו) אויך געפינן מיר איין בנייאונג צו די אבות בעולם הבא ווען ראש חודש איז דם די לבנה בנייאט זיך אזו וויא מיר לערנן און (השוכר את הפועלים) אליהו הנביא איז געוויינטליך געוועזן צו קומן און דער ישיבה פון רבי אטאג איז געוועזן

ראש

ראש חודש האט ער זיך געזוימט אונ איז ניט געקומן ווי ער איז דער נאך געקומן האט אים רבי געפרעגט ווארום ער האט זיך אזו גזוימט האט ער גזאגט עס האט גדויערט איי איך האב אויף געהויבן אברהם אבינו פון זיין געלעגער אונ האב אים געגעבן וואסר די הענט צו וואשין אונ ער האט תפלה גטאן אונ איך האב אים ווידר שלאפן געלייגט אונ אזו אויך האב איך גטאן צו יצחק אונ אזו אויך צו יעקב דרום האב איך נוט געקענט קומן האט רבי גזאגט צו אליהו ווארום הייבסטו זיי נוט אויף אלע אונ איין מאל דאס זיי זאלן אלע ביי גלייך תפלה טון דען וואלסטו געשווינד פארטיג געווארן האט אליהו גזאגט איך האב קיין רשות נוט זיי גלייך צו לאזן תפלה טון ווארום זיי וועלן זיך שטארקן תפלה צו טון אונ וועלן ברענגן משיח פר זיין צייט דרום מוז איך זיי איינציג ווייס אויף שטעלן תפלה צו טון האט רבי גזאגט צו אליהו איז דא זייער גלייכן אויף דר וועלט דאס גאט זאל זייער תפלה אן נעמן ווען אזעלכי דריי לייט זאלן מיט אנאנדר תפלה טון האט אליהו גזאגט עס איז דא רבי חייא מיט זיינע קינדר ווען זיי זאלן גלייך תפלה טון אזו וועט זייער תפלה דער הערט ווערן: אמאל האט די וועלט זייער נייטיג רעגן גדארפט האט רבי גוזר תענית גווען אונ האט רבי חייא מיט זיינע קינדר גשטעלט פר דעם עמוד תפלה צו טון אזו ווי באלד ער האט גזאגט (משיב הרוח) האט גוויאט אווינט אונ ווי ער האט גזאגט (מוריד הגשם) איז גגאנגן רעגן אונ ווי ער האט גוואלט זאגון (מחיה המתים) האט די וועלט גשטוירמט אונ די מתים האבין גוואלט לעבדיג ווערון האט מען גזאגט אונ הימל ווער האט דעם סוד מגלה גווען דס די תפלה פון רבי חייא מיט זיינע קינדר וועט דער הערט ווערון האט מען גזאגט אליהו הנביא האט מגלה גווען אזו האט אליהו הנביא זיי צו שייד אונ מכבל גווען די תפלה · פון דאנן לערנן מיר אפ דם אונם ראש חודש ווען די לבנה בנייאט זיך איז אויך איין בנייאונג אונ דעם עולם ווי די נשמות זענון:

פרק סא (הקב"ה) גאט ב"ה טוט נסים אונ וואונדר מיט ישראל אלע צייט ווען זיי דארפן עס נייטוג האבון כדי צו ווייזן איין גרוסקייט אויף דר וועלט אונ כדי מען זאל נוט מיינון דאס די וועלט ווערט אלין גפירט נאך דעם נאטור נאך דרום טוט גאט צו צייטן ניסים וואס אקעגן דעם נאטיאר איז צו ווייזון דאס גאט יתברך האט בנייאט אונ בשאפן די וועלט פון ניכשט אונ אין זיין מאכט איז צו פר ענדרן די וועלט פון גישט אונ אין זיין מאכט איז צו פר ענדרן דיא וועלט פון איר נאטואר אונ צו טון אונ איר וואס עס וואל געפעלט אונ זיינע אוגון · אונ פון די גרוסע ניסים וואס

גאט

קיצור מנורת המאור פס״א

וואס האט געטאן מיט ישראל אוז צווישן זיי געוועז דר נס וואס ער האט געטאן מיט זייא אונ בית שני אז דו עובדי כוכבים ומזלות האבן זיך געשטארקט איבר די חשמונאים וואס זיי זענן געוועז מלכים אונ כהנים׳ אונ דו עובדי כוכבים ומזלות האבון מטמא געוועז אלע בוימלן וואס אינ בית המקדש אוז געוועז אינ דער נאך אז דו חשמונאים האבן זיך געשטארקט מיט גאטס הילף אונ האבן מנצח געוועז דו עובדי כוכבים ומזלות האבן זיי מיין נוט געפינן נאר איין קריגל מיט ריינעם בוימל וואס אונ אום איז נאר געוועז צו ברענן אטאג אין דר מנורה פון דעם בית המקדש אוז איין נס געשעהן דריגען דאס מען האט אכט טאג געברענט פון דעם קריג ביז מען האט ווידר ריינם בוימל בקומן אזו וויא מיר לערנן אונ מסכת שבת די רבנים האבון געלערנט פינף אונ צוואנציג טאג אונ כסליו הייבן זיך אן אכט טאג חנוכה דארף מען אונ זיי קיין הספד נוט מאכן אויף איין מת אונ נוט גוזר תענית זיין דען אז דוא עובדי כוכבים ומזלות זענן אריין גגאנגן אונ היכל אינ בית שני אונ דו טעג פון די חשמונאים אזו האבון זייא מטמא געוועז אלע בוימלן וואס אונ בית המקדש איז געוועז אונ וויא דם מלכות פון די חשמונאים האבן זיך געשטארקט אונ האבון מנצח געוועז דו עובדי כוכבים ומזלות אזו האבון זייא געזוכט אונ האבון מיין נוט געפינן נאר אקריגל מיט בוימול וואס אוז געוועז פור חתמת מיט דעם חותם פון דעם כהן גדול אונ זיי האבון דר קענט דאס דו עובדי כוכבים ומזלות האבון נוט אן גרירט דריגן אונ עס אוז אונ אים נאר געוועז בומל צו ברענן איין טאג אונ דר מנורה אוז איין נס געשעהן דריגן אונ מען האט דר פון געברענט אכט טאג אונ דעם אנדרן יאר האבון זיי דו אכט טאג געמאכט פר יום טוב ביז איביג מען זאל הלל זאגן אונ גאט לובון אונ זיי (ומצינו) אונ מיר געפינן דאס דעם גרוסן נס פון חנוכה וואס מיר האלטן היינט אין דעם לאנגן גלות האט די תורה אן געוויזן אונז אונ פרשת בהעלותך אונ האט אנפלעקט דם אזו איין חנוכה וועט קומן דורך דו קינדר פון אהרן הכהן אזו וויא עס אוז מרומז אונ מדרש אגדה וואס רש״י ברענגט אונ פרשת בהעלותך אונ אזו שרייבט רש״י פון דעם מדרש אגדה וועגן ווארום שטייט דו פרשה פון דער מנורה לעבון דער פרשה פון חנוכת המשכן וום איטליכר נשיא האט מקריב קרבנות געוועז אונ דעם חנוכת המשכן דען וויא אהרן הכהן האט געזעהן דאס אלע נשיאים האבון מקריב קרבנות געוועז אונ חנוכת המשכן אונ ער אונ זיין שבט זענן נוט געוועז צווישן זיי דען זיי זענן נוט געבאטן געווארן דריגן האט ער זיך מצער געוועז דריבר האט גאט געזאגט צו אהרן ביי דיין לעבון געשווארן דאס דיין זאך וועט גרעסר זיין פון זייער

זאגן

זאך דען דוא זאלסט אלע פריא מארגן אום רייניגן די רעדלך פון דער מנורה אונ גרייט מאכן זיי צו אן צינדן זיי אונ אלע פר נאכט זאלסטו זיי אן צינדן אונ דס איז איין גרעסרע זאך וויא זיי האבין גטאן · (וכתב הרמב״ן) אונ עס שרייבט דרויף דער רבי משה בר נחמן דס קען ניט גמיינט זיין די מנורה פון דעם משכן דען איז קשה ווארום הט גאט ניט גטרייסט צו אהרן מיט די קטורת וואס אהרן הט מקטיר גוועזן אלע פריא אונ פר נאכט אונ דס איז איין גרויסע זאך גוועזן אזו וויא דער פסוק לויבט די קטורת אונ זאגט (ישימו קטורה באפך) די כהנים מאכין אויף גיין דאס דעמפונג פון קטורת אונ דיין נאז אויך הט אום גאט גקענט טרייסטן מיט דער עבודה וואס אהרן הט גטאן אונ יום כפור וואס דורך דעם הט גאט פר גיבן די זינד פון ישראל אונ אויך נאך אנדרע קרבנות הט אהרן מקריב גוועזן אונ ווידר איז קשה אהרן הט דאך אוך מקריב קרבנות גוועזן אונ חנוכת המשכן אלע ערשטע זיבן טאג וואס מען הט דאס משכן מחנך גוועזן ממילא איז דאך זיין קרבן גרעסר גוועזן פון די קרבנות פון די נשיאים נוא ווארום הט זיך דער אהרן מצער גוועזן נייארט די אגדה איז מרומז אויף די נרות פון חנוכה וואס אהרן איז דער מיט גטרייסט גווארן דאס דער נס פון חנוכה וועט גשעהן דורך דיא חשמונאים די כהנים די קינדר פון אהרן אונ אזו וויא דאס אייגענע לשון שטייט אוך אונ איין ספר מגילת סתרים דען ער ברענגט דעם מדרש אגדה אונ שרייבט אוך האב גזעהן אונ מדרש שטיין וויא די צוועלף שבטים האבן מקריב קרבנות גוועזן בשעת אז מען הט דעם משכן מחנך גוועזן אונ שבט לוי הט ניט מקריב גוועזן מיט זיי אזו האט זיך אהרן הכהן מצער גוועזן הט הקב״ה גזאגט צו משה זאג צו אהרן ער זאל זיך ניט מצער זיין דען עס איז איין אנדר חנוכה פר האנדן וואס מען וועט ליכט דריגן צינדן אונ איך וועל אונ דר דאזיגר צייט ניסים טון דורך זיינע קינדר אונ אגרויסע הילף צו ישראל אונ דער נס וועט ווערין גערופין אויף זיינע קינדערם נאמן דוא חשמונאים הכהנים דהיינו חנוכת בית חשמונאי דרום שטייט אונ דר תורה די פרשה פון דר מנורה ביי דר פרשה פון חנוכת המשכן ביז אהע׳ שרייבט דער רמב״ן (וכתב בתנחומא) אוך שטייט אונ מדרש תנחומא דס הקב״ה הט גזאגט צו משה גייא אונ זאג צו דיין ברודר אהרן ער זאל קיין מורא ניט האבן אונ זאל זיך ניט מצער זיין וייל ער הט קיין חלק ניט גהאט אונ חנוכת המזבח דען איין גרעסרע זאך איז אן גבריט צו אום דען די קרבנות ווענן גאר נוהג כל זמן דאס בית המקדש שטייט אבר די ליכט פון דר מנורה וועלין אייביג לייכטן אונ אוך די ברכות וואס אוך האב אום גגעבן צו בענשן

דיא ישראל די וועלין איביג נוט בטל ווערין אזו שטיט אינ מדרש שרייבט
דרויף דער רמב"ן עס איז צו פרעגן וויא הט גאט גזאגט די מנורה וועט
איביג לייכטן אונ וועט ניט בטל ווערן מיר זעהן דאך דאס נאך דעם דס דר
בית המקדש איז חרוב גווארן אונ מיר קענן קיין קרבנות נוט מקריב זיין
איז דאך די מנורה פון דעם בית המקדש אוך בטל גווארן נייארט עס איז אזו
גמיינט די מנורה פון חנוכה די וועט אן געצינדן ווערין אינ גלות נאך דעם
חורבן אוך אונ אויך די ברכה וואס די כהנים בענשן די ישראל ווען זייא
דוכנן דאס וועט אוך ניט בטל ווערין דרום שטייאן די זאכין בייא אנאנדר
גשריבן אונ דר תורה פייער שטייט ברכת כהנים אונ דר נאך חנוכת המזבח
דיא פרשה פון דר מנורה דס איז גשטעלט גווארן פון וועגן דעם כבוד פון
אהרן ווייל זיין שבט הט קיין חלק נוט גהאט אנ חנוכת המזבח שטייט דרום
פר חנוכת המזבח ברכת כהנים וואס אהרן הט איביג אונ נאך חנוכת המזבח
שטייט די פרשה פון דער מנורה וואס דס וויזט אויף די נרות פון חנוכה
וואס דס גווערט אוף איביג :

פרק סב (לפרסם בישראל הנס הגדול הזה) צו מפרסם זיין צווישן ישראל
דעם דאזיגען גרויסן נס פון חנוכה האבן אונזערע חכמים מתקן
גוועזן מען זאל אלע יאר מאכין איין גדעכניש צו דעם נס מען זאל בענטשן
חנוכה לעכט אונ די מצוה איז זיער גליבט דאס ווען דר מענש הט נוט
אים שבת חנוכה מער קיין געלד נאר אודר איף חנוכה ליכט צו קופן אידר
וויין אוף קידוש אזו זאל ער בעסר חנוכה לעכט קופן ׳ אונ ווייל די מצוה
פון חנוכה לעכט צו צינדן איז אתקנה פון די חכמים דרום דער וואס
איז גהיט אונ דר מצוה צו טהן זו וויא רעכט אזו וועלן פון אים ארויס קימן
קינדר תלמידי חכמים אזו וויא מיר לערנען אונ דער גמרא רב הונא זאגט
ווער עס איז גוויינט צו צינדן חנוכה לעכט וויא רעכט איז דער וועט זוכה
זיין צו האבן קינדר תלמידי חכמים אונ ווער עס איז גוויינט צו האלטן די
מצוה פון מזוזה וויא רעכט איז דער איז זוכה צו האבן אשיינע דירה אונ
ווער עס איז גוויינט צו האלטן מצות ציצית וויא רעכט איז זוכה צו איין
שיינעם טלית ׳ אונ ווער עס איז גוואנט צו מאכין קידוש איבר וויין דער
וועט זוכה זיין דס ער וועט דר פולן פעסר מוט וויין אזו וויא מיר האבן אובן
גשריבן דס הש"י בצאלט ביי אלימן מדה כנגד מדה :

פרק סג (דבר ברור וידוע) דס ווייסט מען דס הש"י שיקט נוט קיין צרה
אוף יודין סייהן זיי האבן עבירות ׳ אונ די שולד ווס די ישראל
האבן גהאט אויף זיך אונ דוא צייטן פון המן איז גוועזן אזו וויא אונזערע
חכמים

חכמים האבען גלערנט אין מסכת מגלה די תלמידים האבין געפרעגט רבי שמעון בן יוחאי פר וואס האבין די ישראל אזי פר שולדיגט אין די צייטן פון המן דם אזו איין שווערע גזירה איז אום געאנגן איף זיי דאס מען זאל אלע אום ברענגן האט רבי שמעון גזאגט צו זיי זאגט איר האבין זיי גזאגט מיר מיינין זיי האבין פר שולדיגט ווייל זיי האבין הנאה געהאט פון דר סעודה פון אחשורוש האט רבי שמעון גזאגט עס קען דר טעם נוט זיין דען ווען דאס זאל דר טעם זיין וואלט די גזירה נאר גהערט צו זיין אוף די יהודים וואס האבין גוואנט אין שושן די האבין איין הנאה געהאט פון דער סעודה וואס האבין דען פר זינדיגט די יהודים וואס אין דר גאנצר וועלט דען המן האט דאך גוואלט אלע יהודים אום ברענגן האבן די תלמידים גזאגט צו רבי שמעון זאג די אונז דעם טעם האט רבי שמעון גזאגט זיי האבין פר זינדיגט ווייל זיי האבן זיך גביקט צו דעם צלם וואס נבוכדנצר האט אויף גשטעלט האבן זיי ווידר גזאגט נוא ווארום האט זיי גאט דען עס פר גובין אין האט זיי איין נס גטון זיי זענען דאך אין אמת חייב מיתה גוועזן איבר אזו איין גרוסין חטא האט רבי שמעון גזאגט די ישראל האבן זיך גביקט נאר לפנים ווייל זיי האבן מורא געהאט פר נבוכדנצר אבר זיי האבין עס נוט אן גנומין פר איין גאט האט הקב"ה די גזירה אוף זיי אוך נאר לפנים גמאכט צו מאכן זיי איין מורא כדי זיי זאלין תשובה טון אין דם זאגט דר פסוק דען גאט האט נוט גפיינגט דיא ישראל מוט דר גזירה פון המן פון זיין גאנצן הארצן נייערט ער האט זיי נאר טרויעריג גמאכט כדי זיי זאלין תשובה טון · (והקב"ה) אין הקב"ה האט גפערדרט צו ישראל איין רפואה פר דער צרה דם ער האט גהייסן געבן מחצית השקל אזו וויא מור לערנן אין דר מסכת מגילה רבי שמעון זאגט עס איז אנטפלעקט אין געוויסט גוועזן פר הש"י דאס המן וועט לסוף וועגן שקלים צו קופין מוט זיי די ישראל פון אחשורוש דרום האט ער גהייסן מען זאל פר דער צייט פון י"ד אדר גיבן איין מחצית השקל) אזו וויא מור האבין גלערנט אום ראש חודש אדר האט מען אוים גרופן די לייט זאלן ברענגן איין מחצית השקל אין בית המקדש · אין הש"י האט גפירט דאס אסתר המלכה זאל ביי אחשורוש חן האבין דאס זי איז גוועזן איין גרויסע צדקת אין האט געוויסט צו טון דיא זאך בחכמה דאס דער מלך זאל איר געבון איר גבעט אין באגער אין זי האט המן אן גברייט אין גבעטין אוף דר סעודה פון פיל טעמים וועגן אזו וויא אין דר גמרא שטייט די רבנים האבון גלערנט ווארום האט אסתר גבעטן המן אוף דער סעודה רבי אליעזר זאגט זוא האט אום דר מוט איין נעץ אן גברייט צו חאפן אים אין דר נעץ

אזו

קיצור מנורת המאור פס״ג

אזו וויא אונ פסוק שטייט זייער מוש זאל זיין צו זיי צו איין נגן רבי יהושע זאגט פון אור פאטרם הויז געזינד האט זו זיך דם אפ גלערנט דען זו הט דייא גהערט לערנן דעם פסוק ווען דיין פיינט איז הונגעריג מאך אום עסן ברוט דען עס איז גלייך בייא אור וויא דו שארפסט אום דער מוט היימע קולון אויף זיין קאפ אונ גאט ווערט אום איבר ענפרן אונ דיין האנד רבי מאיר זאגט זו הט אום דרום גבעטן אוף דר סעודה כדי ער זאל זיך דער רייל קיין עצה ניט האלטן צו מורד זיין אונ דעם מלך דען זו הט גזעהן דאס וויא המן קערט זיך איז ער מצליח רבי יהודה זאגט זו הט עס דרום גוטון כדי מען זאל נוט דער קענן אז זו איז איין בת ישראל רבי נחמיה זאגט זיא הט עס דרום גטאן כדי די ישראל זאלן נוט זאגן מיר דארפן קיין מורא ניט האבן פר דער גזירה פון המן דען אונזער שוועסטר אסתר איז איין מלכה ווערט זי די גזירה מבטל זיין אונ ווערן קיין תשובה נוט טון דרום הט זי גבעטן צו המן אוף דר סעודה כדי די ישראל זאלון זאגן אסתר איז אויך מסכים מוט המן ווערן זיי מורא האבן אונ ווערן תשובה טון כדי צו מבטל זיין די גזירה רבי יוסי זאגט זו הט עס דרום גטאן כדי ער זאל זיין גוויינטליך בייא איר טאמ ווערט זי אום קענן מוט איין זאך שטרויכלן פר דעם מלך רבי שמעון בן מנסיא זאגט זו הט עס דרום גטאן כדי גאט זאל פר זיך נעמן די צרה פון ישראל דס אסתר המלכה מוז מזלזל זיין אונ איר כבוד צו חנפנן דעם רשע צו בעטן אום אוף דר סעודה אונ דורך דעם ווערט גאט איין נס טון צו די ישראל ׳ רבן גמליאל זאגט מיר מוזון אויך זאגן וואס רבי אלעזר המודעי הט גזאגט דען ער האט אנגלייבן טעם גזאגט ווארום הט אסתר גבעטן המן אוף דער סעודה דען זו הט דר מוט גמכבט דס דר מלך זאל זיך מקנא זיין אונ המן ווארום ער איז אזו חשוב ביי אסתר דאס מוז עפוס בטייטן ׳ אונ די הארון זאלן זיך אויך מקנא זיין אונ אום ווארום ער אליין איז ווארן גבעטן צו אסתר אוף דר סעודה אונ דורך דעם וועלן זיי זוכן אום ממית צו זיין ׳ רבה זאגט זו הט עס דרום גוטון דען עס שטייט אונ פסוק איי גאט שטראפט דעם רשע אונ צו ברעכט אום לאזוט ער אים פריר חשוב ווערן דרום הט זו אום פול כבוד אן גוטון כדי ער זאל דר נאך איין מפלה האבון אביי אונ רבא האבון ביידע גזאגט עס שטייט אונ פסוק בייא בלשצר (בחומם אשית את משתיהם וגו׳) זעהן מיר דם בלשצר האט איין מפלה בקומון אויף דר סעודה דרום הט אסתר זיך גטראכט המן ווערט איין מפלה בקומן אוף דר סעודה:

תם ונשלם חלק ראשון